ސުންނަތާއި ޖަމާޢަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ

ޢަޤީދާ

عقيدة أهل السنة والجماعة

އަސްލު ލިޔުއްވީ

ފަޟީލަތުއްޝައިޚް މުޙައްމަދު ބިން ޞާލިޙް އަލް ޢުޘައިމީން

(ރަޙިމަހުﷲ)

ތަރުޖަމާ

މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް

(ޅ. ނައިފަރު)

ފިހުރިސްތު

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة المترجم

الحمد لله العلي العظيم القادر، هو الأول والآخر والباطن والظاهر، عالم الغيب والشهادة المطلع على السرائر والضمائر. خلق فقدر، ودبر فيسر فكل عبد إلى ما قدره عليه وقضاه صائر. وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لاشريك له ولا ولد ولا مظاهر. وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله صاحب الآيات والمعجزات والبصائر. صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن على سبيله إلى الله سائر. وسلم تسليما كثيرا. أما بعد.

ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާ ހެއްދެވީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެވެ. އަދި އޭނާއަށް ތަފާތު ނިޢުމަތްތައް ދެއްވިއެވެ. ބެލުމަށްޓަކައި ލޯ ދެއްވިއެވެ. އަޑުއެހުމަށްޓަކައި ކަންފަތް ދެއްވިއެވެ. ވިސްނުމަށްޓަކައި ސިކުނޑި ދެއްވިއެވެ. ވާހަކަދެއްކުމަށްޓަކައި ދުލެއް ދެއްވިއެވެ. ވަސްބެލުމަށްޓަކައި ނޭފަތް ދެއްވިއެވެ. ހިފުމަށްޓަކައި އަތް ދެއްވިއެވެ. ހިނގުމަށްޓަކައި ފައި ދެއްވިއެވެ. މިހުރިހާ އެއްޗެއް އެކަލާނގެ އިންސާނާއަށް ދެއްވީ އެއްވެސް އަގަކާ ނުލައެވެ. ފަހެ އިންސާނާއަށް މިފަދަ ބޮޑެތި ނިޢުމަތްތައް އެއްވެސް އަގަކާނުލައި ދެއްވި الله އަށް އޭނާ އިޙްސާނުން ވާޖިބުއެއްޗަކީ ކޮބާތޯ؟ އަދި އޭނާގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށްޓަކައި އޭނާ ހައްލުކޮށްދެއްވާފައިވަނީ ކޮންބަޔަކު ޙައްލުވާ ހެއްކަށޭ ޝަރުޢީ ކަމުގައިވާ ދީން ވެއެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވާ ޝަރުޢު އޭނާގެ މަޤްސަދު އެކަމަކު ކަލޭގެފާނު އެބޭކަލުން ޝަރުޢީކަންތައްތަށް ވެއެވެ. ފަހެ އިންސާނާއަށް އެބޭކަލުންނަށް ޢިބާދަތްކުރުން ވާޖިބުވެއް ނުވޭތޯ؟ އަދި އޭނާގެ ޙިފާޒަތްކުރުމަށްޓަކައި އެކަލާނގެ

ރަސޫލުން ފޮނުއްވިއެވެ. އެއްވެސް އުޖޫރައަކާއި ނުލައި އޭނާއަށް الله ގެ ރިސާލަތު ފުރުކޮށްދިނުމެވެ. ދިންނަވާނަވުގެ ބަޔާންކޮށްދިނުމެވެ. ފަހެ، އިންސާނާއަށް އެބަކަލުންނަށް އިމާންވުން ވާޖިބުވީ ނުވާ ކީއްތޯ؟ އަދި އޭނާގެ ދަރިއަލުގެ ހުރިހާ މުޢުޖިޒާތެއް އެއްއެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކުރަންވީ އިތާއި ދުސްތޫރަ ކުރުގައި ޤައުމު ބަލައިގަތުމެވެ. އޭނާ ފުޅުދަރަން އަހުއްސުރު ކަންވަގަން ދާނދަން އޭނާ އުޅުނީ ހުރިހާ ޤައުމު އެދުސްތޫރުގައި ބާރުންކުރަން ދެއްވިއެވެ. ފަހެ، އިންސާނާއަށް އެޤާޒަށް އިމާންވުން ވާޖިބުވަނީ ކީއްވެތޯ؟ އަދި އިންސާނާ ދުނިޔޭގައި ކުރިއަރަ ކުރި ބަޔަކުއްގެ ހިސާބު ބެއްލެވުމަށްޓަކައި ދުވަހެއް ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އެދުވަހުގައި ބަދަލު ދެއްވުމެވެ. އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އަނިޔާއެއް ނުކުރެއްވެއެވެ. ބަޔަކުގަކާގެ ޖަޒާ ބަދަލުގައި ދެއްވެއެވެ. ޖަހަންނަމުގެ މިންވަރު ހިނގަވައް ކުރި މީހާވެސް އެދުވަހުގައި އެކަން ދެނެގަނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ މިންވަރު ނުބައިކަމެއް ކޮށްފި މީހާވެސް އެދުވަހުގައި އެކަން ދެނެގަނެއެވެ. އަދި އެދުވަހަކީ ހަޤީޤަތް ދުވަހެވެ. ފަހެ، އިންސާނާއަށް އެދުވަހަށް އީމާންވުން ވާޖިބުވަނީ ކީއްވެތޯ؟ އަދި އެކަލާނގެ ޢިލްމުފުޅުގެ ފުރިހަމަކަމާއި ޙިކުމަތްތެރިކަމުން އޭނާގެ ރަޙްމަތާއި، އޭނާގެ ބަދަލާއި، އޭނާގެ އަޒުމަތާއި، އޭނާގެ ބާއްޖަވެރިކަމާއި ނުވަތަ އިއްޒަތްވެރިކަން ފާޅުކޮށްދެއްވިއެވެ. އެކަލާނގެ އޭނާއަށް ދެއްވި ދުސްތޫރު ފާޅުވިއެވެ. އެކަލާނގެ މަޚްލޫޤުންނަށް ފާޅުކުރެއްވީ އެކަލާނގެ ޢިބާދަތްކުރުމެވެ. އަދި އެހެން ކަމަކު އެކަލާނގެ ވަޙްދާނިއްޔަތު ފާޅުކޮށްދެއްވިއެވެ. އަދި އޭނާ އެކަލާނގެ ވަޙީކޮށްދެއްވި ޝަރީޢަތަށް ތަބާވުމެވެ. ފަހެ، އިންސާނާއަށް މިންވަރަށް އީމާންވުން ވާޖިބުވަނީ ކީއްވެތޯ؟ ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަށް މުއުމިނުންނަށް ވޯޓު މި ހަޤީޤަތަށް އީމާންވެވެނީއެވެ. މިއީ އެއްމެ ރަނގަޅު އިސްލާމީ ނަޒަރެވެ. އެއީ މުއުމިނުންނަށް ނަސޭހަތެވެ. އަދި މިއީ أهل السنة والجماعة ގެ عقيدة އެވެ.

ފަހެ، أهل السنة والجماعة ދަންނަވައެވެ. އެބަހީ ސުންނަތާއި ޖަމާޢަތުގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެބަހީ رسول الله صلى الله عليه وسلم އާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ޞަޙާބީންގެ މަންހަޖަށް ތަބާވެ، އެގޮތުގައި ސާބިތުވި މީހުންނެވެ. رسول الله صلى الله عليه وسلم ، ނަޖާތައިން ދިނުމަށް ސުވާލުގެ ވަންތަކުރާއިރުގެ ޖަވާބު ދެއްވިމަށް ޖަމާޢަތުގެ މީހުންނެވެ. އަދި އެއީ الفرقة الناجية އެވެ.

އަޚުންނޭވެ! އިންސާނާގެ ހުރިހާ ހެޔޮ ޢަމަލެއް ބިނާވެގެންވަނީ މި ޢަޤީދާގެ މައްޗަށެވެ. މިޢަޤީދާ ހިތުގައި ކަށަވަރުކޮށްގެން ދެނުމީ ބާއްޖަވެރިކަމަށް ނުވާނެއެވެ. ފަހެ، އިންސާނާ އަބަދުވެސް އެދި އުއްމީދު ކުރަނީ ތަނަވަސްކަމަށާއި ފާގަތިކަމަށެވެ. އަދި ދުޅަހެޔޮ އަރާމަށެވެ. އަދި ސިއްހަތަށާއި ބާރުއަތަކަށެވެ. ދުނިޔެއަކީ ބަދަލުތަކަށް ތަފާތުވެގެންވާ ތަނެކެވެ. އެއްވެސް މީހަކު އަބަދަށް އެއްގޮތަކަށް ނުހުރެވޭނެއެވެ. އަދި ކޮންމެ މީހަކުވެސް އެންމެ ފަހުން ޖެހޭނީ މިފަނާވެދާ ދުނިޔެ ދޫކޮށްލާށެވެ. އަދި ޤަބުރާއި ބަރުޒަޚީ އާޚިރަތަށެވެ. ﴿ وَمَا هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَآ إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ ۚ وَإِنَّ ٱلدَّارَ ٱلْءَاخِرَةَ لَهِىَ ٱلْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴾ (العنكبوت 64) "އަދި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ކުޅިވަޅެއް ކަމުގައާއި މަޖަލެއް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އާޚިރަތުގެ ދިރުންވާ ގެވެށްޓަކީ ދާއިމީކޮށްވާ އެބައިމީހުންނަން (އެކަން) އެނގޭނެއެވެ." ބޭނުންތެރިކަމާ އެމީހަކަށް ދުނިޔޭގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޖަލު ހުކުމްތަކުގައި ހަމަޖެހިލާނެއެވެ. އަދި ތަނަވަސްކަމާއި، ފާގަތިކަމާއި، ދުޅަހެޔޮކަމާއި، އަރާމާއި، ސިއްހަތާއި، ބާރުގަދަކަމާއި ދިރިއުޅުމުގެ ހުރިހާ ކަމެއް ބާރުވެރިވެފައިވާ އެހެން ކަންތައްތަކުގައި ޢަމަލުކުރުމަށްޓަކައި ކަމުގެ މިހާރުގެ މައްޗަށް އެކަށީގެންވާ أهل السنة والجماعة ގެ ޢަޤީދާގެ މައްޗަށް ޤާއިމުވާ ޢަމަލުތަކުގެ ބިނާ އެޅުމެވެ.

މިފޮތުގައި فضيلة الشيخ محمد بن صالح العثيمين -رحمه الله ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް أهل السنة والجماعة ގެ ޢަޤީދާ ބަޔާންކޮށް ދީފައިވެއެވެ. އަދި އެއީ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތަފްސީލެވެ. ފަހެ މިރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ފުރަތަމަ ރުކުނަކީ "މާތްﷲއަށް އީމާންވުން" މި މައްސަލަ އިތުރަށް ތަފްސީލު ކުރުމަށްޓަކައި މިފޮތުގެ ފަހަތުގައި فضيلة الشيخ محمد بن صالح العثيمين ގެ މި މައްސަލައާ ބެހޭ ރިސާލާއެއް އެތެރެކޮށް ގެނެސްދީފައިވެއެވެ. މާތް الله ޝައިޚުން ސަވާބުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިއްސާކުރައްވާ ދުޢާކުރަމެވެ.

ދުޢާއަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަހަރެން އެންމެން މި ޢަޤީދާގެ މަތީގައި ސާބިތުކޮށް ދެއްވުމެވެ. އަދި އަހަރެން އެންމެން الفرقة الناجية ގެ ތެރެއިން ހެއްދެވުމެވެ. އަދި މިޒަމާން ފިތުނަތަކީ ދިފާޢި އަހުންނާއި އުފުލުންނަން އެކަކިގެންނާ ޤަދިބާރުއް ސާބިތުކުރުވުމުގެ ހުރި ތަކެތި ދެއްވުމެވެ. އަދި މިއަޒާގެ މިކުޑަކު ވަސީލަތް ޤަބޫލުކުރައްވާ އާޚިރަތުގައި ނަތީޖާގެ ޖަޒާއް އެއްކަލުގައި ދެއްވުމެވެ. إنه سميع مجيب وصلى الله وسلم على خير خلقه محمد وعلى آله وأصحابه ومن سار على نهجهم إلى يوم الدين.

كتبه الفقير إلى عفور ربه عز وجل

محمد إبراهيم

*1425/12/24*هـ

*2005/2/3*م

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة المؤلف

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين ولا عدوان إلا على الظالمين وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لاشريك له له الملك الحق المبين وأشهد أن محمدا عبده ورسوله خاتم النبيين وإمام المتقين صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين. أما بعد.

ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، އެކަލާނގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ، ހިދާޔަތާއި، ޙައްޤު ދީނާއިގެން ފޮނުއްވިއެވެ. އެއީ ޢާލަމްތަކަށް ރަޙްމަތެއްކަމުގައި، ޢާމިލުންނަށް ނަމޫނާއެއް ކަމުގައި، އެންމެހައި އަޚްލާޤުތަކަށް ރަޙްމަތެއް ކަމުގައެވެ.

އެކަލޭގެފާނާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ފޮތާއި ހިކުމަތުގެ ޖާހިލިއްޔާއިން، އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް އިސްލާމްގެ ހިދާޔަތް ކަނޑައެޅުއްވީ، އެބައިމީހުންގެ ދީނާއި، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުންގެ ހާލަތްތަކަށް ސިއްރާފަށް ހުރިހާ ކަމެއް ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތް ބަޔާންކުރެއްވުމުގައި ކަމުގައި ވިއަސް ސިފަވެގެންވާ ބަޔަކުމީހުން ކަމުގައި ވިއަސް އަދި ޢިލްމީ އަޚްލާޤީ މަޢުލޫމާތު ސިފަކުރެއްވުމުގައި އަދިވެސް ކަމުގައި ވިއަސް ވެސް މެއެވެ. ފަހެ، އެކަލޭގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީސްތަކުން ވީހާ ބަޔާނާ މަގުމަތީ ދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. އޭގެ ރޭގަނޑުވެސް އޭގެ ދުވާލު ފަދައެވެ. ގެއްލި ހަލާކުވެގެންވާ މީހަކު ފިޔަވައި އެމަގުން އެއްކިބާ ނުވާނެއެވެ.

ފަހެ، الله އަށާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް އިޖާބަދީން އެކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީސްތަކުން އެމަގުމަތީ ހިނގައިފިއެވެ. އެއީ އެންމެ ހެޔޮ މަޚްލޫޤުންނެވެ. ސަޙާބީންނާއި، ތާބިޢީންނެވެ. އަދި އެބައި މީހުންނަށް އިޙްސާނުގައި ތަބާވީ ބައެއް މީހުންނެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުން الله ގެ ޝަރީޢަތާއިގެން ޤާއިމުވެ ތިއްބެވެ. އަދި رسول الله ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި ވަރުގަދައަށް ހިފެހެއްޓިއެވެ. އެއީ ޢަޤީދާ އާއި، ޢިބާދަތާއި، އަޚްލާޤާއި، އަދަބުގެ ގޮތުންނެވެ.

ޖަރު، އުބައިދީޔުން ވެގެން ދިޔައީ، غالب ވެގެންވާ ބާރު ބައެއްގެ މަތީ ދުރިމިއްޔާ ޖަމާޢަތުގެ ގޮތުގައެވެ. އުބައިދީޔުން ނިކަމެތިކޮށްލުމުގެ ނުވަތަ އުބައިދީޔުންނާއި ހިތްވާ މީހުންގެ އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އުބައިދީޔުންނަކަށް ނުވާނެއެވެ. އެއީ އުބައިދީޔުން އެބާރުގައި ތިއްބާ الله ގެ އަދުވު (ދަތު ނުވަތަ ޒިޔާރަތް) އަތުވެއްޖެއުމަކު ތަންދޭނެވެ.

އަދި އަހުލުވެރިންނީ އުބައިދީޔުންގެ ޒިނާކަމުގެ މަތީން ހިނގާ މީހުންނެވެ. އަދި ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުން ތާއީދު ލިބިގެންވާ އުބައިދީޔުންގެ ސިޔާސަތުން ހިޔާލެއް ލިބިގެންވާ މީހުންނެވެ. — ولله الحمد - އަހުލުވެރިން މިޒަމާން މި ދުނިޔޭ އަހުލުވެރިންގެ މައްޗަށް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކެއް ޝުކުރުކޮށް އޭގެ ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި ކޮންމެ މުއުމިނަކު އެ موقف އެއްގެ މަތީ ހުރުން ވާޖިބުވާ موقف ބަޔާންކުރުމުގެ ގޮތުން ވެސް މެއެވެ.

އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްފުޅުން އެނގޭ އަހަރެމެންނާއި، އަހަރެމެންގެ މުސްލިމު އަޚުން، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައާއި އާޚިރަތުގައި ސަލާމަތްވެގެންވާ ބަޔަކު (ޙަދީޘުގެ ކިޔުމުން) ސަލާމަތްކަން ދެއްވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުން ތަބާވުމަށް އަހަރެމެންނަށް ތަޢުފީޤުދެއްވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ދުޢާ އަޑުއައްސަވާ ދަރުމަވެރިކަލާނގެއެވެ.

މި موضوعގެ މުހިއްމުކަމާއި ހަރުދަނާކަމުގެ ހާލާ ނަޒަރުކޮށްފައި މި موضوعގައި ބައިބައި ވެފައިވާތީވެ "އަހުލުވެރިންގެ ޢަޤީދާ" މި موضوعއަށް ކުރު ރިސާލާއެއް ލިޔުމަށް ގަސްދުކުރީމެވެ. އާދެ! އެއީ أهل السنة والجماعة ގެ عقيدة އެވެ. އެއީ الله އަށާއި، އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށާއި، އެކަލާނގެ ފޮތްތަކަށާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށާއި، ހެޔޮ މިންވަރާއި ނުބައި މިންވަރަށް އީމާންވުމެވެ. الله ގެ ބަސްފުޅުން އެއީ ދަންނަވަނީ މިކަންތައް އެކަލާނގެ ވަޙުދާނިއްޔަތާއި ރުބޫބިއްޔަތާއި ގޮތުގައި ފުރިހަމަވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރުބޫބިއްޔަތާއި موافق ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފުރިހަމަވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަސްމާއުއްސިފާތުގައި ވަޙީދު ކުރެއްވުމާއި ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފުރިހަމަވުމެވެ.

އަހަރެމެންގެ ޢަޤީދާ

الله އަށް އީމާންވުން.

އަހަރެމެންގެ ޢަޤީދާ އަކީ: الله އަށާއި، އޭނާގެ މަލާއިކަތުންނަށާއި، އޭނާގެ ފޮތްތަކަށާއި، އޭނާގެ ރަސޫލުންނަށާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށާއި، ހެޔޮމިންވަރާއި ނުބައި މިންވަރަށް އީމާންވުމެވެ.

ފުރަތަމަ، އަހަރެމެން الله ގެ ربوبية އަށް އީމާންވަމުއެވެ. އެބަހީ، ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ހައްދަވައި ތަދުބީރުކުރައްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ހުރިހާ ތަކެއްޗެއް ހައްދަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ހުރިހާ ވެރިކަމެއްގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ އެވެ. ހުރިހާ ކަމެއް ހިންގަވާ ތަދުބީރުކުރައްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

އަދި އަހަރެމެން الله ގެ ألوهية އަށް އީމާންވަމުއެވެ. އެބަހީ، ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ޙައްޤު ޢިބާދަތަށް އަރުހަން ވާ ހަމައެކަނި އިލާހެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރެވޭ ހުރިހާ ފަރާތެއް ބާޠިލުވެގެންވެއެވެ.

އަދި އަހަރެމެން الله ގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި، ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވަމުއެވެ. އެބަހީ، އެންމެ ރިވެތި އިސްމުފުޅުތަކާއި، އެންމެ މަތިވެރި ފުރިހަމަވެގެންވާ ސިފަފުޅުތައް ލިބިވޮޑިގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ.

އަދި މިކަންކަމުގައި އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް އަހަރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. އެބަހީ، އެކަލާނގެ ربوبية ގައި އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ޝަރީކަކު ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ألوهية ގައިވެސް އެކަލާނގެއަށް ޝަރީކަކު ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކުގައިވެސް އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ޝަރީކަކުނުވެއެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީ ކުރައްވައިފައެވެ. ﴿ رَّبُّ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا فَٱعۡبُدۡهُ وَٱصۡطَبِرۡ

لِعِبَـٰدَتِهِۦ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُۥ سَمِيًّا ﴾ (مريم 65) މާނައީ: "އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކާއި، ބިމާއި އެދެމެދުގައިވާ ތަކެއްޗެހީގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ، ކަލޭގެފާނު އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރާ ހުރިކަމެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ކުރާ އަޅުކަމުގައި ކެތްތެރިވެ، ސާބިތުވެހުރިކަމެވެ. އެކަލާނގެއާ އެއްފަދަ ނަމެއްލެވި އެހެންފަރާތެއް ކަލޭގެފާނަށް އެނގި ވަޑައިގެންނެވީތޯ ހެއްދެވޭ؟"

އަދިވެސް އިރުޝާދުފަރުމާވެ. ހަމަކަނަޑަވަޑުން އެކަލާނގެއީ ﴿ ٱللَّهُ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَىُّ ٱلْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ﴾ (البقرة 255)

" ﷲ އެވެ. އެކަލާނގެ ދެނެ އަޅުކަންވެރިވުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ދިރިހުރިވޮޑިގެން އަބަދުން ޤާއިމުވެ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ތޮއްޑޮން ޖެހުމެއް އަދި ނިންޖެއް އެކަލާނގެއަށް ނިސްބަތްވެގެންނުވެއެވެ. އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވާހައި އެއްޗެއް މިލްކުވެގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެ އިޛުނަފުޅާއި ނުލައި ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭނީ ކާކަށްހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ ނުވެވޭނެއެވެ.) ޚަލްޤުތަކުންގެ ކުރިމަތީގައާއި ފަހަތުގައިވާ އެއްޗެއް އެކަލާނގެ ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވުމުން އެކަލާނގެ ޢިލްމުފުޅުގެތެރެއިން މިންވަރަކަށް މެނުވީ ޚަލްޤުތަކުންނަކަށް އިޙާޠަނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަލާނގެ (ކުރުސިއްޔަކީ ފައިތިލަ ބަހައްޓަވާ ތަން) އުޑުތަކާއި ބިމަށްވުރެ ތަނަވަސްވެގެންވެއެވެ. އަދި އުޑުތަކާއި ބިން ރައްކާތެރިކުރެއްވުމުގައި އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ވަރުބަލިކަމެއް ޖެހިވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ މަތިވެރިވެ ވަޑައިގެންވާ ބޮޑުވެ ވަޑައިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަރުހުމުން އިރުޝާދުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۖ هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْمَلِكُ ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْجَبَّارُ ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴾ (الحشر 22-24) "އެކަލާނގެއީ ﷲ އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަން ވުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ވަންހަނާ ވެގެންވާ ތަކެއްޗާއި، ޒާހިރުވެގެންވާ ތަކެތި ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ރަޙުމާންވަންތަ ރަޙީމްވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ﷲ އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަންވުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ (ބަތުދީ) ރަސްކަލާނގެއެވެ. ހުރިހާ އުނި ސިފަތަކުން ހުސްޠާހިރުވެ ވޮޑިގެންވާ ޤުއްދޫސް ރަސްކަލާނގެއެވެ. ހުރިހާ ޢައިބުތަކުން ސަލާމަތްތެރިކަން ލިބިވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަޅުތަކުންނަށް އަމާންކަން ދެއްވާ، އަޅުތަކުންގެ ހުރިހާ ކަމަކަށް ބަލަހައްޓަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އިއްޒަތްތެރިވެވޮޑިގެންވާ ގަދަފަދަވަންތަ كبرياء ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. މުޝްރިކުން ޝަރީކުކުރާ ހުރިހާ ކަމަކުން ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ހުސްޠާހިރުވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ﷲ އެވެ. ހެއްދެވުންތެރިކަލާނގެ، އިޖާދުކުރައްވާ، ސޫރަކުރައްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެންމެހައި ރިވެތި ނަންފުޅުތަކެއް ލިބިވޮޑިގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗެއް އެކަލާނގެއަށް ތަސްބީހަ ކިޔައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އިއްޒަތްތެރިވެވޮޑިގެންވާ ޙިކުމަތްތެރިވެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަރުހުމުން އިރުޝާދުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ވެރިކަން ލިބިވޮޑިގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. ﴿ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ يَهَبُ لِمَن يَشَآءُ إِنَٰثًا وَيَهَبُ

لِمَن يَشَآءُ ٱلذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَـٰثًا ۖ وَيَجْعَلُ مَن يَشَآءُ عَقِيمًا ۚ
إِنَّهُۥ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴾ (الشورى 49-50) "އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގަންނަވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް
ހައްދަވައެވެ. އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގަންނަވާ މީހަކަށް އަންހެން ދަރިން ދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ
އެދިވޮޑިގަންނަވާ މީހަކަށް ފިރިހެންދަރިން ދެއްވައެވެ. ނުވަތަ ފިރިހެން ދަރިންނާއި އަންހެން
ދަރިންނާއި ދެވައްތަރު ދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގަންނަވާ މީހަކު ދަރިން ނުލިބޭ ގޮތަށް
ހައްދަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ދަންނަވޮޑިގަންނަވާ ކުޅަދުންވަންތަކަމުން ވޮޑިގެންވާ
ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ
وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ
لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (الشورى 11-12) "އެކަލާނގެއާ އެއްފަދަ
އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ ބައްލަވައިވޮޑިގެންވާ
ރަސްކަލާނގެއެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގެ (ޚަޒާނާތަކުގެ) ތަޅުދަނޑިތައް މިލްކުވެގެންވަނީ
އެކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ރިޒްޤު ތަނަވަސް ކުރައްވައެވެ. އަދި
އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ރިޒްޤު ދަތިކުރައްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ހުރިހާ އެއްޗެއް
ދަންނަވޮޑިގަންނަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِى
ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا ۚ كُلٌّ فِى كِتَـٰبٍ
مُّبِينٍ ﴾ (هود 6) "اللّٰه ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ޒިންމާގައި އެއެއްޗެއްގެ ރިޒްޤު ނުވާ
ހަމައެއްވެސް ދާބާ އެއްޗެއް ބިމުގައި ނުވެއެވެ. އަދި އެއެއްޗެއްގެ ހުރޭ ތަނާއި، (އުފާ
ބިމުގައި ދިރި އުޅޭ ކަންތައް ތަނެއް ނުވަތަ ބައިވެރިންގެ ސުވަރުގެ) އަދި އެއެއްޗެއްގެ حوال ކުރައްވަން

(އެބަހީ ކަށްވަޅު ނުވަތަ މައިންގެ ރަހިމު) އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ހުރިހާ އެއްޗެއްވެސް ބަޔާންވެގެންވާ ފޮތެއްގައި (އެބަހީ اللوح المحفوظ ގައި) ލިޔުއްވިފައެވެ."

އަދި އަޅުގަނޑުން އިވާންވަދުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلۡغَيۡبِ لَا يَعۡلَمُهَآ إِلَّا هُوَۚ وَيَعۡلَمُ مَا فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۚ وَمَا تَسۡقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعۡلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلۡأَرۡضِ وَلَا رَطۡبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ﴾ (الأنعام 59) "غيبގެ ތަޅުދަނޑިތަކެއްވެސް އެކަލާނގެ ހަޟްރަތުގައެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އެތަކެއްޗެއް ނޭނގޭނެއެވެ. އަދި އެއްގޮތުގައާއި، ކަނޑުގައި ވާހައި އެއްޗެއް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އެނގިވޮޑިގެން މެނުވީ ގަހުން ފަތެއްވެސް ނުވެއްޓެއެވެ. އަދި ބިމުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި އޮށްޓަކެއްވެސް އަދި ތެތް އެއްޗެއްވެސް ހިކި އެއްޗެއްވެސް ބަޔާންވެގެންވާ ފޮތެއްގައި (އެބަހީ اللوح المحفوظ ގައި) ލިޔުއްވިފައި މެނުވީ ނުވެއެވެ."

އަދި އަޅުގަނޑުން އިވާންވަދުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ عِندَهُۥ عِلۡمُ ٱلسَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ ٱلۡغَيۡثَ وَيَعۡلَمُ مَا فِي ٱلۡأَرۡحَامِۖ وَمَا تَدۡرِي نَفۡسٌ مَّاذَا تَكۡسِبُ غَدًاۖ وَمَا تَدۡرِي نَفۡسُۢ بِأَيِّ أَرۡضٍ تَمُوتُۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرُۢ ﴾ (لقمان 34) "ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާނެ ވަގުތުގެ އިލްމުވެސް އެކަލާނގެ ހަޟްރަތުގައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވާރޭ ވެއްސަވައެވެ. އަދި މައިންގެ ރަހިމުތަކުގައި ވާހައި އެއްޗެއް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އެނަފްސަކު މާދަމާކުރާނެކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ. އަދިއެއްވެސް ނަފްސަކަށް އެނަފްސަކު މަރުވާނީ ކޮންބިމެއްގައިކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللهُ މާތްވެގެން ދެނެވޮޑިގެންވާ ޚަބަރުވެރި ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަޅުގަނޑުން އިވާންވަދުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އިލާހީކަމުގައި ބަސްފުޅުކަން އިލާހީކަމުގައި ވަޙީއެއްގައި އިލާހީކަމުގައި ގޮތަކަށް ކަލާމް

ކުރައްވައެވެ. ﴿ وَكَلَّمَ ٱللَّهُ مُوسَىٰ تَكۡلِيمٗا ﴾ (النساء 164). "އަދި ހަމަކަށަވަރުން މޫސާގެފާނާއި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ (އެއްވެސް ވާސިޠާ އަކާއިނުލައި) ކަލާމް ކުރެއްވިއެވެ." ﴿ وَلَمَّا جَآءَ مُوسَىٰ لِمِيقَٰتِنَا وَكَلَّمَهُۥ رَبُّهُۥ ﴾ (الأعراف 143) "އަދި މޫސާގެފާނު މިމަން الله އެކަލާގެފާނަށް ކަނޑައެޅުއްވި ވަގުތަށް (ޖެހުނު ފުރުޞަތު ކައިރިއަށް) ވަޑައިގަތް ހިނދު އެކަލާގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާ (އެބަހީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ) އެކަލާގެފާނާއި ކަލާމް ކުރެއްވިއެވެ." ﴿ وَنَٰدَيۡنَٰهُ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلۡأَيۡمَنِ وَقَرَّبۡنَٰهُ نَجِيّٗا ﴾ (مريم 52) "އަދި طور ފަރުބަދައިގެ ކަނާތްފަރާތުން މިމަން الله އެކަލާގެފާނަށް (މޫސާގެފާނަށް) ނިދާ އިއްވެވީމެވެ. އަދި މުނާޖާ ކުރައްވާ ހާލު މިމަން الله އެކަލާގެފާނު ކައިރިކުރައްވީމެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ لَّوۡ كَانَ ٱلۡبَحۡرُ مِدَادٗا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّي ﴾ (الكهف 109) "الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ކަލިމަތްފުޅުތައް ލިޔުމަށްޓަކައި ކަނޑު ދެލިއަށް ވިޔަސްވެސް އެކަލާނގެ ކަލިމަތްފުޅުތައް ލިޔެ ނުނިމޭނެ ކުރިން ކަނޑު ނުނިމިއްޖައީހެވެ." ﴿ وَلَوۡ أَنَّمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ مِن شَجَرَةٍ أَقۡلَٰمٞ وَٱلۡبَحۡرُ يَمُدُّهُۥ مِنۢ بَعۡدِهِۦ سَبۡعَةُ أَبۡحُرٖ مَّا نَفِدَتۡ كَلِمَٰتُ ٱللَّهِۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ ﴾ (لقمان 27) "އަދި ބިންމަތީގައި ވާހައި ގަހެއް ގަލަމްތަކަށްވެފައި އަދި މުޅި ކަނޑު ދެލިއަށްވެ، އަދި އޭގެ ފަހުގައި ހަތް ކަނޑު ވިޔަސްވެސް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ކަލިމަތްފުޅުތައް ލިޔެ ނުނިމޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އީ ޢިއްޒަތްތެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ޙިކުމަތްވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ކަލިމަތްފުޅުތަކީ ޞިދުޤު ބަހުގައި އަދި ޙުކުމްފުޅުގައި ޢަދުލުވެރިކަމުގައި އަދި އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުން ތެދުވެރި ކަމުގެ ގޮތުން ތެދުކަމައި ހިތްވަރު ކަލިމަތްތަކެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ. ﴿ وَتَمَّتۡ كَلِمَتُ رَبِّكَ

صِدْقًا وَعَدْلاً ﴾ (الأنعام 115) "ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެގެ ކަލިމަފުޅު ތެދުވެރިކަމާއި ޢަދުލު ވެރިކަމުގެ ގޮތުން ފުރިހަމަވެގެންވެއެވެ." އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ ٱللَّهِ حَدِيثًا ﴾ (النساء 87) "އަދި ބަހުގެ ގޮތުން الله އަށްވުރެ ބޮޑު ތެދުވެރިއަކީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟"

އަދި އަހުލުސުންނަތުން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކީރިތި ޤުރުއާނަކީ الله ގެ ކަލާމްފުޅެވެ. އެ ޤުރުއާނުން ޙައްޤު ގޮތުގައި އެކަލާނގެ ކަލާމްކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޖިބްރީލުގެފާނަށް އެޤުރުއާން އެކަލާނގެ އިއްވަވައެވެ. ދެން، ޖިބްރީލުގެފާނު އެ ޤުރުއާން رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ ހިތްބުރަށް ނާޒިލްކުރެއްވިއެވެ. ﴿ قُلْ نَزَّلَهُۥ رُوحُ ٱلْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِٱلْحَقِّ ﴾ (النحل 102). "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ޙައްޤު ގޮތުގައި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން އެޤުރުއާން ހިއްފަވައިގެން ވަޑައިގަތީ ޖިބްރީލުގެ ފާނެވެ." ﴿ وَإِنَّهُۥ لَتَنزِيلُ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ ٱلرُّوحُ ٱلْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴾ (الشعراء 192-194) "އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެޤުރުއާނަކީ ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ފޮތެކެވެ. އެޤުރުއާން ހިއްފަވައިގެން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގަތީ ޖިބްރީލް ބަދަހިއްސަވާފައެވެ. އެއީ އިންޒާރު ދެއްވާ ބޭކަލުންގެ ގޮތުގައި ކަލޭގެފާނު ވުމަށްޓަކައެވެ. (ޤުރުއާން ވަނީ) ބަޔާންވެގެންވާ ޢަރަބި ބަހުންނެވެ."

އަދި އަހުލުސުންނަތުން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އީ އެކަލާނގެ ޒާތުފުޅާއި، އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކާއި އަދި އެކަލާނގެ ފިޢުލުފުޅުތަކުގެ މައްޗަށް މަތިވެރި ބޮޑުވެގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. (އެބަހީ އެކަލާނގެ ބޮޑުވެގެންވަނީ ހުރިހާ ޚަލްޤުތަކުގެ މައްޗަށެވެ.) އެއީ އެކަލާނގެ ވަރުގަދަކަމާއި ޤަދަރައިންނެވެ. ﴿ وَهُوَ ٱلْعَلِيُّ ٱلْعَظِيمُ ﴾ (البقرة 255) "އަދި އެކަލާނގެއީ މަތިވެރި ބޮޑުވެގެންވާ

ބޮޑުވެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފޮތްތަކުންނެވެ.
﴿ وَهُوَ ٱلْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْخَبِيرُ ﴾ (الأنعام **18**) "އަދި އެކަލާނގެއީ
އެކަލާނގެ ހުރިހާ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ގަދަވެ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ
ޙިކުމަތްތެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ޚަބަރުދާރު ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަރުޝުގެން އިސްތިވާވުމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ﴾ (يونس **3**) "އެކަލާނގެ
އުޑުތަކާއި ބިން ހަދުވަހުން ހެއްދެވިއެވެ. ދެން އަރުޝުގެ މަތީ އިސްތިވާވެވޮޑިގެންނެވިއެވެ.
(އުޑުތަކާއި ބިމުގެ) ހުރިހާ ކަމެއް ތަދުބީރު ކުރައްވައެވެ." އަދި އެކަލާނގެ އަރުޝުގެ މަތީ
އިސްތިވާވެވޮޑިގެންނެވުމަކީ، އަރުޝުގެ މަތީ އެކަލާނގެ ޖުލުސާއިގެން މަތިވެވޮޑިގެންވުމެވެ.
އެއީ އެކަލާނގެ جلالة އާއި عظمة އާ އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް މަތިވެ ވޮޑިގެންވުމަކުންނެވެ. އޭގެ
كيفية އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ހަމައެކަކަށްވެސް ނޭނގެއެވެ.

އަދި އަރުޝުގެން އިސްތިވާވުމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އަރުޝުގެ މަތީ
(އެކަލާނގެ ޖުލުސާ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި) ވޮޑިގެންވާ ބާވަތު އެކަލާނގެ އަޤުދަރުކަންނާއިކު
ވޮޑިގެންވެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ބާރުގަދައް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ބަސްތަކަށް
އައްސަވައި ވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ބަލަހައްޓަވައި ވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި
އެބައިމީހުންގެ ހުރިހާ ކަމެއް ތަދުބީރު ކުރައްވައެވެ. ގަޔާވަން ރިޒުޤު ދެއްވައެވެ. އަދި ގޮތް
ހުސްވެފައިވާ މީހާއަށް ހިއްދަމު ދެއްވައެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަ ކުރައްވާ މީހަކަށް ވެރިކަން
ދެއްވައެވެ. އަދި އިރާދަކުރެއްވި މީހަކު ކިބައިން ވެރިކަން އަތުލާލައްވައެވެ. އަދި އިރާދަކުރެއްވި
މީހަކަށް ޢިއްޒަތް ދެއްވައެވެ. އަދި އިރާދަކުރެއްވި މީހަކު ނިކަމެތި ކުރައްވައެވެ. ހުރިހާ
ހެޔޮކަމެއް އެކަލާނގެ އަތްޕުޅުގައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ހުރިހާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުޅަދާނަ
ވަންތަވެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ޝާނުގައި މިއީ ކަމަކަށް
ވާއިރު ބަޔާނު ގޮތުގައި އެކަލާނގެ ވޮޑިގެންވެސް އެކަލާނގެ ޚަޔާލުކުރަންނާއިއެކެވެ. އެއީ ހަމަ
ބަޔާނު ގޮތުގައި އެކަލާނގެ މަތީ އެކަލާނގެ ވޮޑިގެންވާގޮތުގައި އެކުލެވިގެންވެއެވެ. (ދަންނަވައެވެ.

އެކަލާނގެ ޞިފަތުގާއިގެން ވޮޑިގެންވަނީ އަރުޝުގެމަތީގައެވެ. އަރުވާކުންނާއިއެކު ވޮޑިގެންވަނީ އެކަލާނގެ އިލްމުފުޅާއި، އެއްސެވުމާއި، ބެއްލެވުމުގެ ބަރިސްއްޔާތަކުންނެވެ. އެކަލާނގެ އިލްމުފުޅު ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ވަށައިގެންވެއެވެ. އުޅޭތަނާއި، ބިރުގައި އެކަލާނގެއަށް ވަންހަނާވެގެންވާ ހަމައެއްޗެއްވެސް ނުވެއެވެ.) ﴿ لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ ﴾ (الشورى 11) "އެކަލާނގެއާއި އެއްގޮތް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ ބެއްލެވިވައިވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި ޖަހުމިއްޔާއިންގެ ތަޢުލީމާތަކާއި ދުރުވިއްޔާއިންނާއި އުމުރުންގެ ޢަޤީދާގައިވާ އެހެންނަމަވެސް މިއުމުރުން ބަދަލުގަތުން ނުބައިދެމީމަވެ. އެބައި މިއުމުރުން ބަދަލުވެ. الله ވޮޑިގެންވަނީ އެކަލާނގެ ހުރިހާތަނެއްގައިކަމުގައި ބުނެއެވެ.

(جهمية އިންނަނީ فرقة އެކެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ހުރިހާ ސިފަތަކުގެ ތަޢުލީމު އެބައިމީހުން ނަފީކުރެއެވެ. މިބައިމީހުންނަށް މިނަން ކިޔުނީ ސަރަޙައްދުތަކުގެ جهم بن صفوان އަށް ނިސްބަތްކޮށެވެ. އެނަގެ އުޞޫލުތަކުގެ ތެރޭގައި ބުނެވިގެންވާ ބަޔަކުވެސް އެބައި މީހުން އިލާހު ދުނިޔޭއެވެ. حلولية އިންނަނީ ހުރިހާ އެއްޗެއްގައި الله ވޮޑިގެންވާ ކަމަށް މީހުންނެވެ. އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ. أن الله يحل في كل شيء كالماء في الإناء. الله ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ތެރޭގައި ވޮޑިގެންވެއެވެ. އެއީ ކަނޑާލާ ތެރޭގައި ފެންވާ ފަދައިންނެވެ. والعياذ بالله)

އަދި އަހުރެމެން ދެކޭ ގޮތުގައި އެފަދައިން ބުނާ ކަލިމާ މިހެން ކާފިރުކަމެވެ. ނުވަތަ މަގުފުރެދިފައިވާ މީހެކެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެނާ، الله އެކަށީގެންވާ އެކަލާނގެ ޞިފަތުގާއި އެކަށީގެންވާ އުނި ސިފަކުރެއްވުމެވެ.

އަދި އަހުރެމެން رسول الله ﷺ އެކަލާނގެއާ ބެހޭގޮތުން ދެއްކި ޚަބަރަށް އީމާންވަމުއެވެ. ((أَنَّهُ يَنْزِلُ كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِيْنَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الأَخِيْرِ فَيَقُوْلُ: مَنْ يَدْعُوْنِي فَأَسْتَجِيْبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِيْ فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَلَهُ)) "ހަމަކަށަވަރުން ރޭގަނޑުގެ ފަހު ތިންބައިކުޅަ އެއްބައި ބާކީވާއިރު، އެންމެ ކައިރި އުޑަށް އެކަލާނގެ ފައިބަވައެވެ. ކޮންމެ ރެއަކު ދުޢާކުރާ މީހަކު (އެންމެ ކައިރި އުޑަށް) އެކަލާނގެ (އެކަލާނގެ ޞިފަތާއި އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް)

ފައިބައި ވޮޑިގެންނަވައެވެ. ދެން ވަޙީކުރައްވައެވެ. ތިމަން الله ގެ ޙަޟްރަތަށް ދުޢާ ކުރާނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ ދެން، ތިމަން الله އޭނާގެ ދުޢާ އިޖާބަ ކޮށްދެއްވާ ހުރީމެވެ. ތިމަން الله ގެ ޙަޟްރަތުން އެއްޗަކަށް އެދި ދަންނަވާނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ ދެން ތިމަން الله އޭނާއަށް ދެއްވާހުރީމެވެ. ތިމަން الله ގެ ޙަޟްރަތުން ފާފަ ފުއްސަވައި ދެއްވުމަށް އެދޭނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ ދެން ތިމަން الله އޭނާގެ ފާފަ ފުއްސަވައި ދެއްވާހުރީމެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި ފައިސަލާ ކުރެއްވުމަށްޓަކައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ (އެކަލާނގެ ޖަލާލުކަމާއި އެކަށީގެންވާ ޝާނެއްގައި) ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންވާނީ ފަތަފަތައިންނެވެ.

﴿ كَلَّآ إِذَا دُكَّتِ ٱلْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِاْىٓءَ يَوْمَئِذٍۭ بِجَهَنَّمَ ۚ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ ٱلْإِنسَٰنُ وَأَنَّىٰ لَهُ ٱلذِّكْرَىٰ ﴾ (الفجر 21-23) "ހަމަހަމަޔިންވެސް، ބިންގަނޑު ފަޅަފަޅައިގެން ގޮސް ކުނޑިކުނޑި ވާނެއެވެ. އަދި (އެދުވަހުގައި) الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ (އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި ފައިސަލާ ކުރެއްވުމަށްޓަކައި އެކަލާނގެ ޖަލާލުކަމާއި އެކަށީގެންވާ ޝާނަކަށް) ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި މަލާއިކަތުން ސަފުސަފުން ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެދުވަހުގައި ނަރަކަ ގެންނަވާނެއެވެ. އެދުވަހު އިންސާނާ (އޭނާކުރި ހުރިހާ ކަމެއް) ހަނދުމަކުރާނެއެވެ. އެކަމަކު (އެދުވަހުގައި) ހަނދުމަކުރުމުން އޭނާއަށް ވާނީ ކޮން ފައިދާއެއްހެއްޔެވެ؟"

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ﴿ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴾ (البروج 16) "އިރާދަކުރައްވާ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރައްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަ ފުޅު ބެހިގެންވަނީ ދެބަހަކަށެވެ.

إرادة كونية: (މިއިރާދައިގެ މުރާދަކީ މުޅި ކައިނާތުގައި ހާދިސާތަކާއިއެކު ވަމުން ދާކަންތައްތަކުގެ އިރާދައެވެ. އެކަންތައްތައް ހަޤީޤަތުގައި ހިނގައިގެން ދާނެއެވެ.) މިއިރާދައަކީ މިގެ

ދަރުން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ކަންތައް ވާނެ އިރާދަފުޅެވެ. އަދި އެކަންތަކަކީ އެކަލާނގެ ރަސްމީތަކަށް ލޯބިވާ ކަމަކަށްވުން ލާޒިމުނުކުރެވެ. އަދި މިއިރާދަފުޅަށް ކިޔާ އަނެއް ނަމަކީ مشيئة އެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقْتَتَلُوا۟ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾ (البقرة 253) "އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިރާދަކުރެއްވިނަމަ (ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް ފަހުގައި އުޅުނުބޭކަލުންގެ ފަހުގެ މީސްތަކުން) އެބައިމީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ ހަނގުރާމަކޮށް ތަޅައިފޮޅައި ނުގަނެތެވެ. އެކަމަކު الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިރާދަކުރައްވާ ކަމެއް ކުރައްވައެވެ." ﴿ إِن كَانَ ٱللَّهُ يُرِيدُ أَن يُغْوِيَكُمْ ﴾ (هود 34) "(ނޫޙުގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުން އެކަލޭގެފާނުގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލު ނުކުރުމުން ޤައުމުގެ މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ.) الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ (ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިގައި ހުރިހާ ނުބައިކަން ދެނެވޮޑިގެން) ތިޔަބައިމީހުން މަގުފުރެއްދެވުމަށް އިރާދަކުރައްވާފައިވާނަމަ (މިމަން ކަލޭގެފާނުގެ ނަސޭހަތަކުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ.)"

إرادة شرعية: (މި އިރާދައިގެ މުރާދަކީ ހެޔޮ އަދި ލޯބިވާ ކަންތައް ކަމެއްގެ އިރާދައެވެ. އެކަން ވިޔަސް އަދި ނުވިޔަސް ވެއެވެ.) މިއިރާދައަކީ މިގެ ދަރުން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ކަންތައް ކަންވެހެން ވެސް ލާޒިމު ނޫން އިރާދައެވެ. އަދި މިއިރާދައިގެ ދަރުން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ކަންވެސް ކަމަކީ އެކަލާނގެއަށް ލޯބިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ވުން ނުވާނެއެވެ. އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ وَٱللَّهُ يُرِيدُ أَن يَتُوبَ عَلَيْكُمْ ﴾ (النساء 27) "އަދި الله އީ ތައުބާ ޤަބޫލުކުރައްވަން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަފުވާ ދެއްވުމަށެވެ. (އެބަހީ ޢަފުވާ ދެއްވުމަށް އިރާދަކުރައްވައެވެ.)"

އަދި އަހުރެމެން އިލާހުވަންތަކުރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން إرادة كونية ގެ ދަރުން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ކަންތައް ކަންހިނގައިގަތުން، إرادة شرعية ގެ ދަރުން އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި ކަންތައް ކަމެއް

ތަބާވެގެންވެސް އެކަލާނގެ ހިކުމަތްތެރިކަމާއެވެ. ހަމަ كونية ގެ ދަށުން އެކަލާނގެ ނިޔާކުރައްވާ ކަންތައް ކަމެއް ނުވަތަ شرعية ގެ ދަށުން އެކަލާނގެ ޝަރުޢީކަމުން އެކަލާނގެއަށް އަޅުވެތި ކުރައްވާ ކޮންމެކަމެއް ވެސް ހިކުމަތްތެރިކަމާއެކުއެވެ. އަދި އެ ހިކުމަތްތަކުގައި އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިންނެވެ. އެއީ އެ ހިކުމަތްތެރިކަން އަހުލުވެރިންނަށް އެނގޭ އެއްޗެއް އެނގުނަސް ނުވަތަ އަހުލުވެރިންގެ ސިކުނޑިތަކަށް އެއިން ނުވިސްނުނަސް ވިޔަސްވެއެވެ. ﴿ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِأَحْكَمِ ٱلْحَٰكِمِينَ ﴾ (التين 8) "ހުރިހާ ޙާކިމުންނަށްވުރެ އަދުލުވެރިގޮތުގައި ޙުކުމް ކުރައްވާ ޒާތް ކަމުގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ނުވޭތޯއެވެ؟" ﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴾ (المائدة 50) "(ޔަޤީންވެރިގޮތުގައި) ޙުކުމް ކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން الله އަށް ވުރެ ރަނގަޅުވެސް ކާކު ހުއްޓެވެ؟"

(توضيح: الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ކުރައްވާ ހުރިހާ ކަމެއް އެކަލާނގެ ކުރައްވަނީ ކޮންމެކަމެއްވެސް ހިކުމަތެއްގެ ދަށުންނެވެ. އެއީ إرادة كونية ގެ ދަށުން ކުރައްވާ ކަމުގައިވިޔަސް ނުވަތަ إرادة شرعية ގެ ދަށުން ކުރައްވާ ކަމުގައި ވިޔަސްވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ހިކުމަތް އިންސާނުންގެ ސިކުނޑިއަށް ވިސްނޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް إرادة كونية ގެ ދަށުން ޚަލްޤުތަކުގެ ހިނގާއިރު އެ ޚަލްޤުތައް ބަލައިލާއިރު ހިނގާނެއެވެ. ބައެއް ޚަލްޤު ތަކަށް ޚަލްޤުތަކުގެ ގޮތުގައި ބިރުވެރިކަމެއް އަހުލުވެރިންނަށް ޚަބަރުދޭތީއެވެ. އެއީ ޢާދަޔާ ޚިލާފު އަޑުއަހައިލުން ނިކަމެތިކަން ބަލިތަކާއި ހިތާމަތައް މުސީބާތްތަކާއި ޖެހުންތަކާ، ނުރައްކާތަކާއި މުސީބާތްތަކާ މަރުތަކުން އަނިޔާވެރިވުން ކުރިމަތިވެއެވެ. އަދި ހަމަ މިސާލަކަށް إرادة كونية ގެ ދަށުން އަންނަ ޖަހާލާ ކާރިސާތަކުން ވާއިރު އެކަމުން ވެސް މިސާލަކަށް ލިބޭއަރު އެކަމުން އުނދަގޫތައް ދިމާވި އާއްމު ބިލާދުތަކާއި ޖަހާލާތަކުން ނަތީޖާތަކުން ހިތްޕަލަށް ނުލިބުން ކަމެވެ. އާއްމު ބިލާދުތަކުގައި އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނެތްކަން الله ދެންނެވިދެއްވާނީ އާއި ކުރުމަށް ގަދަ ހިތްހެޔޮ ދިރުމަށް الله ހިތާމަ ކުރައްވައެވެ. އަދި إرادة شرعية ގެ ދަށުން ޝަރުޢު ހިނގާ ގޮތްތަކުން ހިމެނޭނެ

އެކަމަކު ވިސްނައި ބަލާށެވެ. ތިބާއަށް އެކަމުން އުނިވެގެން ދާނީ އެކަލޭގެފާނުގެ ޢަދުލުވެރިކަމާއި تواضع ވެރިކަމާއި، تقوى ވެރިކަމެވެ. މިކަންކަން އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި ވާކަން الله ދެނެވޮޑިގެންވާތީ އެކަލޭގެފާނަށް ހިތާމަ ލިބުމަކީ އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވިއެވެ. އިންސާނާއަށް ކޮންމެ ކަމެއްވެސް އިނގޭނީ އެކަންތައް ހިނގުމުގެ ކުރިން. الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އިލްމުފުޅު ތަނަވަސްވެގެންވެއެވެ. ވިސްނުންތަކާ ނުހޯދޭކަމާއި، ވަހުމާ ނުޖެހޭކަމާއި، ވާނެ ކަންތައް އެކަލާނގެ މާތް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލާނގެ ކުރައްވާ ކޮންމެކަމެއް އެކަލާނގެ ކުރައްވަނީ އަދި ކުރައްވާނީ ކޮންމެވެސް ޙިކުމަތެއްގެ ދަށުންނެވެ.

އަދި ދަންނަށެވެ. ވުޖޫދަށް އައިސްފި ކޮންމެ إرادة شرعية އަކީ އެބައި މިއިރާދަތައިގެ ދަރުން ވެއްޖެ ކޮންމެ ކަމަކީ إرادة كونية އެއްވެސް ގުޅޭ. މިސާލަކަށް އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ އީމާންވުން މިއީ إرادة شرعية އެކެވެ. އަދި إرادة كونية އެއްވެސް ގުޅޭ. ހަމައެކަނި إرادة شرعية އެކަންވާނީ ވުޖޫދަށް އައިސްނުވާ ކޮންމެ إرادة شرعية އެކެވެ. މިސާލަކަށް ހުރިހާ އިންސާނުން އިސްލާމްވުން މިއީ ހަމައެކަނި إرادة شرعية އެކެވެ.

އަދި ކޮންމެ إرادة كونية އަކީ إرادة شرعية އެއް ނޫނެވެ. إرادة كونية ގެ ތެރެއިން الله ގެ ޙަޟްރަތަށް ލޯބިވާ ކަމެއް ވެސް إرادة شرعية އަކަށް ނުވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް އަބޫޖަހުލުގެ ކާފިރުކަން މިއީ ހަމައެކަނި إرادة كونية އެކެވެ. أهـ)

އަދި އަހުލުވެރިން އީމާންވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އެކަލާނގެ وليّ ން ދެކެ ލޯބިވޮޑިގެންނެވެއެވެ. އަދި އެބައި މީހުން އެކަލާނގެ ދެކެ ލޯބިވެއެވެ.

﴿ قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ ﴾ (آل عمران 31)

"ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން الله ދެކެ ލޯބިވާކަމުގައި ވީނަމަ ދެން، ތިޔަބައިމީހުން މިކަލޭގެފާނަށް ތަބާވާށެވެ. އޭރުން الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ތިޔަބައިމީހުންދެކެ ލޯބިވޮޑިގެންނެވޭނެއެވެ." ﴿ فَسَوْفَ يَأْتِى ٱللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُۥٓ ﴾ (المائدة 54)

"(ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮ ބަދަލު الله ގެ ދީނުން މުރުތައްދު ވެއްޖެނަމަ) ދެން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ބަދަލުމީހުން ގެންނަވާނެއެވެ. އެބައިމީހުންދެކެ އެކަލާނގެ ލޯބިވޮޑިގެންނެވޭނެއެވެ. އަދި

އެބައިމީހުން އެކަލާނގެ ދެކެ ލޯބިވާނެއެވެ." ﴿ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلصَّٰبِرِينَ ﴾ (آل عمران 146) "އަދި الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ޢަދުލުވެރިން ދެކެ ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ." ﴿ وَأَقۡسِطُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُقۡسِطِينَ ﴾ (الحجرات 9) "އަދި ތިޔަބައިމީހުން ޢަދުލުވެރިވާށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله، ޢަދުލުވެރިން ދެކެ ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ." ﴿ وَأَحۡسِنُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ﴾ (البقرة 195) "އަދި ތިޔަބައިމީހުން އިޙްސާންތެރިވާށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله، އިޙްސާންތެރިންދެކެ ލޯބިވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ޝުކުރު ކުރުއްވި ބަދަލުތަކާއި، ބޭނުންފުޅުކަން ރުހިވޮޑިގަންނަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ނަރިކުރުއްވި ބަދަލުތަކާއި، ބޭނުންފުޅުކަން ނުރުހުއްސަވައެވެ. ﴿ إِن تَكۡفُرُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمۡۖ وَلَا يَرۡضَىٰ لِعِبَادِهِ ٱلۡكُفۡرَۖ وَإِن تَشۡكُرُواْ يَرۡضَهُ لَكُمۡ ﴾ (الزمر 7) "ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވިނަމަވެސް ދަންނައެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައި ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ކިބައިން ކާފިރުކަމަކަށް އެކަލާނގެ ނުރުހުއްސަވައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ޝުކުރުކުރާނަމަ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެކަމަށް އެކަލާނގެ ރުހުއްސަވައެވެ." ﴿ وَلَٰكِن كَرِهَ ٱللَّهُ ٱنۢبِعَاثَهُمۡ فَثَبَّطَهُمۡ وَقِيلَ ٱقۡعُدُواْ مَعَ ٱلۡقَٰعِدِينَ ﴾ (التوبة 46) "އެކަމަކު الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބައިމީހުން (މުނާފިޤުން) ޖިހާދަށް ނުކުތުމަށް ނުރުހުއްސެވިއެވެ. ފަހެ، އެކަލާނގެ އެބައިމީހުން (ޖިހާދަށް ނިކުމެވުން) އެއްލަވާލެއްވުމަށް ޖެއްސެވިއެވެ. އަދި (އެބައިމީހުންނަށް) ބުނެވުނެވެ. (ޖިހާދަށް ނުދާ ގެކުޅަގައި) އިށީނދެ ތިބޭ މީހުންނާއެކު އިށީނދެ ތިބޭށެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން އިމާންވާންޖެހޭ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިމާންވާ، ބާޢީވެ އަމަލުކުރި މީހުންގެ ކިބައިން ރުހިވޮޑިގެންނެވިއެވެ. ﴿ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ خَشِيَ رَبَّهُۥ ﴾ (البينة 8) "الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބައިމީހުންގެ (އިމާންވެ ބާޢީވެ އަމަލުކުރަ މީހުންގެ) ކިބައިން ރުހިވޮޑިގެންފިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެކަލާނގެ ކިބައިދުރަކުން ރުހުނެވެ. މި ހެޔޮ ޖަޒާ ލިބިގެންވަނީ ތިމާގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވި (ޚައުފު) މީހަކަށެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން އިމާންވާންޖެހޭ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، ކާފިރުންނާއި، އެނޫން މުނާފިޤުން އެކަލާނގެ ކޯފާވެރިވެގަތުން ބައެއްކުރެއްވިގޮތާ ކޯފާ މީހުންގެ މައްޗަށް ކޯފާވެރިވެގަންނަވައެވެ. ﴿ ٱلظَّآنِّينَ بِٱللَّهِ ظَنَّ ٱلسَّوۡءِۚ عَلَيۡهِمۡ دَآئِرَةُ ٱلسَّوۡءِۖ وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ ﴾ (الفتح 6) "الله އާއި މެދު ނުބައި ހިޔާލުން ހިޔާލުކުރާމީހުންނެވެ. (އެބައިމީހުން މުއުމިނުންނަށް ޖެހުމަށް އިންތިޒާރުކުރި) ނުބައިކަންތަކާއި، މުޞީބާތުގެ ދައުރުވުން ވާނީ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށެވެ. އަދި الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކޯފާވެރިވެވޮޑިގެންނެވިއެވެ." ﴿ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴾ (النحل 106) "އެހެނަސް ކާފިރުކަމަށް ހިތުގެފުރިހަމަކަމުން ދެންނެއެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް الله ޙަޟްރަތުން ކޯފާލެއްވޭ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ވަނީ ބޮޑުވެގެންވާ ޢަޛާބެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން އިމާންވާންޖެހޭ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަށް، ޢިއްޒަތާއި މާތްކަމުން ސިފަވެގެންވާ ދާއިމުވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ﴿ وَيَبۡقَىٰ وَجۡهُ رَبِّكَ ذُو ٱلۡجَلَٰلِ وَٱلۡإِكۡرَامِ ﴾ (الرحمن 27) "(ހުރިހާ އެއްޗެއް ފަނާވެގެން ދާނެއެވެ.) އަދި ބާކީވެހުންނަވާނީ

ކަލޭގެފާނުގެ ފިރިހަސްކަލާނގެ، އިއްޒަތާއި މަތިކަމުގެ ފިރި ދުނިޔެއެވެ. (އެބަހީ އެކަލާނގެ ޖަލާލުފުޅެވެ.)"

އަދި އަހުލުސުންނަ އީމާންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަށް ޙަޤީޤީ މާތް ދެއަތްޕުޅުވެއެވެ. ﴿ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَآءُ ﴾ (المائدة 64) "އަދި ޙިއްޔަ! އެކަލާނގެ ދެއަތްޕުޅު ދިގުވެގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ ގޮތަކަށް ހޭދަކުރައްވައެވެ." ﴿ وَمَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ وَٱلسَّمَـٰوَٰتُ مَطْوِيَّـٰتٌۢ بِيَمِينِهِۦ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ (الزمر 67) "އަދި އެބައިމީހުން الله އަށް ޤަދަރުކުރުން ޙައްޤުވާގޮތަށް ޤަދަރެއް އެކަލާނގެއަށް ޤަދަރެއް ނުކުރިއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މުޅިބިން ވާނީ އެކަލާނގެ ޤަބުޟުފުޅުގައެވެ. އަދި އުޑުތައްވާނީ އެކަލާނގެ ކަނާތްފުޅުގައި ވަށްވަށް ޖަހާލެވިގެންނެވެ. އެބަހީ މިހުން އެކުރާ ޝިރުކުތަކުން އެކަލާނގެ ވަނީ ހުސްތާހިރުވެ މަތިވެރިވެގެންނެވެ. އަދި މަތިވެރިވެ ތިލަވެގެންނެވެ."

އަދި އަހުލުސުންނަ އީމާންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަށް ބަޞީރު ދެލޯފުޅުވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ޝާނަށް ލާއިޤުވާ ގޮތުގައެވެ. ﴿ وَٱصْنَعِ ٱلْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا ﴾ (هود 37) "(އޭ ނޫޙު! އަހަރެމެންގެ ސަމާލުކަމާއެކު) މިމަން الله ގެ ޞިފަފުޅުތަކެއް (އެބަހީ؛ މިމަން اللهގެ ޙައްޤުގައި ޤާބިލުކަމާއި) މިމަން الله ގެ ދަރި އިން (އިރުޝާދު ދީގެންނާ ދެރި) ނަފުގޮ ބަހޯކަސްވާނެއެވެ." އަދި ރަސޫލުالله صلى الله عليه وسلم ހަދީޘްފުޅު ކުރެއްވާގޮތުގައިވެއެވެ. ((حِجَابُهُ النُّوْرُ لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ)) (رواه مسلم) "އެކަލާނގެ ފަރުދާކަމަކީ ނޫރެވެ. އެފަރުދާ ނައްޓަވާލެއްވިނަމަ އެކަލާނގެ ކަމުދާ ނޫރަތައް އެކަލާނގެ ވަޖުހުފުޅުގެ ނޫރު، އެކަލާނގެ ބަލައިލެއްވުމުގެ ތެރޭގައިވާ އެކަލާނގެ ޞިފަފުޅުގެ ފުނުން ޚަލްޤުތަކަށް ހިސާބަށް އަނދައިފާނެއެވެ."

އަދި الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ދީދާރުލުން ވާނެކަން ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން އިޢުތިޤާދުކުރައްވައެވެ. އަދި ރަސޫލުالله صلى الله عليه وسلم ދައްޖާލާބެހޭޙަދީޘްގައި ވިދާޅުވި ބަސްފުޅު އެކަމަށް ތާއީދުކުރެއެވެ. ((أَلاَ إِنَّهُ أَعْوَرُ وَإِنَّ رَبَّكُمْ عَزَّوَجَلَّ لَيْسَ بِأَعْوَرَ)) (متفق عليه) "ދަންނާށެވެ. އޭނާގެ އެއްލޯވަނީ އަވަރުވެފައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އަވަރުއެއްނޫނެވެ. (އެބަހީ އެކަލާނގެ ދީދާރުލުމަށް ހުރިހާ އަމިއްބަކަށް ސަލާމަތެއްވެގެންނެވެ.)"

އަދި އަހުލުވެރިން އީމާންވާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ لَّا تُدۡرِكُهُ ٱلۡأَبۡصَٰرُ وَهُوَ يُدۡرِكُ ٱلۡأَبۡصَٰرَۖ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلۡخَبِيرُ ﴾ (الأنعام 103) "ލޮލުތަކުގެ ފެނުންތަކަށް އެކަލާނގެ ވަޑައެއް ނުފެނޭނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހުރިހާ ލޮލުތަކެއްގެ ފެނުން ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ލޮލުތަކަށް ނުފެނޭ ކަންތައްތަކާއި ތަކެތި ދެނެވޮޑިގެންވާ ހަމަޖެހުމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން އީމާންވާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މުއުމިނުން ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި އެބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ދެކޭނެވެ. ﴿ وُجُوهٞ يَوۡمَئِذٖ نَّاضِرَةٌ ٢٢ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٞ ﴾ (القيامة 22-23) "އެދުވަހުގައި (ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި) އަލިވެ، އުފާވެގެންވާ މޫނުތަކެއްވާނެއެވެ. އެމޫނުތައް، އެމޫނުތަކުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް ބަލާނެއެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން އީމާންވާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އާއި އެއްފަދަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކާ ދިމާވާ ކަމެއްނުވެއެވެ. ﴿ لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ ﴾ (الشورى 11) "އެކަލާނގެއާ އެއްފަދަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ ބައްލަވައި ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހަރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﴿ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ﴾ (البقرة 255) "ތާއްޔަރަށް ޖެހުމެއް އަދި ނިންޖެއް އެކަލާނގެއަކަށް ނިސްބަތްވެގެންނުވެއެވެ." އެއީ އެކަލާނގެ ދިރިހުރުންވުމާއި ޤާއިމުވެ ހުރުންވުމުގެ ފުރިހަމަކަމުންނެވެ.

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އެއްވެސް މިހަކަށް އަނިޔާވެރިވެވޮޑިގެން ނުގަންނަވާނެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ފުރިހަމަކަމުންނެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އަޢުމާލުތަކުގެ ޢަމަލުތަކުން އެކަލާނގެ އާޚިރުވެ ވޮޑިގެންނެވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ޢިލްމުވެރިކަމާއި (ހުރިހާ އެއްޗެއް) ވަށައިލުމުގެ ފުރިހަމަ ކަމުންނެވެ.

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިމުން އެއްވެސް އެއްޗަކަށް އެކަލާނގެ ޢާޖިޒުކޮށްލުމެއްގެ ދަނޑުން ނުހިނގާވާނެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ އިލްމުގެ ބާރުގައި، ކުޅަދުންތެރިކަމުގެ ފުރިހަމަކަމުންނެވެ. ﴿ إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴾ (يس 82) "ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ކަމަކަށް އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ ވާށޭކުރައްވަނީ ވާށެވެ! ހަމައެހިނދު އެކަމެއްވެއެވެ."

އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ވަރުބަލިކަމެއް އަދި ވޭނިކަމެއް ނުޖެހެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ބާރުގުދުރަތުގެ ފުރިހަމަކަމުންނެވެ. ﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ ﴾ (ق 38) "އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން الله، އުޑުތަކާއި ބިމާއި، އެދެމެދުގައިވާހާ އެއްޗެއް ހަ ދުވަހުން ހެއްދެވީމެވެ. އަދި ތިމަން الله ގެ ޖެހުމުގައި އެއްވެސް ވަރުބަލިކަމެއް ބިރުސްނުވިއެވެ."

އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަމިއްލަޒާތުފުޅުގަން (ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި) ސާބިތު ކުރެއްވި ކަމަށް އިސްމުފުޅުތަކާއި އަދި ކަމަށް ސިފަފުޅުތަކެއް ނުވަތަ އެކަލާނގެ

ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އެކަލޭގެފާނަށް (އެކަލޭގެފާނުގެ ސުންނަތުގައި) ސާބިތުކުރެއްވި ކޮންމެ އިސްމުތަކާއި އަދި ކޮންމެ ސިފަތަކެއް ސާބިތުވެގެންވާކަމުގައި އަހަރުމެން އީމާންވަމުއެވެ. އެކަމަކު (މިކަމަށް އީމާންވުމުގައި) ބަދަލުވެރިކަން ބޮޑު ދެކަމަކުން އަހަރުމެން ބަރީއަވަމުއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން އެއްކަލަޔަކީ އެކަލާނގެއަށް މިސާލު ޖެހުމެވެ. އެއީ ހިތުން ނުވަތަ ދުލުން މިފަދައިން ބުނުމެވެ. الله ސިފަތަކުގައި މަޚުލޫޤުންގެ ސިފަތަކާ އެއްފަދައެވެ. އަނެއްކަލަޔަކީ އެކަލާނގެއަށް ކައިފިއްޔަތު ބަޔާންކުރުމެވެ. އެއީ ހިތުން ނުވަތަ ދުލުން މިފަދައިން ބުނުމެވެ. الله ގެ ސިފަތަކުގެ ކައިފިއްޔަތު މިވަނީ އެވަނީ ގޮތަކެވެ.

އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަމިއްލަ ޛާތުފުޅުން ނަފީކުރައްވާފައިވާ ކޮންމެ ކަމެއް ނަފީވެގެންވާކަމުގައި އަހަރުމެން އީމާންވަމުއެވެ. އަދި މި ނަފީކުރުމުގައި، މީގެ އިދިކޮޅު ސިފައިގެ ފުރިހަމަކަން ސާބިތުކުރުން އެކުލެވިގެންވެއެވެ. (މިސާލަކަށް ނިދި އެކަލާނގެ ޖާހިލުކަން ނަފީވެގެންވެއެވެ. މިނަފީގައި އޭގެ އިދިކޮޅު އޮތީ! ދިރިހުރުންވުމުގެ ފުރިހަމަކަން ސާބިތުވެއެވެ.) އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އެކަމެއްގެ ޚަބަރު އަހަރުމެންނަށް ނުދެއްވާ ކޮންމެ ކަމަކުން އަހަރުމެން ހަނުހުރި ބީހުއްޓުމެވެ. (އެބަހީ އެކަމުގެ ޙަޤީޤަތް ހޯދުމަށް ބާރުއެޅުމެއް ކޮން ނުކުރުމެވެ.)

އަދި އަހަރުމެން ދެކޭގޮތުގައި އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ މަގުން ހިނގުމަކީ ފަރުޟެކެވެ. ތާޢީދުކަމެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަމިއްލަ ނަފްސާމެދު ސާބިތުކުރައްވާ ކޮންމެ ކަމަކާއި ނަފީކުރައްވާ ކޮންމެ ކަމަކީ އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަމިއްލަ ނަފްސާމެދު ދެއްވާފައިވާ ޚަބަރުތަކެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމިއްލަ ނަފްސު އެންމެ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ބަސްފުޅުގެ ގޮތުން އެންމެ ޞާދިޤު ބަސްފުޅުވެރިޔާއެވެ. އަދި ބަސްފުޅުގެ ގޮތުން އެންމެ ރީތި ބަސްފުޅުވެރިޔާއެވެ. އަދި އަޅުތަކުންނަށް އިރުޝާދުގެ ގޮތުން އެކަލާނގެ ވަރަށް ދެނެވޮޑިގެންވާއެވެ. (އެބަހީ އެކަލާނގެއާއި ބެހޭގޮތުން އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުތަކުން މަޚުލޫޤުތަކަށް ދެއްވި އަހަރުމެންނަށް ނުނިމޭނެއެވެ.)

އަދި ޢުކާޝާގެ ރަސޫލާ ޢުކާޝާގެއަށް ސާބިތުކުރެއްވި ކަންތައް ކަމަކީވެސް ނުވަތަ ޢުކާޝާގެ ޚާއްޞަކަމެއް ޢުކާއްޝާތުން ނަބިއްޔުކުރެއްވި ކަންތައް ކަމަކީވެސް ޢުކާޝާގެއާއި ބައެއްގެ ޢުކާއްޝާތުން ދެއްވާވަދިވާ ހަބަރުކަމެވެ. އަދި މިސާލަކުން ކުރި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ބަޔާނުގެ އަންގެ މާބަން ދަނބުވެވިގެންނެވި ޢުކާއްޝާތު ވިސްނަވާ ކުރި އަންގެ ނަސޭހަތްތެރި އަދި އަންގެ ތެދުވެރި އަދި އަންގެ ޙަސަދަތްތެރި އިންސާނާއެވެ.

ފަހު، އިލާހީ ތެދުވެރިކަމާއި، ބައްޔިނާކުގެ ފުރިހަމަ ވަޙީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ބަސްފުޅުގައި، ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ގެ ބަސްފުޅުގައެވެ. ފަހު، އެކަށީގެންވާގޮތުގައި އެއްވެސް އުޒުރެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ޞަހީޙުކުރުމުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއް ނުވެއެވެ.

فصل

اللهގެ ސިފަފުޅުތަކާމެދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޢަޤީދާ

تفصيل ކޮށް ނުވަތަ إجمال ކޮށް، إثبات ކޮށް ނުވަތަ نفي ކޮށް ދެންނެވި މިބަޔާންކުރި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ސިފަފުޅުތަކާ ބެހޭގޮތުން އަހަރެމެންގެ ޢަޤީދާއަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ربّ ގެ ފޮތާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތަށް އިއްތިބާޢުކުރަމެވެ. (އެބަހީ މިދެ އަސްލުގައި އައިސްފައިވާގޮތަށް އެއްވެސް ތައުވީލުކުރުމަކާއި ނުލައި އަދި މިސާލުޖެހުމަކާއި ނުލައި ޤަބޫލުކުރަމެވެ.) އަދި އެސިފަފުޅުތަކާ ދެކޮ މިއުއްމަތުގެ ސަލަފުންނާއި އިމާމުން އިތުބާރުކުރައްވާ މަގު އިތުބާރުކުރަމެވެ.

އަދި އެސިފަފުޅުތަކާއި ބެހޭގޮތުން އައިސްފައިވާ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ نصތައް އޭގެ ظاهر މާނައިގެ މަތީ ބާއްވާލައި އަދި އެ نصތައް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ޝާނުފުޅާ ލާއިޤު އޭގެ ޙަޤީޤަތުގެ މައްޗަށް އުފުލުން ވާޖިބުކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކެމުއެވެ.

އަދި އެސިފަފުޅުތަކުން الله އާއި އެކަލާނގެ ޚަލްޤުތަކާ ތަޝްބީހުދިނުމާއި މުޢައްޠަލު ނޫން މުޢައްޠަލުކޮށް އެސިފަފުޅުތަކުގެ މާނަ އަނބުރާލުމާއި މުބާޙިސްކުރުންގެ މަގުން އަޅުގަނޑުމެން ބަރީއަވަމުއެވެ.
އަދި އެސިފަފުޅުތަކުން الله އާއި އެކަލާނގެ ޚަލްޤުތަކާ ތަޝްބީހުދިނުމާއި މާނައިން އެސިފަފުޅުތައް ނަފީކުރި މުޢައްޠިލާއިންގެ މަގުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަރީއަވަމެވެ.
އަދި އެސިފަފުޅުތަކަށް މިސާލުޖެހި ނުވަތަ އެސިފަފުޅުތަކުގެ މާނައާއި މުޝާބަހަތް ކައިފިއްޔަތު ބަޔާންކުރަން މަސައްކަތްކުރި اللهގެ ސިފަފުޅުތަކާއި ދުރު ބަޔަކުޅުކުރުމުގައި ބަޔާން ފަހަނައަޅައިގަތުމާއި މިގޮތުގެ މަގުންވެސް އަހަރެމެން ބަރީއަވަމެވެ.

އަދި އަހަރެމެންނަށް ތަޙުޤީޤު ކަމާއިއެކު އެނގިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ފޮނުއްވި ރަސޫލުالله صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތްތަކާއި ބަރާބަރުވެގެންވާ ކޮންމެކަމަކީ ޙައްޤެވެ. އޭގެ އެއްބައި އަނެއްބައިއާ تعارض އެއް ނުވާނެއެވެ. އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ތަރަހިންނެވެ. ﴿ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلۡقُرۡءَانَ ۚ وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا كَثِيرٗا ﴾ (النساء **82**) މާނައީ: "ފަހެ، އެބައި މީހުން (ކީރިތި) ޤުރުއާނާ މެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރާކަށް ނުވޭތޯ؟ އަދި الله ނޫން ފަރާތަކުން އެ ޤުރުއާން ވީނަމަ އެއިން ބައިވަރު އިޚުތިލާފުތަކާއި تعارض ވުންތައް އެބައިމީހުން ފެންނާނެއެވެ." އަދި ހަމައެހެންމެ ހަބަރުދޭކަމުގައި تعارض ވުން، އޭގެ އެއްބައި އަނެއްބައި ދޮގުކުރުން ޚިޔާލުކުރެވެއެވެ. އަދި އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލު صلى الله عليه وسلم ގެ ހަބަރުގައި މުސްތަޙީލުކަމެކެވެ.

ފަހެ، الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ފޮނުއްވި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތްތަކާއި ނުވަތަ އެދެވުނުގޮތުގައި تعارض އެއް ވާކަމަށް ދައްކާ ކޮންމެހިނާ ދަންނަވައެވެ. ފަހެ، އެއީ އޭނާގެ ނުބައި ދެކެވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި އޭނާގެ ހިތާމަތްދުވަހުގެ ސަބަބުންނެވެ. ފަހެ، އޭނާ الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި ތައުބާވާ ހުށަހަޅާށެވެ. އަދި އޭނާގެ ، އެފުޅުދޮރުން އެއްޗެހިތަކުން ދުރުވާށެވެ.

އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ފޮނުއްވި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތްތަކާއި ނުވަތަ އެދެވުނުގޮތުގައި تعارض އެއް ވާކަމަށް ޝައްކުވާ މީހާ ދަންނަވައެވެ. ފަހެ، އެއީ އެހެންނާ އޭނާގެ އިލްމުގެ މަދުކަމުންނެވެ. ނުވަތަ އޭނާގެ ވިސްނުން ކުޑަވުމުންނެވެ. ނުވަތަ އޭނާ ވިސްނައި ފިކުރުކުރުމުގައި ފަރުވާ ކުޑަކަމުންނެވެ. ފަހެ، އޭނާ އިލްމު ހޯދާ ހުށަހަޅާށެވެ. އަދި ވިސްނައި ފިކުރުކުރުމުގައި މަސައްކަތްކުރުމާ ހުށަހަޅާށެވެ. އެއީ އޭނާއަށް ޙައްޤު ބަޔާންވެ، ހާމަވެއްޖެއްޔާއެވެ. ފަހެ، އޭނައަށް ޙައްޤު ބަޔާންވެ ނުލިބިއްޖެނަމަ އެކަމުގެ އިލްމު އެކަށް ހަވާލުކުރާށެވެ. އަދި އޭނާގެ ޝައްކުން އޭނާ އެއްކިބާވާ ހުށަހަޅާށެވެ. އަދި

ޢިލްމުވެރިޔަކުގައި ތާބިތު ހަރުދަނާ މީހުން ބުނާފަދައިން ބުނާހުރިކަމެވެ. ﴿ ءَامَنَّا بِهِۦ كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا ﴾ (آل عمران 7) "އަހަރެމެން އެއަށް (متشابه އާޔަތްތަކަށް) އީމާންވަމުއެވެ. އެހުރިހާ އެއްޗެއް (متشابه އާޔަތްތަކާއި محكم އާޔަތްތައް) ވަނީ އަހަރެމެންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުންނެވެ." އަދި އޭނާ ދަންނައެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި އަދި އެދެމެދުގައި އެއްވެސް تعارض އެއް އަދި އެއްވެސް އިޚްތިލާފެއް ނުވެއެވެ.

فصل

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން

އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ މަލާއިކަތުންނަށް އަހުރެމެން އީމާންވުމެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުންނަކީ ﴿ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ٢٦ لَا يَسْبِقُونَهُۥ بِٱلْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِۦ يَعْمَلُونَ ﴾ (الأنبياء 26-27) " މާތް ކުރެވިގެންވާ (اللهގެ) އަޅުންތަކެކެވެ. އެކަލާނގެއަށް ވުރެކުރިން އެއްވެސް އެއްޗެއް ވިދާޅުއްނުވެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން ޢަމަލު ކުރައްވަނީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅަށެވެ"

الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބޭކަލުން ހެއްދެވިއެވެ. ފަހެ، އެބޭކަލުން އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރުމާއިގެން ބޮޑާވެ ވަޑައިނުގަނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރުން ތަސްބީހުކުރައްވައެވެ. ﴿ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ١٩ يُسَبِّحُونَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴾ (الأنبياء 19-20) "އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރުމުން އެބޭކަލުން ބޮޑާވެވަޑައިނުގަނެއެވެ. އަދި ވަރުބަލިއެއްވެސް ނުވެއެވެ. ރޭއާއި ދުވާލު (އެކަލާނގެއަށް) ތަސްބީހުކުރައްވައެވެ. އަދި (އެކަމަށް) ފުރުޞަތުކެނޑުމެއްނުކުރައްވައެވެ." الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބޭކަލުން އަހުރެމެންނަށް ފޮރުވާ ކުރެއްވިއެވެ. ފަހެ، އެބޭކަލުން އަހުރެމެންނަށް ނުފެނެއެވެ. އަދި ބައެއްފަހަރަކު الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ބައެއް އަޅުންނަށް އެބޭކަލުން ކަޝްފު ކޮށްދެއްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله صلى الله عليه وسلم ، ޖިބްރީލް ޢަލައިހިއްސަލާމް އެކަލޭގެފާނުގެ އަސްލު ސޫރަތުގައި ދެކެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހަސަތޭކަ ފިޔަތްހުރިއެވެ. (އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުކަން) މުޅި އުފުޤަސް ބައްދައިލާފައިވެއެވެ. އަދި ޖިބްރީލް ޢަލައިހިއްސަލާމް ވަރުހަމްގެފާނުގެ އަރިހަށް ފުރިހަމަ

އިންސާނުންގެ ސޫރަތުގައި ވަޑައިގަތެވެ. ފަހެ މަލާއިކަތުން ޢަލައިހިމުއްސަލާމް މަޚްލޫޤުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޢަލައިހިމުއްސަލާމް ޢަދަދަކީ މާތްالله ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އަދި رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ ޙަޟްރަތުގައި އަޞްޙާބުބޭކަލުން ތިއްބަވައިގެން ޖިބްރީލް ޢަލައިހިއްސަލާމް ވަޑައިގަތެވެ. ޚިދުމަތްތެރިވެ ދުނިޔެއަށް ބޭނުންވާ ބޭކަލަކު އެފަދައިން ވަޑައިގެން ޚަބަރުދެއްވިއެވެ. ފަހެ ޢަލައިހިމުއްސަލާމް ރުހިވަޑައިގަތެވެ. ދަރުމަވެރިކަމާއެކު ޢާމްދުވަސްވަރު ދިނީއެވެ.

އަދި ޢަލައިހިމުއްސަލާމް އަކީ ފަޤީރުން ދެފިޔަވާ ... ސޫރަތުގައި ...

އަދި އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ފުރުބަދަރަކާގެ މަލާއިކަތާއި އުފުރުބަދަރަކާގެ ކަންތައްތައް ހަވާލުކުރެއްވުން މަލާއިކަތާއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން މާލިކު އަކީ ނަރަކައިގެ ބަނޑާރިއެވެ.

އަދި އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން، މައިންގެ ރަޙިމްތަކުގައިވާ ދަރިންގެ ކަންތައްތައް ހަވާލުކުރެއްވުން މަލާއިކަތުންނެވެ. އަދި އާދަމުގެ ދަރިން ރައްކާތެރިކުރުމާ ހަވާލުކުރެއްވުން މަލާއިކަތުންނެވެސްވެއެވެ. އަދި އިންސާނުންގެ ޢަމަލުތައް ލިޔުމާ ހަވާލުކުރެއްވުން މަލާއިކަތުންނެވެސް ވެއެވެ. ކޮންމެ މީހަކަށް ދެމަލާއިކަތުން مقرر ކުރެވިފައިވެއެވެ. ﴿ عَنِ ٱلْيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ قَعِيدٌ ۝١٧ مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾ (ق 17،18)

"އޭނާގެ ކަނާތްފަރާތުގައާއި ވާތްފަރާތުގައި އިށީނދެވަޑައިގެން ތިއްބަވާ ދެމަލާއިކަތުންނެވެ. އެދެމަލާއިކަތުން އޭނާގެ ކަލިމަތަކާއި ޢަމަލުތަކާއި ތިއްބަވާފަރާތު ގެންގުޅު އޭނާއަށް ދުރުން ލިޔެ ބަލަހައްޓަވާ ކަންތައްތަކުގައެވެ." އަދި މައްޔިތާއި ސުވާލުކުރުމާއި ހަވާލު ކުރެއްވުން މަލާއިކަތުންނެވެސްވެއެވެ. މައްޔިތު ވަޅުލުމަށްފަހު ކަންކަމެއްގެ އޭނާގެ ޤަބުރަށް ދެމަލާއިކަތުން ވަޑައިގަންނައެވެ. އަދި އޭނާގެ ރައްބަކީ، އޭނާގެ ދީނަކީ، އޭނާގެ ނަބިއްޔާއާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލު ކުރައްވައެވެ. ވަރަ ﴿ يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ ۖ وَيُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلظَّٰلِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ ﴾ (إبراهيم 27)

"اللّٰه ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، އިމާންވީ މީސްތަކުން ސާބިތުވެގެންވާ ބަސްފުޅުން (توحيد ގެ ބަސްފުޅުން) ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައާއި އާޚިރަތުގައި ސާބިތުކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ، އަނިޔާވެރިން ސީދާމަގުން އެއްކިބާކުރައްވާނެއެވެ. އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިރާދަކުރައްވާ ކަންތަކެއް ކުރައްވައެވެ."

އަދި އެބޭކަލުންގެތެރެއިން ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިންގެ ކަންތައްތައް ހަވާލުކުރެއްވުން މަލާއިކަތުންނެވެސް ވެއެވެ. ﴿ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِم مِّن كُلِّ بَابٍ ۝٢٣ سَلَٰمٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ ۚ فَنِعْمَ عُقْبَى ٱلدَّارِ ﴾ (الرعد 23،24) "އެބޭކަލުން ސުވަރުގޭގެ ދޮރާއި

ދޮރުކޮޅަކުން އުބައިމިނުންގެ އަރިހަށް ޖިބްރީލްކަލޭގެފާނު ގެންދެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. ބިރަބައި މިހުން (ދުނިޔޭގައި ހެޔޮކަންތަކާއި تقوى ވެރިވުމުގެ މައްޗަށް) ކެތްތެރިވުމުގެ ސަބަބުން މިއަދު ބިރަބައި މިހުންނަށް ސަލާމަތްކަން ހުއްޓެވެ. ފަހެ ސުވަރުގޭގެ ނަޢީމާ ކިހާ ހެއްޔެވެ ވާހަތޯއެވެ!"

އަދި ހަމަކަށަވަރުން رسول الله صلى الله عليه وسلم ޚަބަރުދެއްވާފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އުޑުގައިވާ البيت المعمور އަށް ކޮންމެދުވަހަކު ހަތްދިހަ ހާސް މަލާއިކަތުން ވަދެވަޑައިގަންނައެވެ. (އެހެން ރިވާޔަތެއްގައި ވަނީ އެތެރެގައި ނަމާދު ކުރައްވައެވެ.) އަދި އެ جماعة ދެވަނަ ފަހަރަކަށް އަނބުރައި އެތެރެވާކަން ނުލިބެނީއެވެ. އޭގެ އެބޭކަލުންނަށް އެކަން ވާޖިބުވާ އެންމެ ފަހުފަހަރު ކަމުގައި ވެއެވެ.

فصل

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުން

އަހުރެމެން އީމާންވާންވާނެ. ހަމަކަށަވަރުން ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ރަސޫލުންގެ މައްޗަށް ފޮތްތަކެއް ބާވައިލެއްވިއެވެ. އެއީ ޙަޤީޤަތްތަކުގެ މައްޗަށް (ޙިކުމަތާއި އިންސާފުގެ މައްޗަށް) ޙުކުމްކުރުމުގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި ޙަމަލު ކުރަމުންނަން މިގޮތުގެ ގޮތުގައެވެ. އެ ރަސޫލުބޭކަލުން އެބައިމީހުންނަށް އެފޮތްތަކުގެ ޖަވާހިރުން ހިކުމަތް އުގަންނައި ދެއްވައެވެ. އަދި އުނދަގޫތަކުން އެބައިމީހުން ޗާރިދުކުރައްވައެވެ.

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވާންވާނެ. ހަމަކަށަވަރުން ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ކޮންމެ ރަސޫލަކާއެކު ފޮތެއް ބާވައިލެއްވިއެވެ. އެއީ އެބައިމީހުންގެ ވާހަކަތަކާއި ފަރާތުންނެވެ.

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِٱلْبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلْقِسْطِ ﴾ (الحديد 25) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ﷲ، ތިމަން ﷲގެ ރަސޫލުން ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކާއިގެން ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނާއެކު ފޮތާއި ތިލަފަތް ބާވައިލެއްވީމެވެ. އެއީ މީސްތަކުން އިންސާފުގެ މައްޗަށް ޤާއިމުވުމަށްޓަކައެވެ."

ﷲ ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން އަހުރެމެން ދަންނަ ފޮތްތަކީ:

١- توراة: މިފޮތަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މޫސާގެފާނުގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތެވެ. އަދި މިފޮތަކީ ބަނީ އިސްރާއީލުގެ މީހުންނަށް ދެއްވި އެންމެ ބޮޑު ފޮތެވެ. ﴿ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۚ يَحْكُمُ بِهَا ٱلنَّبِيُّونَ ٱلَّذِينَ أَسْلَمُوا۟ لِلَّذِينَ هَادُوا۟ وَٱلرَّبَّٰنِيُّونَ وَٱلْأَحْبَارُ بِمَا

ٱسْتُحْفِظُوا۟ مِن كِتَٰبِ ٱللَّهِ وَكَانُوا۟ عَلَيْهِ شُهَدَآءَ ﴾ (المائدة 44) "އެފޮތުގައި ހިދާޔަތާއި ނޫރުވެއެވެ. اللهގެ ބުނުއްވުމަށް ތަސްލީމުކުރެއްވި ނަބިއްޔުންނާއި، الله ފުރިހަމަކުރެއްވި ގޮތުގައި ދެނެގަތުމަށް ދީންވެރިންނާއި، އަދި އާލިމުންގެ އިލްމުވެރިން އެފޮތުން ހަވާލުވެގެން ދުވަހުގައި ބުނުއްވުނުއްވީއެވެ. އެއީ އެބަހަކުރުންނަށް الله ގެފޮތް (ތައުރާތު) ރައްކާތެރިކުރުމަށް އަމުރުކުރެވިފައިވާތީގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި އެބަހަކުރުން އެފޮތުގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިންތަކެއްކަމުގައި ވިއެވެ."

2- إنجيل: މިފޮތަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، ޢީސާގެފާނުގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތެވެ. އަދި މިފޮތަކީ ތައުރާތު ތަސްދީޤު ކުރައްވާ އެފޮތް ފުރިހަމަ ކުރައްވާ ފޮތެވެ. ﴿ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴾ (المائدة 46) "އަދި މިފޮތް الله އެކަލާގެ ޢީސާގެފާނަށް (ޢީސާގެފާނުން) އިންޖީލު ދެއްވީމެވެ. އެފޮތުގައި ހިދާޔަތާއި ނޫރުވެއެވެ. އަދި އެފޮތުގެ ކުރިން ބާވައިލެވުނު ތައުރާތު ތަސްދީޤު ކުރާ ފޮތެއް ކަމުގައެވެ. އަދި ތަޤްވާވެރިންނަށް ހިދާޔަތާއި ނަސޭހަތެއް ކަމުގައެވެ." ﴿ وَلِأُحِلَّ لَكُم بَعْضَ ٱلَّذِى حُرِّمَ عَلَيْكُمْ ﴾ (آل عمران 50) "އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް (بني إسرائيل މީހުންނަށް) ހަރާމްކުރެވުނު ބައެއް ތަކެތި ހަލާލުކުރުމަށެވެ."

3- زبور: މިފޮތަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ދާވޫދު ގެފާނަށް ދެއްވި ފޮތެވެ.

4- އިބްރާހީމްގެފާނާއި މޫސާގެފާނުގެ صحيفة ތައް

5- ޚާއްޞަ قرآن: މިފޮތަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ރަސޫލު ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތެވެ. ﴿ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْهُدَىٰ وَٱلْفُرْقَانِ ﴾ (البقرة 185) "(އެފޮތް ބާވައިލެއްވީ) މީސްތަކުންނަށް ހިދާޔަތެއް ކަމުގައި، ހިދާޔަތުގެ އަދި ބަޔާނާއި ބާތިލާއި ހައްޤު ވަކިކުރާ ފުރުޤާނެއް ކަމުގައެވެ."

ފަހެ، ޤުރުއާނީ ﴿ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ﴾ (المائدة 48) "އެޤުރުއާނަކީ ކުރިން ބާވައިލެވުނު ފޮތްތަކަށް ތަސްދީޤުކުރާ ފޮތެއް ކަމުގައާއި، އެފޮތްތަކުގެ މައްޗަށް ރައްކާތެރިވާ ފޮތެއްކަމުގައެވެ. (އެބަހީ ޤުރުއާނަކީ އަހުލުވެރިން ޤުރުއާނަކަށް ގެނައި އުނިއިތުރުތަކަށް ބަޔާންކުރާ ފޮތެއް ކަމުގައެވެ.)" ފަހެ، ޤުރުއާނުގެ ތަފްސީރުވެރިން ޤުރުއާނުގެ ކުރީގެ ހުރިހާ ފޮތެއް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މަންސޫޚު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޤުރުއާނުން ކުރާމީހުންގެ ޤުރުއާނާއި، އުނިއިތުރުކުރާމީހުންގެ ސަލާމަތުން ޤުރުއާން ރައްކާތެރިކުރައްވާ އެކަލާނގެ ޒިންމާވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَـٰفِظُونَ ﴾ (الحجر 9)

"ހަމަކަށަވަރުން އެ ޛިކުރު (ޤުރުއާން) ބާވައިލެއްވީ ތިމަން الله އެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެ ޛިކުރު (ޤުރުއާން) ރައްކާތެރިކުރައްވާނީ ވެސް ތިމަން الله އެވެ." އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ޤުރުއާން ޤިޔާމަތް ދުވަހާއި ހަމައަށް ހުރިހާ ހަލާކުތަކުންގެ މައްޗަށް ބަދަލުތަކުގެ ފޮތުގައި ދެމިއޮންނާނެއެވެ.

ދީން ޤުރުއާނުގެ ކުރިން އިސްވެދިޔަ ފޮތްތައް ތަހުރީފުވެފައެވެ. ފަހެ، އެއިން ކޮންމެ ފޮތަކީ ވަކި މުއްދަތަކަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ ފޮތްތަކެވެ. ޤުރުއާން މަންސޫޚުކުރާ ފޮތް ބާވައިލެވުމާއެކު ޤުރުއާން މަންސޫޚުވެގެންދެއެވެ. އަދި މަންސޫޚުވި ފޮތްތަކުގައި އެއީ އަހުލުވެރިން ގެނައި އުނިއިތުރުތައް ޤުރުއާން މަންސޫޚުކުރި ފޮތް ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. މިހެން ކަމުން އެއިން އެއްވެސް ފޮތެއްވެސް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ރައްކާތެރިކުރައްވަމުން ނުވެއެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ޤުރުއާނަކީ ބަދަލުވުމާއި އުނިއިތުރުވުމުން ސަލާމަތްވެފައިވެއެވެ.

﴿ مِّنَ ٱلَّذِينَ هَادُواْ يُحَرِّفُونَ ٱلْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِۦ ﴾ (النساء 46)

"ބައެއް ޔަހޫދީން (ތައުރާތުގެ) ކަލިމަތައް އޭގެ މަޤާމުން ނަގައި ބަދަލުކޮށްލައެވެ."

﴿ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُبُونَ ٱلْكِتَـٰبَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَـٰذَا مِنْ عِندِ ٱللَّهِ لِيَشْتَرُواْ بِهِۦ ثَمَنًا قَلِيلًا ۖ فَوَيْلٌ لَّهُم مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُم مِّمَّا يَكْسِبُونَ ﴾ (البقرة 79) "ފަހެ، (ޔަހޫދީންގެ) ކިތާބު އަތް

ރަސޫލުކަލޭގެފާނުގެކިބައި ފޮތް އަމިއްލަ އަޑުން ހިފި މިދި ﷲ ގެ ރަސޫލުއްލާހަށް ފޮނުއްވާ ބޭނު
މިހުންނަނީ ގެއްލުމާއި ހަލާކުހުއްޓެވެ. ވީއާ، އެބައިމީހުން އަމިއްލަ އަޑުން އެކިތަން އެއްޗެއްގެ
ސަބަބުން އެބައިމީހުންނަށް ގެއްލުމާއި ހަލާކު ހުއްޓެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެކަކާ ބަރަކާތުތަކުގެ
ސަބަބުން އެބައިމީހުންނަށް ގެއްލުމާއި ހަލާކު ހުއްޓެވެ."

﴿ قُلْ مَنْ أَنزَلَ ٱلْكِتَـٰبَ ٱلَّذِى جَآءَ بِهِۦ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ ۖ تَجْعَلُونَهُۥ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا ﴾ (الأنعام 91) "ކަލޭގެފާނު

(އެ ތައުރީތަ) ވިދާޅުވާށެވެ. މިސޫރަތުންނަށް ހިދާޔަތެއްކަމުގައި ނޫރެއްކަމުގައި،
އެފޮތްކަލޭގެން މޫސާގެފާނު ވަޙީގެންނެވި ފޮތް ބާވައިލެއްވީ ކާކުހެއްތޯ؟ ތިޔަބައިމީހުން
(ތައުރީތް) އެފޮތް (ތަޙުރީފުކޮށް) ވަކިކަރުދާހުގެ ގޮތުގައި ތަފާތު ކަރާކަޅު ހަދައިފަހެވެ. އަދި
އެގޮތުން ތިޔަބައިމީހުން ފާޅުކުރަމެވެ. އަދި ބޮޑުބައި ފޮރުވަމެވެ."

﴿ وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُۥنَ أَلْسِنَتَهُم بِٱلْكِتَـٰبِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَمَا هُوَ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُؤْتِيَهُ ٱللَّهُ ٱلْكِتَـٰبَ وَٱلْحُكْمَ وَٱلنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا۟ عِبَادًا لِّى مِن دُونِ ٱللَّهِ ﴾ (آل عمران 78-79) "އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުން (އަހުލުކިތާބީން)ގެ

ތެރެއިން ޖަމާޢަތެއްގެ މީހުން ފޮތް އެބައިމީހުން ކިޔަވާއިރު ދުލަށް އޮޅުވަމެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން
އެކިޔަވާ ކިޔަވާއަކީ ފޮތުގެ ކިޔެވުމެއް ކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ހިތަށްޖެހުމަށެވެ. އެކަމަކު އެއީ ފޮތުގެ
ކިޔެވުމެއްނޫނެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ބުނެތެވެ. މިއީ ﷲ ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. އެކަމަކު އެއީ
ﷲ ގެ ހަޟްރަތުގެ ކަމެއްނޫނެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ މައްޗަށް ދޮގު
ބުނެތެވެ. އެއީ އެބައިމީހުންނަށް އެނގޭ ހާލުއެވެ. ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ، ފޮތާއި،

ބުނުމާއި، ނަބީކަން ދެއްވާ އެއްވެސް އިންސާނަކަށް ދެން މިފަދައިން މިސްކީނުކަންނަށް ބޮޑުން އުޅެނިގެންނުވެއެވެ. މިއަދަކީވެސް الله ފިޔަވައި އަހުޅުނބަނގަ އަޅުކަންކަމަށް ކުރުމުގައިވާނެވެ."

﴿ يَـٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَـٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا كُنتُمْ تُخْفُونَ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَيَعْفُوا۟ عَن كَثِيرٍ ۚ قَدْ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٌ وَكِتَـٰبٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِى بِهِ ٱللَّهُ مَنِ ٱتَّبَعَ رِضْوَٰنَهُۥ سُبُلَ ٱلسَّلَـٰمِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَـٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذْنِهِۦ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾ لَّقَدْ كَفَرَ ٱلَّذِينَ قَالُوٓا۟ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْمَسِيحُ ٱبْنُ مَرْيَمَ ﴾ (المائدة 15-17) "އޭ ފޮތުގެ އަހުލުވެރިންނޯ! (އެބަހީ ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން)

ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ތިމަން اللهގެ ރަސޫލު (މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم) އައިސްފައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ފޮތުން (ތައުރާތުންނާއި، އިންޖީލުން) ފޮރުވާ ގިނަ ބުނުންތައް އެކަށޭގޮތުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި ގިނަކަންތައްތަކެއް މާފުކުރައްވައެވެ. (އެބަހީ ތިޔަބައިމީހުން ފޮތުން ފޮރުވާ ބައެއް ބުނުން އެކަށޭގޮތުން ބަޔާންނުކޮށްދޫކޮށްލައްވައެވެ. އަދި މަސްލަހަތެއްނެތްކަމެއް) ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް اللهގެ ހަޟްރަތުން ނޫރަކާއި (މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ނަބިއްޔާ އިސްލާމްދީން) ބަޔާންވެގެންވާ ފޮތެއް (ޤުރުއާން) އައިސްފައެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންފައިވާ ބަޔަކާ ސަލާމަތުގެ މަގުތަކަށް އެ ނޫރާއި ފޮތުގެ ޤުރުއާނާއިން ސަލާމަތުގެމަގުތަކަށް ހިދާޔަތްދެއްވާ މަގު ދައްކަވައެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅާއިއެކު އެބައިމީހުން އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިން އަލިކަމަށް ނެރުއްވައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ސީދާވެގެންވާ މަގަކަށް މަގު ދައްކަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އަކީ މަރްޔަމްގެ ދަރި އީސާ ކަމުގައި ބުނި މީހުން ކާފިރުވެއްޖެކަން ކަށަވަރެވެ."

فصل

ރަސޫލުންނަށް އީމާންވުން

އަހުރެމެން އީމާން ވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، ހެޔޮޚަބަރުދޭ ގޮތަށް ރަސޫލުން ފޮނުއްވިއެވެ. ﴿ مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةُۢ بَعۡدَ ٱلرُّسُلِۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴾ (النساء 165) "އެއީ އެބޭކަލުން (މީސްތަކުންނަށް ސުވަރުގޭގެ) އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވާފައި އަދި (ނަރަކައިން މީސްތަކުންނަށް) އިންޒާރުދެއްވާ ބާރުއެވެ. އެއީ އެރަސޫލުންނަށް ފަހުގައި މީސްތަކުންނަށް الله ގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ހުއްޖަތެއް ނުވުމަށެވެ. އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާއީ އިއްޒަތްތެރިވަ ވޭގެންވާ ޙިކުމަތްތެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުންކުރެ އެންމެ ފުރަތަމަ ރަސޫލާ ނޫޙު ޢަލައިހިއްސަލާމް އެވެ. އަދި އެބޭކަލުންކުރެ އެންމެ ފަހުގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم އެވެ. ﴿ إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ زَبُورًابَعْدِهِۦ ﴾ (النساء 163) "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން الله ކަލޭގެފާނަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވީމެވެ. އެއީ ނޫޙުގެފާނަށާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ ފަހުން ވަޑައިގަތް ނަބިއްޔުންނަށްވެސް ތިމަން اللهގެ ވަޙީ ބާވައިލެއްވި ފަދައިންނެވެ." ﴿ مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ﴾ (الأحزاب 40) "ތިޔަބައިމީހުންގެ ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން ހަމައެކަކުގެ ބައްޕަކަމުގައި މުޙައްމަދުގެފާނު ނުވެއެވެ. އަދި ކިއެއްތަ! އެކަލޭގެފާނަކީ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. އަދި ނަބިއްޔުން ކުރެ އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާއެވެ."

އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުން ކުރި އެންމެ މާތްވެގެންވަނީ މުޙައްމަދުގެފާނެވެ. ދެން އިބްރާހީމްގެ ފާނެވެ. ދެން މޫސާގެފާނެވެ. ދެން ނޫޙުގެފާނެވެ. ދެން ޢީސާގެފާނެވެ. އަދި މިބޭކަލުންނަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ އަންނަނިވި ބަސްފުޅުގައި ޚާއްޞަވެގެންވާ ބޭކަލުންނެވެ. ﴿ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَـٰقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ ۖ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَـٰقًا غَلِيظًا ﴾ (الأحزاب 7) "އަދި އެވަގުތު ހަނދާންކުރާށެވެ. ތިމަން ﷲ ނަބިއްޔުންގެ ކިބައިން ޢަހުދު ހިއްޕެވީމެވެ. އަދި (ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި) ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިންނާއި، ނޫޙުގެފާނުގެ ކިބައިންނާއި، އިބްރާހީމްގެފާނުގެ ކިބައިންނާއި، މޫސާގެފާނުގެ ކިބައިންނާއި، މަރިޔަމްގެފާނުގެ ދަރި ޢީސާގެފާނުގެ ކިބައިންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ކިބައިން ހަރުކަށި ވަރުގަދަ ޢަހުދެއް ހިއްޕެވީމެވެ."

އަދި އަހުރެމެން ޔަޤީންކޮށް ކަށަވަރުކޮށްގަނަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މުޙައްމަދުގެފާނުގެ ޝަރީޢަތަކީ، އިސްވެދިޔަ މާތްކަލުން ޚާއްޞަވެގެންވާ ރަސޫލުބޭކަލުންގެ ޝަރީޢަތްތަކުގެ ހުރިހާ މާތްކަމެއް އެކުލެވިގެންވާ ޝަރީޢަތެކެވެ. އެއީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ ۖ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ ﴾ (الشورى 13) "ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ޝަރުޢުކުރެއްވި ދީނަކީ ނޫޙުގެފާނަށްވެސް އެދީނުގެ ވަޞިއްޔަތް އެކަލާނގެ ކުރެއްވި ދީނެވެ. އަދި އެދީނަކީ ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ތިމަން ﷲ ވަޙީގެ ޒަރީޢާއިން ބާވައިލެއްވި ދީނެވެ. އަދި އެދީނުގެ ވަޞިއްޔަތް ތިމަން ﷲ އިބްރާހީމްގެފާނަށާއި މޫސާގެފާނަށާއި ޢީސާގެފާނަށް ކުރެއްވީމެވެ. (އެވަޞިއްޔަތަކީ) ތިޔައެންމެން ދީން ޤާއިމުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެދީނުގައި ބައިބައިނުވާށެވެ." (މިއާޔަތުގައި ދީނުގެ މުރާދަކީ ﷲ އަށް އިޚުލާޞްވުމާއި، އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކުރުމާއި، އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރުމެވެ. މިއީ އުޞޫލީ މައްސަލަތަކެވެ. މި މައްސަލަތަކުގައި ހުރިހާ

ނަބިއްޔުންގެ ޝަރީޢަތްތައް އެއްގޮތްވެގެންވެއެވެ. ފަރުޢީ މައްސަލަތަކުގައި ޝަރީޢަތްތައް ތަފާތުވެގެންވެއެވެ.)

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ހުރިހާ ރަސޫލުންނަކީ ވެސް ހަމައިންސާނުންނެވެ. މަހުލޫޤުންނެވެ. ރައްބުވަންތަކަމުގެ ޚުޞޫޞިއްޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ޚުޞޫޞިއްޔަތެއް އެބޭކަލުންނަކަށް ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ނޫޙު ގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުންނަށް އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވި ބަސްފުޅު ޙިކާޔަތް ކުރައްވަމުން ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ އެންމެ ފުރަތަމަ ރަސޫލުފުޅުކަމުގައެވެ. ﴿ وَلَآ أَقُولُ لَكُمْ عِندِى خَزَآئِنُ ٱللَّهِ وَلَآ أَعْلَمُ ٱلْغَيْبَ وَلَآ أَقُولُ إِنِّى مَلَكٌ ﴾ (هود 31) "އަދި އަހުރެމެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަހުރެމެންގެ އަތުގައި اللهގެ ޚަޒާނާތައްވެއޭ ނުބުނަމެވެ. އަދި އަހުރެމެންނަކަށް ޣައިބެއް ނޭނގެއެވެ. އަދި އަހުރެމެންނަކީ މަލާއިކަތެއްޔޭ ނުބުނަމެވެ." އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މުޙައްމަދުގެފާނަށް ވިދާޅުވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ އެންމެ ފަހު ރަސޫލުފުޅުކަމުގައެވެ. ﴿ لَّآ أَقُولُ لَكُمْ عِندِى خَزَآئِنُ ٱللَّهِ وَلَآ أَعْلَمُ ٱلْغَيْبَ وَلَآ أَقُولُ لَكُمْ إِنِّى مَلَكٌ ﴾ (الأنعام 50) "އަހުރެމެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އަހުރެމެންގެ އަތުގައި الله ގެ ޚަޒާނާތައްވެއޭ ނުބުނަމެވެ. އަދި އަހުރެމެންނަކަށް ޣައިބެއް ނޭނގެއެވެ. އަދި އަހުރެމެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަހުރެމެންނަކީ މަލާއިކަތެއްޔޭ ނުބުނަމެވެ." އަދިވެސް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. ﴿ لَّآ أَمْلِكُ لِنَفْسِى نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ﴾ (الأعراف 188) "މިވަންތަކަށްވާނގެ އަމިއްލަ ޖާނުގެން، الله އިރާދަކުރައްވާ މިންވަރަކަށް ފިޔަވައި، ނަފާއެއް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަމެއް އަދި ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަމެއް ހިބަވަރައިގެންނުވެއެވެ." އަދިވެސް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. ﴿ إِنِّى لَآ

أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلْتَحَدًا ﴾ (الجن 21-22) "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަމެއް ހާސިލުކޮށް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަންވެސް ލިބިވަޑައިގެންނެއްނުވެއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. (ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ޢަޛާބެއް އަތުވެއްޖެނަމަ) الله ގެ ޙަޟްރަތުން ތިމަންކަލޭގެފާނު ސަލާމަތްކޮށް ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް ހިމާޔަތް ދޭނެ ހަމައެކަކުވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި اللهގެ ޙަޟްރަތު ފިޔަވައި ރައްކާތެރިކަމެއް ނުވަތަ ރައްކާތެރިވުމަށް ވަންނާނެތަނެއް ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައެއް ނުގަންނަވާނެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުންނަކީ الله ގެ އަޅުންގެ ތެރެއިން އަޅުންތަކެކެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުކަލުންނާއި ރަސޫލުކަލުން ދީއްވާ އަޅުކަލުން މާތްކުރައްވިއެވެ. އަދި އަޅުކަލުންގެ އެންމެ މަތީ މަޤާމުތަކުގައި، އަޅުކަލުންނަކީ ސަރާ ވިދާޅުވުމުގެ ބޮޑުގައި އަޅުވެތިކަމުން އަޅުކަލުން ސިފަކުރެއްވިއެވެ. ފަހެ، އެންމެ ފުރަތަމަ ރަސޫލާ ނޫޙު ޢަލައިހިއްސަލާމް ޢުބޫދިއްޔަތުން ވަޞްފުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴾ (الإسراء 3) " ނޫޙުގެފާނާއެކު ނަވުގައި ތިމަން الله ސަލާމަތްކުރެއްވި މީސްތަކުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު (ނޫޙު ޢަލައިހިއްސަލާމް) ޝުކުރުވެރި އަޅެއްކަމުގައި ވިއެވެ." އަދި އެންމެ ފަހުގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم އާއި ޢުބޫދިއްޔަތުން ވަޞްފުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ تَبَارَكَ ٱلَّذِى نَزَّلَ ٱلْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِۦ لِيَكُونَ لِلْعَٰلَمِينَ نَذِيرًا ﴾ (الفرقان 1) "الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މަތިވެރިވެގެންވުމެވެ. އެކަލާނގެ އަޅާގެ މައްޗަށް ފުރުޤާން (ޙައްޤާއި ބާޠިލާ ދެމެދު ވަކިކުރާ ފޮތް އެބަހީ ކީރިތި ޤުރުއާން) ބާވައިލެއްވި ރަސޫލާގެނެސްދެއްވިއެވެ. އޭގެ ބާވައިލެއްވުން އިންޛާރުދިނުމާ ބާރުއަޅުއްވުމުގައި އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވައިދެއްވީއެވެ." އަދި އެހެނިހެން

ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި ބާރުގަދަކަމުން ވަޞްފުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَٱذْكُرْ عِبَـٰدَنَآ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى وَٱلْأَبْصَـٰرِ ﴾ (ص 45) (ޤުދުރަތްތެރި ވެވޮޑިގެންވެއެވެ.) ކަލޭގެފާނު، ތިމަން اللهُ ގެ އަޅުކަންކުރުމުގައިވާ ޢިބާދަތުގެ ފާނުގައި، ތަޤުދީރުގެ ފާނުގެ ދިރުކުރައްވާދެއްވެ. އެބޭކަލުންނަށި (اللهُ އަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ ގަދަކަމާއި، ދީނަށް ނަސީޙަތްދީނުމުގައި) ބާރުގަދަ އަދި (ދީނާއި ދިރުމުގައި) بصيرة ގެ އަހުލުވެރިންނެވެ." ﴿ وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُۥدَ ذَا ٱلْأَيْدِ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴾ (ص 17) "(އޭ މުޙައްމަދުގެފާނެވެ!) އަދި ކަލޭގެފާނު ތިމަން اللهُ ގެ އަޅާ ދާއޫދުގެފާނުގެ ވާހަކަ ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ (اللهُ ގެ އަޅުކަންތަކުގައި ދީނުގައި) ވަރުގަދަ ބޭކަލެކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ ގިނަގިނައިން ތައުބާވާ ބޭކަލެކެވެ." ﴿ وَوَهَبْنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيْمَـٰنَ ۚ نِعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴾ (ص 30) "އަދި ތިމަން اللهُ ދާއޫދަށް ދަރިކަލުގެ ގޮތުގައި ސުލައިމާނު ދެއްވީމެވެ. ކިހާ ރަގަޅު އަޅެއްކަމެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ ގިނަގިނައިން ތައުބާވާ ބޭކަލެކެވެ." އަދި މަތިވެރިކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢީސާގެފާނާއި ބާރުގަދަކަމުން ވަޞްފުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَـٰهُ مَثَلًا لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴾ (الزخرف 59) "އެކަލޭގެފާނު (ތިމަންاللهُގެ) އަޅެއްކަމުގައިމެނުވީ ނޫނެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް މައްޗަށް ތިމަން اللهُ ނިޢުމަތް ދެއްވީމެވެ. އަދި ބަނީއިސްރާއީލަށް މިސާލަކަށް (ތިމަން اللهُ ގެ ޤުދުރަތުގެ) ނިޝާނެއް ކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ލެއްވީމެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން އިމާންވެވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللهُ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ރަސޫލުކަން ހަމަވީ ހުރިހާ ޢިބާރާތުން މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ގެ ރިސާލަތުންނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ، ރަސޫލުކަމާއިގެން އެކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންގެ އަންގަވައި ގޮތަށް ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ވަޙީއިންނެވެ. ﴿ قُلْ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ

إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ٱلَّذِى لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ فَـَٔامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ٱلنَّبِىِّ ٱلْأُمِّىِّ ٱلَّذِى يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ وَكَلِمَـٰتِهِۦ وَٱتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴾ (الأعراف 158) "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭގެފާނަކީ ތިޔަބައިމީހުން ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ﷲ ގެ ރަސޫލެކެވެ. އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ވެރިކަން މިލްކުވެގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަން ހައްޤުވެގެންވާ އެހެން އިލާހެއް ނެތެވެ. ދިރުއްވާ އަދި މަރުއްވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ﷲއަށް އީމާންވާށެވެ. އަދި ﷲ އަށާއި އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުތަކަށް އީމާންވާ، އެކަލާނގެ އުއްމީ ނަބިއްޔާއަށް ވެސް ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވާށެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބާވާށެވެ. އޭރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހިދާޔަތް ލިބުމަށްޓަކައެވެ."

އަދި އަހަރުމެން އީމާން ވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނުގެ ޝަރީޢަތަކީ އެއީ އިސްލާމްދީނެވެ. އެއީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ރުއްސެވި ދީނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެދީން ފިޔަވައި އެހެންދީނެއް އެކަލާނގެ ޤަބޫލުވެސް ގޮތެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވި ދީނެވެ. ﴿

إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَـٰمُ ﴾ (آل عمران 19) "ހަމަކަށަވަރުން ﷲގެ ހަޟްރަތުގައި (ގަބޫލު ކުރެވޭނޭ) ދީނަކީ އިސްލާމްދީނެވެ." އަދި ވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَـٰمَ دِينًا ﴾ (المائدة 3) " މިއަދު (ޙައްޖަތުލް ވަދާޢުގެ ދުވަހު) ތިޔަބައިމީހުންނަށް ﷲ ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީން ފުރިހަމަކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ﷲގެ ނިޢުމަތް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި

ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިސްލާމްދީން ދީނެއްކަމުގައި ރުހިވޮޑިގެންނަވައިދީމުއެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ. ﴿ مَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ﴾ (آل عمران 85) "އަދި އިސްލާމްދީނުންނޫން ދީނެއް ހޯދައި އިޚްތިޔާރުކޮށްފި މީހާދަރަންނަހައެވެ. ދެން، އެކަލާނގެ ކިބައިން އެދީނެއް ގަބޫލުނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އާޚިރަތް ދުވަހުގައި އޭނާވާނީ ގެއްލި ހަލާކުވި މީހުންގެތެރެއިންނެވެ."

އަދި އަހުލުވެރިން ދެކޭގޮތުގައި، އިސްލާމްދީން ދީނަވާ ﷲ ގެ ބަސްފުޅުގައި ގަބޫލުވެވިގެން ދީނެއްވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ މާތްރަސްކަލާނގެއެވެ. އެއީ ޔަހޫދީ ދީނުކަމުގައިވިޔަސް ނުވަތަ ނަސްރާނީ ދީނުކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ އެހެން ދީނުކަމުގައި ވިޔަސް ގަބޫލެވެ. ދެން އޭނާއަކީ ކާފިރެކެވެ. އޭނާއަކަށް ކަނޑައެޅިގެންދާނެއެވެ. ދެން ތިރީގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައެވެ. އޭނާ ދާއިމީކޮށް ތިބޭނެއެވެ. އަދި ތަކުރާރު ދޮރުތަކުން ގޮތުގައި އޭނާ ޖަހަނަމައަށްވާނެއެވެ. އެއީ ހަމަހަމަކޮށް އޭނާ ދުވަހުގެ ބޮޑުކުރެއްވުމެވެ.

އަދި އަހުލުވެރިން ދެކޭގޮތުގައި، މުސްލިމުންގެ ގޮތަށް ރަސޫލުކަލާނގެއިން ދީން ތަބާވުން މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ގެ ރިސާލަތަށް ކާފިރުވުމަކީ މިގޮތް ދަންނަވައެވެ. ދެން، ހަމަކަށަވަރުން އެނާ ހުރިހާ ރަސޫލުންނަށް ކާފިރުވުމެވެ. އެއީ އެނާ އެރަސޫލުކަން އިމާންވާ ތަބާވެވުމަށް ރަސޫލުން ވެސްލުމެވެ. ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ كَذَّبَتۡ قَوۡمُ نُوحٍ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ﴾ (الشعراء 105) "ނޫޙުގެފާނުގެ ގައުމުގެ މީސްތަކުން ހުރިހާ ރަސޫލުން ދޮގުކޮށްފިއެވެ." ދެން، ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބައިމީހުން އެހެންނޫން ހުރިހާ ރަސޫލުން ދޮގުކުރި ބަޔަކުކަމުގައެވެ. އެއީ ނޫޙުގެފާނުގެ ކުރިން އެއްވެސް ރަސޫލަކު އިސްވެ ގޮސްފައި ނުވާތީއެވެ. އަދި ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ. ﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن

يُفَرِّقُواْ بَيْنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلاً ﴿١٥٠﴾ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ حَقًّا ۚ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَٰفِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴾ (النساء 150-151) "ހަމަކަށަވަރުން الله އަށާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށް ކާފިރުވާ އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނާއި ދެމެދު ވަކިކުރުމަށް އެދޭ (އެބަހީ الله އަށް އީމާންވެފައި ރަސޫލުންނަށް ކާފިރުވާ) އަދި ބައެއް ރަސޫލުންނަށް އަހުރެމެން އީމާންވަމާ އަދި ބައެއް ރަސޫލުންނަށް އަހަރެމެން ކާފަރުވަމާ ބުނާ އަދި އީމާންކަމާއި ކާފިރުކަމާއި ދެމެދު މަގެއް ހެދުމަށް އެދޭ މީހުން ދަންނައެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ ޙަޤީޤީ ކާފިރުންނެވެ. އަދި ކާފިރުންނަށް ތިމަންالله، ނިކަމެތިކުރަނިވި ޢަޛާބު ތައްޔާރުކުރައްވައިފީމެވެ."

އަދި އަހުލުސުން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم އަކީ ފަހުގެ އެއްވެސް ނަބިއްޔާއާ ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށްފަހު ނަބިއްޔަކަށް ދަޢުވާކޮށްފިމާ ނުވަތަ ނަބިއްޔަކަށް ދަޢުވާ ކުރިމާ ތެދުކޮށްފި މީހާ ދަންނައެވެ. ފަހެ، އޭނާ ކާފިރެކެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަކީ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލު އަދި ހުރިހާ މުސްލިމުންގެ އިއްތިފާޤު ދޮގުކޮށްފިއެވެ.

އަދި އަހުލުސުން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم އަށް ފަހު މި އުއްމަތުގެ ތެރެއިން އެންމެ މާތްވެގެންވަނީ ޞަޙާބީންނެވެ. ޢިލްމީ ގޮތުންނާއި، ޢަމަލީ ގޮތުންނާއި، މުއުމިނުންގެ ވެރިކަމުގެ ގޮތުން ކުރެވުނު ޞަޙާބީން އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނުގެ ޚަލީފާކަން އަދާކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެންމެ މާތްވެގެންވަނީ އަދި ޚަލީފާކަން ކުރެއްވުމަށް އެންމެ ބޮޑަށް ޙައްޤުވެގެންވަނީ އަބޫބަކުރު ސިއްދީޤެވެ. ދެން ޢުމަރު ބިން އަލްޚައްޠާބެވެ. ދެން ޢުޘްމާން ބިން ޢައްފާނެވެ. ދެން ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބެވެ. رضي الله عنهم أجمعين.

ތަޤްދީރު ނިޔާކުރައްވާފައި ވަނީ ޚަލީފާކަމުގައި މިތަރުތީބުން އެބޭކަލުންވުމަށެވެ. އެއީ މާތް ކަމުގައިވެސް މިތަރުތީބުން ވިފަދައިންނެވެ. اللہ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަށް ފުރިހަމަ ޙިކުމަތްފުޅު ލިބިވޮޑިގެންވާއިރު އެންމެ ހެޔޮ ގޮތުގެ މަތިކަން އެއްވެސްމީހަކު، އެންމެ ރަނގަޅު ހެޔޮ އަދި ޚަލީފާކަމާ އެންމެ އެކަށީގެންވާ މީހަކު ހުންނަވަނިކޮށް އެކަލާނގެ ވެރިންކުރައްވާނެއެވެ. (އެބަހީ ހަތަރު ޚަލީފާއިންގެ ތަރުތީބަކީ اللہ ތަޤްދީރުކުރެވިގެންވާ އެކަލާނގެ މިންވަރު ކުރެއްވި ތަރުތީބަކަށެވެ. އެއީ އެބޭކަލުންގެ މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަމުގެ ދަރަޖައިންނެވެ.)

އަދި އަހަރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެހަތަރުބޭކަލުންގެ ތަރުތީބުން މާތްކަމުގެ ޒަމާން އެއްބޭކަލަކަށްވުރެ އަނެއްބޭކަލަކަށް ތަރުތީބުން ބައެއްފަހަރު ހާއްސަކަމުން ފަހަރަށް، އެކަމުގައި އޭނާ، އެންމެރަނގަޅު މާތް މީހާގެ ކުރިއަށް ހިނގައިދާނެއެވެ. އެކަމުގަ އެކަމުގެ ސަބަބުން އެންމެރަނގަޅު މާތް މީހާގެ މަތިކަން، އެބައަށް ކުރިމަތިވާކަން ބައްޔެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން މާތްކަން ބާޠިލުވާނީ އަހަރެމެން ދަނެގަނ ތަފާތުވެގެންނެވެ.

އަދި އަހަރުމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މުއުމިނުންނަކީ އެންމެ ހެޔޮ އުއްމަތެވެ. އަދި اللہ ގެ ރަސޫލުއްމަތުގައި އެންމެ މާތް އުއްމަތެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ ﴾ (آل عمران 110)

"މީސްތަކުންނަށްޓަކައި ނެރުއްވުނު އެންމެ ހެޔޮ އުއްމަތް ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުންވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން (މީސްތަކުންނަށް) ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރަމެވެ. އަދި ނުބައިކަންތަކުން (މީސްތަކުން) މަނާކުރަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން اللہ އަށް އީމާންވަމުއެވެ."

އަދި އަހަރުމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މުއުމިނުންގެ އެންމެ ހެޔޮބޭކަލުންނަ ޞަޙާބީ ބޭކަލުންނެވެ. ދެން ތާބިޢީންނެވެ. ދެން ތަބަޢު ތާބިޢީންނެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން މި އުއްމަތުން ޖަމާޢަތުގެ މީސްތަކުން ބަޔަކުގެ މަތިގައި ޤާއިމުވެގެންވާ ބާޤީ ދެމިހުންނާނެއެވެ. އެބައިމީހުން ނިކަމެތިކުރާ ކުރެން އެއް ނުވާނެ އެބައިމީހުންނާ

ޒިޔާދަ އެއްވެސް ވިޔަކަން، އެބައިމީހުންނަށް ގެއްލުމެއް ނުދެވޭނެއެވެ. އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ޙުކުމްފުޅު(އެބައިމީހުންގެ މަރު ނުވަތަ ޤިޔާމަތް ދުވަސް) އަތުވެއްޖައުމަށް ދާންދެނެވެ.

އަދި އަހުރެމެން ތަޤްދީރުކުރެއް ކަނޑައެޅުއްވީއެވެ. ހަމަކަނޑައަޅުއްވަން ވާނީ الله އެބަކަލުންނަށް ދުއްސުންތުއްވި ބަރަކާތުންގެ ލުތުފުގައި ހިނދު ޤުދުރަތުގެ އެބަކަލުން އެކަލުންގައި އިޙްސާނުކުރެއްވި ބަރަކާތް ކަންތައްތަކުގެ ހިނގާފައިވާ ޤުދުރަތުގެ ކަންތައްތަކެވެ. ވަރަ، އެބަކަލުންގެ ތަރުއީން އިޙްސާނު ކުރައްވައި އެކަލުގައި ބަރަކާތް ދިމާވި ބަކަލުންނަށް ދީ އަޙްރު ވެއެވެ. (އެއީ އިޙްސާނުގެ އަޙްރާއި، ބަރަކާތް ދިމާވުމުގެ އަޙްރުވެ.) އަދި އެބަކަލުންގެ ތަރުއީން އިޙްސާނުކުރައްވައި އެކަލުގައި ބަރަކާތް ދިމާނުވެ ކަންކުރައްވާނުވެސް ބަކަލުންނަށް އެއް އަޙްރުވެއެވެ. (އެއީ ހަމައެކަނި އިޙްސާނުގެ އަޙްރެވެ.) އަދި އެބަކަލުންގެ ކުށަށް ވަރި މަޢާފު ކުރައްވާނެއެވެ.

އަދި އަހުރެމެން ދުނިޔެ ގޮތުގައި އެބަކަލުންގެ އުނިސިފަތައް ބަޔާން ކުރެއްވި އެބަކަލުންނަށް އަބަދު ކިޔަވައި ދިނުމަށް އަހުރެމެން އެއްކިބާވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ވަރަ، އެބަކަލުންނަށް ބަރަކަތްވެގެންވާ ރަސޫލާ ބޭނުމުގެ އަހުރެމެން ދެކުމާ ވިސްނުމަށް އެބަކަލުންގެ ނަން ނަގަންވާ ހެއްޔެވެ. އަދި އެބަކަލުންނަށް ބަރަކާތުގެ މަރުތަބަ ހަސަނަދުގެ ވާޖިބުވެފައިވާ، ނަފުރަތުގެ ދިރިޔުއްވުމަށް އަހުރެމެންގެ ހިތުތަކުގައި ޖާގަދޭން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެބަކަލުންގެ ތަޢުރީފު ކުރައްވާފައިވާތީއެވެ. ﴿ لَا يَسْتَوِى مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ ٱلْفَتْحِ وَقَـٰتَلَ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ ٱلَّذِينَ أَنفَقُوا۟ مِنۢ بَعْدُ وَقَـٰتَلُوا۟ ۚ وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ ﴾ (حديد 10) "ތިޔަބައި މީހުންގެ ތެރެއިން އެކަށޭގެ މައްކާ ފަތަޙް ވުމުގެ ކުރިން الله ގެ މަގުގައި ޚަރަދު ކުރި އަދި ޖިހާދު ކުރި ބަކަލުންނާއި، ހަމަހަމަ ނުވާނެއެވެ. އެބަކަލުންނަކީ، މައްކާ ފަތަޙް ވުމުގެ ފަހުން ޚަރަދު ކުރި ޖިހާދު ކުރި މީހުންނަށްވުރެ ދަރަޖައިގެ ގޮތުން މަތިވެގެންވާ ބަޔެކެވެ. އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެދެބައިމީހުންނަށްވެސް ހެޔޮ އަޖުރުގެ (ސުވަރުގޭގެ) ވަޢުދުކުރެއްވިއެވެ." އަދި އެކަލާނގެ އަހުރެމެންނަށް ބުނެދެއްވަނީ މިހެން ކުރުމަށް ދެންނެވިއެވެ. ﴿ وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعْدِهِمْ

يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلْإِيمَـٰنِ وَلَا تَجْعَلْ فِى قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾ (حشر 10) "އަދި އެބޭކަލުން (ސަޙާބީން)ނަށް ފަހުގައި އައިމީހުން އެބޭކަލުންނަށް މިފަދައިން ދުޢާކޮށްދެއްވެ. އޭ އަހަރެމެން ހައްދަވައި ބޮޑުކުރައްވި ރަސްކަލާނގެ! އަހަރެމެންނަށް ފާފަ ފުއްސަވާނދޭވެ! އަދި އީމާންކަމުގައި އަހަރެމެންގެ ކުރިން އިސްވެދިޔަ އަހަރެމެންގެ އަޚުންނަށް ވެސް ފާފަ ފުއްސަވާނދޭވެ! އަދި އީމާންވެރިންނާމެދު އެއްވެސް ހަސަދަވެރިކަމެއް އަހަރެމެންގެ ހިތުގައި ނުލައްވާނދޭވެ! އޭ އަހަރެމެންގެ ރަސްކަލާނގެ! ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެއީ ހަމްދަރުދީވޮޑިގެންވާ އޯގާވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

فصل

ޤިޔާމަތް ދުވަހަށް އީމާންވުން

ހަތަރުވަން ޤިޔާމަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމެވެ. އަދި އެއީ ޙަޤީޤަތް ދުވަހެވެ. އެއީ އުދުވަހަން ފަހުގައި އިތުރު އެހެން ދުވަހެއްނުވާ ދުވަހެވެ. މީސްތަކުން ދުވަސް ފަހަރަން ދިރިދުވިފަހުގެ އާޚިރަތް ޖަންނަތާ ދުވަހެވެ. މީސްތަކުން އުދުވަހުގައި ވާނީ އެހެންނާ ނިޢުމަތުގެ ޖަޒާދޭދުވަހެވެ. އެހެނީ ވާން ދުނިޔެ ޢަމަލުގެ ޖަޒާދޭދުވަހެވެ.

ފަހެ ހަތަރުވަން بعث އަށް އީމާންވުމެވެ. އަދި އެއީ އިސްރާފީލު ޢަލައިހިއްސަލާމް ދުވަސްފަހަރަން ސޫރުގައި ފުމެލުއްވާ ހިނދު الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، މަރުވެފައިވާ މީހުން އަލުން ދިރުއްވުމެވެ. ﴿ وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَـٰوَاتِ وَمَن فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُ ۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ ﴾ الزمر *68)* " އަދި ސޫރުގައި ފުމެލެވުނެވެ. ފަހެ الله އިރާދަކުރެއްވި ބަޔަކު ފިޔަވައި އުޑުތަކުގައިވާ ބިމުގައިވާ ބަޔަކު ހޭނެތިގެން ވެއްޓިގެންދާނެއެވެ. ދެން ދެވަނަ ފަހަރަށް ސޫރުގައި ފުމެލެވިއްޖެއެވެ. ދެން ހަމަ އެހިނދު މިސްކީނުން ތެދުވެ ބަލަބަލައި ތިބޭނެތެވެ." (އިސްރާފީލު ޢަލައިހިއްސަލާމް ސޫރުގައި ފުމެލުއްވުމާއެކު ހުރިހާ ބައެއް މަރުވެގެންދާނެއެވެ. އެހެންވެ ފަހުން އެކަލޭގެފާނު ސޫރުގައި ފުމެލުއްވާނެއެވެ.) ފަހެ، މިސްކީނުން ކަބުރުތަކުން ތެދުވެ އާޚިރަތުގެ ފަރާތަށް ބައްލަވާ ބަރުޒަޚުގެ ޖަވާބު ދޭނެއެވެ. ފަހެ އޭނާ ނަގާ ހޭލައްވާނެއެވެ. ހުސްފައިތިލައެވެ. އަރިއަރާ ބަލާލައެވެ. ޚިތާނުކުރުމެއް ނެތި ފައިވާ ހާލުގައެވެ. ﴿ كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُۥ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَآ ۚ إِنَّا كُنَّا فَـٰعِلِينَ ﴾ (الأنبياء *104)* " އަހުރެ ފުރަތަމަ ޚަލްޤު ކުރެއްވީ الله އިންސާނާ ހެއްދެވި މަންޒިލެވެ

ބަނދެނުންނުމުގައި ގޮތަށް (ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި) އޭނާ އަޒާބައި ގެންނަވާނަމެވެ. އެއީ ތިމަން ﷲގެ ޢިންސާފުގައިވާ ވައުދުފުޅުތަކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ﷲ އެކަނި ކުރައްވާނަމެވެ."

އަދި އަހުރެމެން ބަދަލުދެއްވާ ގޮތްތަކާއި ވާހަކަ އީމާންވަމުއެވެ. އެއްގޮތަކަށް ކާފަރުން ނުވަތަ ފާފަވެރިން ވާގޮތް ދެވޭނެއެވެ. ﴿ فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴾ (الإنشقاق 7-12) " ފަހެ އެމީހެއްގެ ބަދަލުދެވޭގެ ފޮތް އެމީހެއްގެ ކަނާތްފަރާ ދެވިއްޖެ މީހާ ދަންނައެވެ. ފަހެ، ވަރަށް ފަސޭހަ ހިސާބުކުރިއްޔާތޯކޮށްގައި އޭނާގެ ބިރުތަ ބާއްޖެވޭނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތަށް އުފާވެރިކޮށް އޭނާ ދާނީ އުފާވެރިކަމާ ހާމަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހެއްގެ ބަދަލުދެވޭގެ ފޮތް އެމީހެއްގެ ފުރަގަހުން ދެވިއްޖެމީހާ ދަންނައެވެ. ފަހެ، އޭނާ ހަލާކަށް ގޮވާނެއެވެ. އަދި ކަނި ރޯވެ އަރައިގަ ހުރި ނަރަކައަށް އޭނާ ވަންނާނެއެވެ. ﴿ وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴾ (الإسراء 13، 14) " އަދި ކޮންމެ އިންސާނެއްގެ ކަރުގައި އޭނާގެ ހެޔޮ ނުބައި ބަދަލުދެވޭ ތިމަން ﷲ އަޅުއްވީމެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި އޭނާއަށް ފޮތެއް ތިމަން ﷲ ނެރުއްވާނަމެވެ. އެފޮތް ހުޅުވައިލެވިފައިވާ ހާލުގައި އޭނާއަށް ފެންނާނެއެވެ. އަދި އޭނާއަށް ބުނެވޭނެއެވެ. ތިބާގެ ފޮތް ތިބާ ކިޔާށެވެ. މިއަދު ތިބާގެ މައްޗަށް ހިސާބުކުރުމަށް ތިބާގެ ނަފްސު ފުދެއެވެ."

އަދި އަހުރެމެން، ބަދަލުދެއްވުމަށް ހިސާބުކުރުމަށްޓަކައި ތިރާޒުތަކެއް ވާކަމަށް އީމާންވަމުއެވެ. އެއީ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ބެހެއްޓޭ ތިރާޒުތަކެއް ތަކެތިއެވެ. ފަހެ އެއްވެސް ނަފްސަކަށް ދެރަ ބޭއިންސާފުވެއް ނުވެވޭނެއެވެ. ﴿ فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَن

يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ شَرّٗا يَرَهُۥ ﴾ (الزلزلة 7،8) " ފަހެ ޛައްރާއެއްގެ މިންވަރު ހެޔޮކަމެއް
ކޮށްފި މީހާވެސް އެކަން ދެކޭނެއެވެ. އަދި ޛައްރާއެއްގެ މިންވަރު ނުބައިކަމެއް ކޮށްފި މީހާވެސް
އެކަން ދެކޭނެއެވެ." ﴿ فَمَن ثَقُلَتۡ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ١٠٢
وَمَنۡ خَفَّتۡ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ فِي جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ
١٠٣ تَلۡفَحُ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ وَهُمۡ فِيهَا كَٰلِحُونَ ﴾ (المؤنون 102-104) "
އެބައެއްގެ ތިލަފަތްތައް ބަރުވި މީހުން ދަންނާށެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުންނަކީ އެއީ ކާމިޔާބުވި
މީހުންނެވެ. އަދި އެބައެއްގެ ތިލަފަތްތައް ލުއިވީ މީހުން ދަންނާށެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުންނަކީ
އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތައް ގެއްލުވައިލި މީހުންނެވެ. ނަރަކައިގައި އެބައިމީހުން
ދެމިތިބޭނެމެވެ. އަލިފާން އެބައިމީހުންގެ މޫނުތައް އަންދާނެއެވެ. އަދި އެނަރަކާގައި އެބައި މީހުން
ތިބޭނީ ތުންފަތް ކުރުޖެހި ދަތްތައް ކަނޑުފޮޅިފައިވާ ބަދު ސޫރަވެރި ބައެއްގެ ގޮތުގައެވެ." ﴿ مَن
جَآءَ بِٱلۡحَسَنَةِ فَلَهُۥ عَشۡرُ أَمۡثَالِهَاۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجۡزَىٰٓ إِلَّا مِثۡلَهَا
وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ﴾ (الأنعام 160) " ހެޔޮ ކަމެއް ކޮށްފިމީހާ ދަންނާށެވެ. ފަހެ އޭނާއަށް
އޭގެ ދިހަގުނަ ލިބޭނެއެވެ. އަދި ނުބައިކަމެއް ކޮށްފި މީހާ ދަންނާށެވެ. ފަހެ، އެކަމާ އެއްވަރަށް
މެނުވީ އޭނާއަކަށް ޖަޒާއެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިއެއް
ނުވާނެއެވެ."

އަދި އެންމެ ބޮޑު ޝަފާޢަތް ވާކަމަށް އަހުލުވެރިން އީމާންވަމުއެވެ. އެއީ ރަސޫލުﷲ
صلى الله عليه وسلم އަށް ޚާއްޞަވެގެންވާ ޝަފާޢަތެކެވެ. ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ
ޙަޟްރަތުގައި އެކަލާނގެ އިޛުނަށްފަހު އެކަލޭގެފާނު ޝަފާޢަތްތެރިވެ ވަޑައިގެންނެވުމެވެ. އެއީ
އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ދެމެދުގައި ފައިސަލާކުރެއްވުމަށެވެ. މަޙްޝަރުގެ މައިދާނުގައި އަހުލުމަޙްޝަރުންނަށް
ކުރިމަތިވެގެންވާ ވަރުގެ ހިތާމަތަކާއި މުސީބާތްތައް ޖެހޭ ވަގުތުގައެވެ. ފަހެ، މިޝަފާޢަތުން އެންމެ
ފުރަތަމަ ދާނީ އާދަމްގެފާނުގެ އަރިހަށެވެ. ދެން ނޫޙުގެފާނުގެ އަރިހަށެވެ. ދެން އިބްރާހީމްގެފާނުގެ

އަރިހަށެވެ. ދެން މޫސާގެފާނުގެ އަރިހަށެވެ. ދެން ޢީސާގެފާނުގެ އަރިހަށެވެ. އެންމެ ފަހުން އެކަން ނިމޭނީ ރަސޫލުالله صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހަށެވެ.

އަދި މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން ނަރަކައަށް ވަންނަމީހުންނާ ދެން އެބައިމީހުން ނަރަކައިން ނެރުމަށް ކުރެވޭ ޝަފާޢަތެއް ވާކަމަށްވެސް އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. އެ ޝަފާޢަތް، ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم އަށާއި، އެހެނިހެން ނަބިއްޔުންނަށާއި އަދި މުއުމިނުންނަށާއި މަލާއިކަތުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ.

އަދި އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ރަހުމުކުރައްވާ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު އެއްވެސް ޝަފާޢަތަކާ ނުލައި ހަމައެކަނި އެކަލާނގެ ރަޙްމަތުގެ ދަރުމަވަންތަކަމުން ނަރަކައިން ނެރުއްވާނެއެވެ.

އަދި ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ގެ حوض كوثر ވާކަމަށް އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. އެ حوض ގެ ފެން ކިރަށްވުރެ ހުދުވާނެއެވެ. އަދި މާމުއަށްވުރެ ފޮނިވާނެއެވެ. އަދި ގަމަކަސްތޫރިއަށްވުރެ މީރުވަސްދުވާނެއެވެ. އަދި އެ حوض ގެ ދިގުމިނުގައި އެއްމަސްދުވަހުގެ މަސާފަތްވާނެއެވެ. އަދި ފުޅާމިނުގައި އެއްމަސް ދުވަހުގެ މަސާފަތްވާނެއެވެ. އަދި އެ حوض ގެ ކޯޕާތަކަށް ރިވެތިކަމާއި، ގިނަކަމުގެ ގޮތުން ތަރިތަކެއް ފަދައިން ވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މުއުމިނުން އެ حوض އަށް ވާރިދުވާނެއެވެ. އެ حوض އިން ފެންބޮއިފިމީހާ އެއަށްފަހު ދެން ފެން ނުބޯވޭނެއެވެ.

އަދި ޞިރާޠުމަގު ވާކަމަށް އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. އެއީ ޖެހިފައިވާނީ ނަރަކައިގެ މަތީގައެވެ. މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ އަމަލުތަކުގެ މިންވަރުން އެމަގު ކަޑައްތުކުރާނެއެވެ. ފަހެ، މީސްތަކުން ކުރެ އެންމެ ފުރަތަމަ ޖަމާޢަތުގެ މީހުން ވިދުލިއާ ވިދުވަރެއް ފަދައިން އެމަގު ކަޑައްތުކުރާނެއެވެ. ދެވަނަ ޖަމާޢަތުގެ މީހުން ބާރުގާ ވައިރޯޅިއެއް ފަދައިން އެމަގު ކަޑައްތު ކުރާނެއެވެ. އަދި ތިންވަނަ ޖަމާޢަތުގެ މީހުން އުދުހޭ ދޫނިތަކާއި ފަތަރިންނާއި، ބާރުބާރަށް ހިނގުމުގެ ހަލުއިމިނުގައި އެމަގު ކަޑައްތުކުރާނެއެވެ. އަދި ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم އެމަގުގެ ގާތުގައި ހުންނަވައިގެން ދުޢާ ކުރައްވާނެއެވެ. އޭރައްދަވައި ބޯޒުކުރައްވި ރަސްކަލާނގޭ! ސަލާމަތްކޮށް ދެއްވާނދޭވެ! ސަލާމަތްކޮށް ދެއްވާނދޭވެ. އެދީ އަޅުންތަކުންގެ ޢަމަލުތައް ނުކުޅެދިއްޖެއުމަން ދާންދެންނެވެ. ދެން ފިޔަކާ މީހުން އަންނާނެއެވެ. އަދި

އުމުރުގެ ދުވަހަކުގައި އުޅުމިފަދަ ވަޢުދުވެވިފައިވާނެއެވެ. އެވަނި ތަޢާލާ الله ގެ ބަރަކާތްތެރިވަންތަ އަހުލުވެރިވާ ފަރާތްތަކާއެވެ. އަދި ހިފުމަށް އަހުލުވެރިވާ ކާމިލް މީހުގެ ގައިގައި އުވައިލައް ހިފާނެއެވެ. ފަހު، ބަޔަކު މީހުން ޖަހާލެވޭގޮތާ ހަމަ ސަލާމަތްވާނެއެވެ. އަދި ބަޔަކު މީހުން ނަރަކައިގެ ތެރެއަށް ވެއްޖެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ.

އަދި އުރުވަހުގެ ހަރުދަނާކަމާއި އުރުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމާ ބެހޭގޮތުން ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ވާރިދުވެގެން އައިސްފައިވާ ހުރިހާ ވާހަކަތަކަށް އަހުލުވެން އީމާންވާހުށެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އުރުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުގެ މައްޗަށް އަޒާބުނުދޭ މަދަދު ކުރައްވާނެއެވެ.

އަދި ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިންނަށް ލިބޭނެ ނިޢުމަތްތަކާއި ސުވަރުގޭގައި ވާނުވެސް ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ކުރެއްވި ޝަރަޙަކަށް އަހުލުވެން އީމާންވާހުށެވެ. އެއީ އެކަށީގެންވާ ހުއްޓެވުމެއްގެ ޝަރަޙައެކެވެ.

އަދި ސުވަރުގެއާއި ނަރަކަވާކަމަށް އަހުލުވެން އީމާންވާހުށެވެ. ފަހު، ސުވަރުގެއަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ތަޤްވާވެރި މުއުމިނުންނަށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވާ ނިޢުމަތުގެ ގެއްލެވިއެވެ. އެގެންގައިވާ ނިޢުމަތްތަކަކީ އެއްވެސް ލޮލަކަށް ފެނިފައިނުވާ އަދި އެއްވެސް ކަންފަތަކަށް އަޑުއަހާފައިނުވާ އަދި އެއްވެސް ހިތަކަށް އިންސާނުންގެ ހިތަކަށް ތަޞައްވަރު ކުރެވިފައިނުވާ ނިޢުމަތްތަކެކެވެ. ﴿ فَلَا تَعۡلَمُ نَفۡسٌ مَّآ أُخۡفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعۡيُنٍ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴾ السجدة 17) "ފަހު އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އެބައިމީހުންނަށް (ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިންނަށް) ޖަޒާއަކަށް ފޮރުވިފައިވާ، ލޮލަކަށް ފިނިކަމުދޭ ނިޢުމަތްތައް ނޭނގޭނެއެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން ކުރި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުގެ ޖަޒާއެވެ."

އަދި ނަރަކައަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަނިޔާވެރި ކާފިރުންނަށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވާ ޢަޛާބުގެ ގެއްލެވިއެވެ. އެގެންގައިވާ ޢަޛާބާއި ސަޒާއަކީ ހިތަށް ތަޞައްވަރު ނުކުރެވޭ ފަދަ ޢަޛާބާއި ސަޒާއެވެ. ﴿ إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا لِلظَّٰلِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمۡ سُرَادِقُهَاۚ وَإِن يَسۡتَغِيثُواْ يُغَاثُواْ بِمَآءٖ كَٱلۡمُهۡلِ يَشۡوِي ٱلۡوُجُوهَۚ بِئۡسَ ٱلشَّرَابُ وَسَآءَتۡ

مُرْتَفَقًا ﴾ (الكهف 29) "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން الله އަނިޔާވެރިންނަށް އަލިފާން (ނަރަކަ) ތައްޔާރުކުރެއްވީމެވެ. އެއަލިފާނުގެ ޖަންޖެހެއް އެބައިމީހުން ވަށައިލައްވާއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ފެނަށް ފަރިޔާދުކޮށްފިނަމަ ވިރިފައިވާ ހުން މައްދަން ފަދަ ފެން އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނެއެވެ. އެފެން (ބޯމަށްޓަކައި އެބައިމީހުން އަނގަމަތަ ކައިރިކޮށްލާނިންދު) މޫނުތަށް ފިއްސައިލާނެއެވެ. ކިހާނުބައި ބުއިމެއް ހުއްޓެވެ! އަދި އަރާމު ކުރުމުގެ ގޮތުން ކިހާނުބައި ތަނެއް ހުއްޓެވެ!"

އަދި އެތަނަށް (ސުވަރުގެ އާއި ނަރަކަ) މިހާރުވެސް ވުޖޫދުގައިވެއެވެ.

ދުވަހަކުވެސް އެތަނަށް ފަނާއެއް ނުވާނެއެވެ. ﴿ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ صَـٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّـٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَـٰرُ خَـٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ قَدْ أَحْسَنَ ٱللَّهُ لَهُۥ رِزْقًا ﴾ (الطلاق 11) "އަދި الله އަށް އީމާންވެ، ހެޔޮ ޢަމަލު ކުރާމީހާ ވަންނަވާނެއެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އޭނާ، އެތަނެއްގެ ދަށުން ކޯރުތައް ދުވިގެންވާ ސުވަރުގެތަކަށް ވައްދަވާނެއެވެ. އެތާނގައި އޭނާ އަބަދުގެ ދިރިހުރުންވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އޭނާއަށް ރިޒްޤު ހެޔޮކޮށްދެއްވައިފިއެވެ." ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلْكَـٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَـٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِى ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَـٰلَيْتَنَآ أَطَعْنَا ٱللَّهَ وَأَطَعْنَا ٱلرَّسُولَا۠ ﴾ (الأحزاب 64-66) "ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުންނަށް الله ލަޢުނަތްލައްވައިފިއެވެ. އަދި ކަނި އަރައަރާހުރި އަލިފާން އެބައިމީހުންނަށް ތައްޔާރުކުރެއްވިއެވެ. އެއަލިފާނުގައި އެބައިމީހުން އަބަދުގެ އަބަދަށް ދިރިހުރޭނެތެވެ. (އެބައިމީހުން އެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްކޮށްދޭނެ) އެއްވެސް ރަހުމަތްތެރިއަކު އަދި (އެކަމުން ސަލާމަތްވުމުގައި އެހީވާނެ) އެއްވެސް މަދަދުވެރިއަކުވެސް އެބައިމީހުންނަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ މޫނުތައް ނަރަކައިގައި އުކާލެވޭ ދުވަހު ދުވަހު އެބައިމީހުން ބުނާނެއެވެ. އަޅެ الله އަށާއި ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވެވުނު ނަމައެވެ."

އަދި ސުވަރުގެ ވަންނާނެކަމަށް ޤުރުއާނާއި ސުންނަތް ދަލީލުގެ ނަމުން ނުވަތަ ސިފައިން ހާޞް ދިން ކޮންމެ މީހަކަށް، އެއާ ސުވަރުގެ ވަންނާނެކަމަށް އަހުލުވެރިންވެސް ހުކުމްކުރެއެވެ.

ޖަހެ، އެބޫބަކުރުގެ ނަމުން ސުވަރުގެވަންނާނެ ކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކަކީ أبوبكر ގެފާނާއި، عمر ގެ ފާނާއި عثمان ގެފާނާއި، علي ގެފާނާއި އަދިވެސް ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ބައްޔަކަށް ކުރެއްވި އެހެނަސް ބަޔަކު ބުޝާރާތްދެއްވައިފައިވާ ސުވަރުގެ ވަންނަވާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކެވެ.

އަދި ދަލީލުގެ ސިފައިން ސުވަރުގެ ވަންނާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކަކީ ކޮންމެ މުއުމިނަކަށް ނުވަތަ ކޮންމެ ތަޤްވާވެރިއަކަށް އެއާ ސުވަރުގެ ވަންނާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކެވެ.

އަދި ނަރަކައަށް ވަންނާނެކަމަށް ޤުރުއާނާއި ސުންނަތް ދަލީލުގެ ނަމުން ނުވަތަ ސިފައިން ހާޞްދިން ކޮންމެ މީހަކަށް، އެއާ ނަރަކައަށް ވަންނާނެކަމަށް އަހުލުވެރިންވެސް ހުކުމްކުރެއެވެ.

ޖަހެ، ދަލީލުގެ ނަމުން ނަރަކައަށް ވަންނާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކަކީ أبولهب އަދާއި، عمرو بن لحي الخزاعي އަދާއި އަދިވެސް އެހެން ބަޔަކު މީހުންނަށް އުމުރުން ނަރަކައަށް ވަންނާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކެވެ.

އަދި ދަލީލުގެ ސިފައިން ނަރަކައަށް ވަންނާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކަކީ ކޮންމެ ކާފިރަކަށް ނުވަތަ ބޮޑު ޝިރުކު ކުރި ކޮންމެ މުޝްރިކަކަށް ނުވަތަ ކޮންމެ މުނާފިޤަކަށް އެއާ ނަރަކައަށް ވަންނާނެކަމަށް ދަލީލުއައިވާ ހެއްކެވެ.

އަދި ކަބުރުގެ އިމްތިހާނުވާކަމަށް އަހުލުވެރިން އީމާންވާމުއެވެ. އެއީ ކަބުރުގައި މަލާއިކަތުން ސުވާލުކުރައްވާނެއެވެ. އެމީހާގެ ރައްބާއި، އެމީހާގެ ދީނާއި، އެމީހާގެ ނަބިއްޔާ ބެހޭގޮތުންނެވެ.

ޖަހެ، ﴿ يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱلۡقَوۡلِ ٱلثَّابِتِ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ ﴾ (إبراهيم 27) "الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ، އީމާންވި މީސްތަކުން ސާބިތުވެގެންވާ ބަސްފުޅުން (ތައުޙީދުގެ ބަސްފުޅުން) ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައާއި އާޚިރަތުގައި (އެބަހީ ކަބުރުގައި) ސާބިތުކޮށްދެއްވާނެއެވެ." ޖަހެ، މުއުމިނަށާ ބުނާނެއެވެ. އަހުރެންގެ ރައްބަކީ الله އެވެ. އަދި

އަރުވާހުންގެ ދިރިހަޔާ އިސްތިޤްބާލުކުރެވޭ. އަދި އަރުވާހުންގެ ނަޞީބުއާއި މުޢާމަލާތްކުރާނޭގޮތެވެ. ރޫޙު ކާފިރުވެރިޔާ އާއި މުނާފިޤު ކަލޭގެ ދަންނައެވެ. އެދުވެހިރުން ކަށްޓާ ކާނދު މިރަށުވެސް ބޮޑާނެއެވެ. އަހުލުސުންނަތުގެ ޢަޤީދާއެވެ. މިސްކީނުން ބޮޑާޓި އަހުލުސުންނަތު އިލްމު އެއްބައި އަހުލުސުންނަތުގެ ބޮޑެއެވެ.

އަދި މުއުމިނުންނަށް ކަންވާނެގޮތަށް ނިޢުމަތްތައް ވާކަން އަހުލުފާން އިލާންވަމުއެވެ.

﴿ ٱلَّذِينَ تَتَوَفَّىٰهُمُ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ طَيِّبِينَ ۙ يَقُولُونَ سَلَـٰمٌ عَلَيْكُمُ ٱدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ (النحل 32) "އެބައިމީހުންނަކީ (ސުވަރުގެވަންނަ މީހުންނަކީ)

އެބައިމީހުން ފާފައިން ޠާހިރުވެގެންވާ ހާލު އެބައިމީހުންގެ ފުރާނަ މަލާއިކަތުބާރުން ނެއްޓެވާ މީހުންނެވެ. (ޠާހިރުވުމަކީ ދީނުގަ) އެބާރުން މީހުންނަށް ބޮޑާނެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަ ސަލާމަތްކަން ހުއްޓެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ބަދަލުގައި ތިޔަބައި މީހުން ސުވަރުގެއަށް ވަންނާށެވެ."

އަދި އަނިޔާވެރި ކާފިރުންނަށް ކަންވާނެގޮތް ޚަބަރު ވާކަން އަހުލުވެން

އިލާންވަމުއެވެ. ﴿ وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّـٰلِمُونَ فِى غَمَرَٰتِ ٱلْمَوْتِ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا۟ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوٓا۟ أَنفُسَكُمُ ۖ ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ ٱلْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ ءَايَـٰتِهِۦ تَسْتَكْبِرُونَ ﴾ (الأنعام 93)

"އަދި، އަނިޔާވެރިން މަރުގެ ތަދުފިލުވަތްކަމުގައި ވަނިކޮށް ކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގަންނަވަ (ބޮޑުވެގެންވާ ޙައިރާން ކުރަނިވި ވަރުގަދަ ކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައި ގަތީހެވެ.) އަނިޔާވެ މަލާއިކަތުބާރުން އަތްދިގުކޮށް ފުރާނައިރަށްވައިގެން ތިބެ ނުކުންނުއްވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރާނަތަށް ނެރޭށެވެ. މިއަދު ތިޔަބައިމީހުން ނިކަމެތި ޢަޛާބުގެ ބަދަލުދޭށެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން الله ގެ މައްޗަށް ޙައްޤު ނޫން ބަސްތަށް، އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކުން ބޮޑާވެ އުޅުނީއެވެ."

އަދި މިކަމާ ބެހޭގޮތުން ވާރިދުވެފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުތަކެއް ވަރަށް ގިނަވެފައި ވުޖޫދުވެގެންވެއެވެ. ފަހެ، މުއުމިނުގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެންވަނީ ޣައިބުގެ މިކަންތައްތަކުން ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުން ސާބިތުވާ ކޮންމެ ކަމަކަށް އީމާންވުމެވެ. އަދި ދުނިޔެއިން އާޚިރަށް ފެންނަ ކަންތައްތަކުން އަޤްލުގެ ކަންތައްތަކާއި اعتراض ނުކުރުމެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އާޚިރަތް ދުވަހުގެ ކަންތައްތައް ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކާ މައްޗަކަށް قياس އެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ އެދެމެދުގައި ބޮޑުވެގެންވާ ތަފާތެއް ހުރުވެގެންވާތީއެވެ. والله المستعان.

فصل

ހެޔޮމިންވަރާއި ނުބައި މިންވަރަށް އީމާންވުން.

ހެޔޮމިންވަރާއި ނުބައި މިންވަރަށް އަހުރެމެން އީމާންވުމެވެ. އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ޢިލްމުފުޅާއި ހިކްމަތްފުޅުގެ ދަށުން މުޅިކައިނާތަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ނިޒާމެވެ.

އަދި މިންވަރުކުރުން ހަތަރު މަރުތަބާއެއްވެއެވެ.

1- العلم ދެނެވޮޑިގެންވުން. ފަހެ އަހުރެމެން އީމާންވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާއީ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ ފެށުމެއްނުވާ އަބަދީ ޢިލްމުފުޅުން ވީ ހުރިހާކަމަކާއި، ވާ ހުރިހާ ކަމަކާއި، ވާނެ ހުރިހާ ކަމަކާއި، ވާނީ ކިހިނެއްކަން އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ފަހެ، އެކަލާނގެއަށް ކަމެއް ނޭނގިވަޑައިގެން އަލަށް އެނގިވަޑައި ނުގަންނަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގަތުމަށްފަހުގައި ހަނދާންނެތުމެއް އެކަލާނގެއަށް ނިސްބަތްވެގެންނުވެއެވެ.

2- الكتابة ލިޔުއްވުން. ފަހެ އަހުރެމެން އީމާންވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ، اللوح المحفوظ ގައި ޤިޔާމަތް ދުވަހާ ހަމައަށް ވާނޭ ހުރިހާ ކަމެއް ލިޔުއްވިއެވެ. ﴿ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ فِى كِتَـٰبٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴾ (الحج 70) "ހަމަކަށަވަރުން އުޑާއި ބިމުގައި ވާހާ އެއްޗެއް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ދެނެވޮޑިގެންވާކަން ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާ ހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން

އެހެނީ އެއްޗެއްވެސް ދޫކޮށްނުލައި (اللوح المحفوظ ގައި) ލިޔުއްވިފައެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަށް ފަސޭހަ ކަމެކެވެ."

3- المشيئة އިރާދަކުރެއްވުން. ފަހެ އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ އެއްޗެއްގެ އިރާދަކުރެއްވިއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅާއެކު މެނުވީ އެއްވެސް ކަމެއްނުވާނެއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅާ ޚިލާފު ކަމެއްނުވާނެއެވެ. އަދި އިރާދަ ނުކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާނެއެވެ.

4- الخلق ހެއްދެވުން. ފަހެ އަހުރެމެން އީމާންވަމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އީ، ﴿ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ وَكِيلٞ ۝٦٢ لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ﴾ (الزمر 62-63) "ހުރިހާ އެއްޗެއް ހެއްދެވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ވަކީލު ބަލަހައްޓަވާ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ތަޅުދަނޑިތައް މިލްކުވެގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ."

އަދި މިހަތަރު މަރްތަބާގައި، الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ޞިފަފުޅުން ވާކަންތައްތަކާއި، އަޤީދާކުރުމުގެ ޤަވާޢިދުން ވާކަންތައްތައް ހިމެނިގެން ވެއެވެ. ފަހެ، އަޤީދާކުރުން އެކަމަކާއިގެން ޤާއިމުވާ ހުރިހާ ކަމެއް؛ އެއީ ބުނުންތައްކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ ޢަމަލުތައްކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ ކަންތައްތައް ނުކުރުން ދޫކޮށްލުން ކަމުގައި ވިޔަސް؛ މިހުރިހާ ކަމެއް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި މިހުރިހާ ކަމެއްވެސް އެކަލާނގެ ބަޔާންކުރައްވައި ލިޔުއްވިގެންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކަށް އިރާދަކުރެއްވީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެވެ. އަދި އެކަންތައްތައް ހެއްދެވީވެސް އެކަލާނގެއެވެ. (އެބަހީ އަޢުމަލުތަކުގެ ފަރާތުންނާ ހުރިހާ ކަމެއް، އެކަންތައްތަކުގެ އިރާދަ ކުރައްވަނީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަނުކުރައްވާ އެއްވެސްކަމެއް އަމިއްލަ ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އަޢުމަލުތަކުގެ ފަރާތުން ވާ ހުރިހާ ކަމެއް ހެއްދެވިފައިވަނީ އެކަލާނގެއެވެ. އެހެންކަމުން އަޢުމަލުތަކުގެ ހުރިހާ ޚާލިޤު

ހިތްނެގެންވަނީ އެކަލާނގެ މަޝިއްޔަތުގެ ތެރެއިންނެވެ.) ﴿ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ٢٨ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴾ (التكوير 28-29) "(ތ ޤުދުރަތް ނަސީބުކުރެއްވުމުގައިވެސް) ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ސީދާމަގުގައި ހުރުން މީހަކަށެވެ. އަދި ޢާލަމްތަކުގެވެރި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިރާދަކުރެއްވުމުން މެނުވީ ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ކަމެއްގެ އިރާދަކުރައް ނުކުރެވޭނެއެވެ." ﴿ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقْتَتَلُوا۟ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾ (البقرة 253) "އަދި الله އިރާދަކުރެއްވިނަމަ (ރަސޫލު ބޭކަލުންނަށް ފޮނުވައި އެބޭކަލުންގެ ފަހުން ތިބި މީސްތަކުން) އެބައިމީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ ހަނގުރާމަކޮށް ތަޅައިފޮޅައި ނުގަތީހެވެ. އެކަމަކު الله އިރާދަކުރައްވާ ކަންތަކެއް ކުރައްވައެވެ." ﴿ وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ ۖ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴾ (الأنعام 112) "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވިނަމަ އެބައިމީހުން އެކަން ނުކުރާނެއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެބައިމީހުންނާއި އެބައިމީހުން ހަދާ ދޮގުތައް ދޫކޮށްލައްވާށެވެ." ﴿ وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴾ (الصافات 96) "އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުން ކުރާކަންތައްތައް ހެއްދެވީ الله އެވެ."

އެކަމަކު އެކަންތައް އެގޮތަށް ހުރުމާއެކުވެސް (އެބަހީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިރާދަކުރައްވާފައިވުމުން ދުނިޔޭ އަޅުތަކުންނަށް އެއްވެސް ކަމެއްގެ އިރާދަނުކުރެއްވުމާއި، އަޅުތަކުންގެ ޢަމަލުތަކު ހެއްދެވުމުގައި ވަކިވެސް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ކަމާއި ހުރިހާ ކަމެއް މިލްކުވެރި ހުރިހާ އެއްޗެއް) ހައްޤުވުން ރިޢާޔަތްކުރެވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ޢަދުލުވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ، ކުރެއްވިކަމަކާ ބެހޭ ސުވާލެއް ނުކުރެވޭނެ އެކަލާނގެ ޖަނާބަށްނުކުރެވޭނެއެވެ.

އަދި ހުރިހާ ކަމެއް ކުރެއްވުމުގައި ހިކުމަތްތެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ.

1- الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ ﴾ (البقرة 223) " ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ދަނޑުބިމަށް ތިޔަބައިމީހުން އެދޭގޮތަކަށް އަންނާށެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً ﴾ (التوبة 46) "އަދި އެބައިމީހުން ޖިހާދަށް ނުކުތުމަށް އެދުނުނަމަ އެކަމަށް ތަނަގަން ތައްޔާރުކުރިހެވެ." ފަހެ އެކަލާނގެ، އަޅާއަށް ސާބިތުކޮށް ދެއްވީ އޭނާގެ އެދުމުގެ މަތިން އައުމާއި، އޭނާގެ އެދުމުގެ މަތިން ތައްޔާރުވުމެވެ.

2- އަޅާއަށް އަމުރާއި، ނަހީގެ ބުރަދު ދެއްވުން (އެބަހީ އަޅާއަށް ކަމެއް ކުރުމަށް އަމުރު ކުރެއްވުމާއި، ކަމެއް ކުރުމުން މަނާކުރުން) އަދި އޭނާއަށް އިޚްތިޔާރުކަމާއި ކުޅަދާނަކަމެއް ނުވާނަމަ އެކަން ކަމަށް އޭނާއަށް ބުރަދު ދެއްވުން ވާނީ އޭނާއަށް ކުޅަދާނަވާވަރު ކަމެއްގެ ތަކުލީފު އޭނާއަށް ދެއްސެވުމަކަށެވެ. އަދި އެއީ الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ރަޙުމަތްފުޅާއި ޙިކުމަތްފުޅާއި އަދި އެކަލާނގެ ތެދުވެރި ހަރުދަނާ އިންސާފު ކުރައްވާކަމެވެ. ﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴾ (البقرة 286) " الله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އެނަފްސަކަށް ކުޅަދާނަވެވޭވަރުގެ ކަމެއް މެނުވީ ނުޖެއްސަވައެވެ."

3- ހެޔޮ ކަންތައްތައް ކުރާ މީހާއަށް ޘަވާބުދި ހެޔޮ ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ތަޢުރީފު ކުރެއްވުމާއި، ނުބައި ކަންތައްތައް ކުރާ މީހާއަށް ޢަޛާބުދި ނުބައިކަމުގެ މައްޗަށް ބަދަލު ދެއްވުމާއި އަދި އެމީހުންނަށް ކޯފާ ދިނަކަން އުޅިކަން ބައްދަލުވާނެ ޖަޒާއަކުން ޖަޒާދުއްވުން.

އަދި އަޤްލުގެ އިޖްމާޢާއި އާންމުގެ އިލްމުވެރިން ބަޔާންކުރައްވާފަދައިން ހުރިކަމެއް ކުރީމާއިން ތަޢުލީމު ކުރެއްވުމާއި ބާރާތު ކިޔަވާލެވުމެވެ. އަދި ނުބައިކަންތައްކުރާ މީހަކަށް ސަޖާ ދެއްވުމާއި އަނިޔާވެރިކަމުން ކަނޑައެޅުމެވެ. އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، ބާރާތުކުރުމުގެ ކަންތައް އަނިޔާވެރިކަމުން ހުސްވެވަޑައިގަންނަވައެވެ.

4- ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ރަސޫލުން ފޮނުއްވީއެވެ. ﴿ مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةٌۢ بَعْدَ ٱلرُّسُلِ ﴾ (النساء **165**) "އެއީ ރަސޫލުން(މީސްތަކުންނަށް ސުވަރުގޭގެ) އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވުމަށާއި(މީސްތަކުންނަށް ނަރަކައިން) އިންޒާރު ދެއްވުމަށެވެ. އެއީ އެރަސޫލުންނަށްފަހުގައި މީސްތަކުންނަށް اللهގެ މައްޗަށް ޙުއްޖަތެއް ނުވުމަށެވެ." އަދި އަޤްލުގެ އިޖްމާޢާއި އާންމުގެ އިލްމުވެރިން ބަޔާން ކުރާފަދައިން ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމަކީ އާންމުގެ ބުއްދިއަށް ވާޖިބެއް ނުވެއެވެ.

5- ހަމަކަށަވަރުން ކޮންމެ މީހަކުވެސް އެނގޭ ކަމެއް ކުރާއިރު އެކަމެއް އޭނާއަށް ކުރެވޭކަން އިޙުސާސް ކުރެއެވެ. ނުވަތަ ކަމެއް ކުރުން ދޫކޮށްލާއިރު އެކަން ދޫކޮށްލެވޭކަންވެސް އިޙުސާސްކުރެވެއެވެ. އެއީ މަޖުބޫރު ވުމެއްގެ އެއްވެސް އިޙުސާސެއް ކުރުމަކާ ނުލައެވެ. ފަހެ އެއީ ބޮޑުވުމާއި، ހީނުމާއި، ވަނުމާއި، ނިކުތުމާއި، ތަޙައްރުކުވުމާއި ދޫވުމުގެ ގޮތުގައި ހުރުމާއި މިހިރާ ކަމަކީ ހަމައެކަނި އޭނާގެ އިޚްތިޔާރާ ކަންތައްތަކެވެ. އެއްވެސް ފަރާތަކުން އޭނާއަށް އެކަން މަޖުބޫރުކުރާކަން ހަމަކަށަވަރުންވެސް އެނގޭ އިޙުސާސްކުރެއެވެ ނުކުރެއެވެ. އަދި ކިހިނެއްތޯ! އޭނާގެ އިޚްތިޔާރުން އޭނާ ކަމެއްކުރުމާއި، މަޖުބޫރުކުރުމިހެން އޭނާއަށް މަޖުބޫރުކޮށްގެން އޭނާއަށް ކުރުމާ ދުރުދުރު އޭނާ ފުރިގެންނާ ފަރަޤުކުރުން ފަރަޤުކުރެއެވެ. ހަމައެފަދައިން ޝަރުޢުވެސް އުޅުވުނު ބުނެދީ ފަރަޤުކުރުން ފަރަޤުކުރެއެވެ. ފަހެ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ

ބައްޔާތަކާ ގުޅުންހުރި އެއްޗެސް ކަލައްގައި މީހަކު މަޖުބޫރުވެގެން
ނުބައިކަމެއް ކޮށްފިނަމަ އެކަމަކުން އާޚިރަތުގައި ސަވާބެއް ނުލިބޭނެއެވެ.

އަދި އަހުރެމެން ދުނިޔޭގައި އުފެދިހުރިހާ ކަންތަކުގެ އުޅުއްވުމުގެ މައްޗަށް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ މިންވަރުފުޅުން ޤަދީމުފުޅުގައި އެއްޗެހި ބެއްޖެހިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (އެބަހީ އެންމެހާ މިފަދައިން ނުބެދިފައެވެ. އަހުރެން އެކަން ކުރީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަން އަހުރެންގެ މައްޗަށް ލިޔުއްވާފައި ވާތީއެވެ.) އެހެން ހަމަކަނޑައެޅުން އުޅޭ މީހާ އުޅުއްވާގެ މައްޗަށް އަރައިގަންނަނީ އެންމެ ފުރިހަމަ އިޚްތިޔާރުންނެވެ. އެއީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަން އެނގޭ މައްޗަށް މިންވަރުކުރެއްވީ އިޚްތިޔާރުކުރައްވާކަން އެންމެން އެނގެވޭނެއެވެ. އެހެން އެއްޗެއް މީހަކަށް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މިންވަރުކުރައްވާފައިވާ ކަލެއް އެކަން ފުރަތަމަ ހިތަށް ވެރިވި ނުނެގޭނެއެވެ. ﴿ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ﴾ (لقمان 34)

"އަދިއެއްޗެސް ނަފްސަކަށް އެނގެނީ މާދަމާ ކުރާނެކަމެއް ނޫނެވެ." އެހިސާބު އެކަމާ ކަމެއްގެ ... ލިބިދެވިދާނެ ކަމެއްކަން، އެންމެން އެބައްޖެހިގެން އިލްމުންވާ ބައްޖެހިފައިކަން ބައްޖެހ ހާސިލުކުރުން ބެއްދަލުވެސް ފަދަ ކަންނެނގިދާނެތޯ؟ އަދި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ އަންނަނިވި ބަސްފުޅުން އެބައްޖެހިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ﴿ سَيَقُولُ ٱلَّذِينَ أَشْرَكُواْ لَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشْرَكْنَا وَلَآ ءَابَآؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن شَىْءٍ ۚ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُواْ بَأْسَنَا ۗ قُلْ هَلْ عِندَكُم مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَآ ۖ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنْ أَنتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴾ (الأنعام 148) "الله އަށް ޝަރީކުކުރި މުޝްރިކުން ބުނާނެއެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިރާދަކުރެއްވިނަމަ އަހުރެމެން الله އަށް ޝަރީކެއްނުކުރީމުހެވެ. އަދި އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިންވެސް ޝަރީކެއް ނުކުރީހެވެ. އަދި އެއްޗެސް އެއްޗެއް އަހުރެމެން ޙަރާމެއްނުކުރީމުހެވެ. އެބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީސްތަކުންވެސް (ރަސޫލުން) ދޮގުކުރީ އެފަދަ ގޮތަކަށެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން ތިމަން އިލާހުގެ ޢަޒާބު ދުވުމުގެ ހިނދަށްދާންދެނެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުގައި

(ތިޔަބައިމީހުންގެ ދަޢުވާ ތެދުކަން ބަޔާންކުރުމުގެ މައްޗަށް) އެއްވެސް ދަލީލެއްވާނަމަ އަހުރެމެންގެ ކުރިމަތީގައި ނިކަން ފާޅުކޮށްބަލާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ޝައްކުކުރާ ހީއަށް ފިޔަވައި ތަބާއެއް ނުވެއެވެ. އަދި ޝައްކުކުރުން އަންދާޒާކުރާ ކަމުގައި ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން ނުވެއެވެ."

އަދި އުޒުރު މިންވަރުކުރުން ހުއްޖަތް ހާސިލުކުރާ މީހާއަށް އަހުރެމެން ބުނަމެވެ.

މިވާ ހުއްޖަތުގެ މައްޗަށް، އެހެންކަމަށް الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ މިބައިމީހުންނަށް ދިނުއްވާފައިވާ ކަމެއްކަމުގައި ދެކޭ ބާކީ އިސްނުވަނީ ޔައުލުގެން ހެއްޔެވެ؟ ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން މިކަލާމި، މިންވަރު ކުރެއްވިފައިވާ ކަމެއް، އެކަން ތިބާގެ ކިބައިން ފުރުގެކުރިން، ނާސިރުތަ ނުތަބައިކަށް ކުރިމާ ދެކޮޅު އެއްވެސް ފަރާތެއް ނެތެވެ. އެހެންކަމުން ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم އެކަލޭގެފާނުގެ ސަހާބީންނަށް ޚަބަރު ދެއްވާފައިވެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ކޮންމެ މީހެއްގެވެސް އޭނާގެ މަޤާމު ސުވަރުގޭގައި ވާނަމަ ސުވަރުގޭގައި، ނަރަކައިގައިވާނަމަ ނަރަކައިގައި ކަމަށް ލިޔުއްވިފައެވެ. ސަހާބީން ދަންނަވައިފިއެވެ. އެހެންވިއްޔާ އަހުރެމެން އެކަމަށް ބަރޯސާވާން އަމަލުކުރުން ދޫކޮށްލަންވީހެއްޔެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ. ނޫނެކެވެ. އަމަލުކުރާށެވެ. ފަހެ ކޮންމެ މީހަކަށް އޭނާ އެކަމަކަށްޓަކައި ހެއްދުވުނުކަމެއް ވަނީ ފަހިވެގެންވެ." (رواه البخاري)

އަދި އުޒުރު މިންވަރުކުރުން ހުއްޖަތް ހާސިލުކުރާ މީހާއަށް އަހުރެމެން ބުނަމެވެ.

މިބާ މައްސަލަ ދެކޮޅުކުރަން އެދޭކަމުގައިވިޔަސް ދެކޮޅުކުރުމުގައި އޮތީވެސް ހަމައެކަނި ދަތުރުގެވެ. އެދުމަގެ ކުޅި އެއްމަގަކީ ބިރުވެރި އުދަނގޫ މަގެއްކަމުގައި، އަދި އަނެއްމަގަކީ އަމާން ފަސޭހަ މަގެއްކަމުގައި މިބާގެ އެކުވެރިޔާ ހަބަރުދިނީމައެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުންވެސް މިބާ ދަތުރުކުރާނީ އަމާން ފަސޭހަ މަގުން ކަމުގައިވެ. އަދި ބިރުވެރި އުދަނގޫމަގުން މިބާ ދަތުރެއް ނުކުރާނެއެވެ. އަދި އެކަން ކުރުމަށް ފުރުމުގައި މިބާބުނާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިއީ އަހުރެންގެ މައްޗަށް މިންވަރު ކުރެއްވިފައިވާ ގޮތެވެ. މިފަދައިން މިބާ ކަނޑައެޅި ކުރިޔަނަމަ، މިސްކީނެއް މިބާ ހިމަނާނީ މުޖުރިމުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

އަދިވެސް އަހުރެމެން އިތުރަށް ބުނަމެވެ. މިބާގެ މައްޗަށް ދެ ވަޒީފާއެއް ހުށަހެޅިގެންވާނަމަ، އަދި އޭގެ ތިބާއިން އެއްވަޒީފާ އަދި މުސާރަ ދަށް ވަޒީފާއެކެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުންވެސް މިބާ މަސައްކަތް ކުރާނީ އެ ވަޒީފާގައެވެ. މުސާރަ ދަށް ވަޒީފާއަކު ނޫނެވެ.

ފަހެ އާޚިރަތުގެ ބަދަލުގެ ވައްކަން އެއަން ވުރެ މާ ދަށު ދަރަޖައިގެ ބަދަލެއް ލިބޭ ގެ އަދިއްޔާ ނަފްސަން އިޚްތިޔާރުކުރުން ދޭން މިންވަރުކުރުމުން ބުއްދަކީ ޙާސިލު ލިބިދޭކަން ހިއްވޭގޮތްހުރީތޯއެވެ؟

އަދިވެސް އަހުރެމެން ޝާމިލަން ބުނަމެވެ. ޖިސްމާނީ ބައްޓަން ލިބޭއަށް ޖެހޭ ހިނދު އުޅުމުގެ ފުރުޞަތަށްޓަކައި ކަރުދު ޢަޤްލުބަދަލުވާގެ ގޮގެ ދުރުކުރި ތިބާ ބަލި ހުރިހާ އަހަރުމެން ދުވަސްވެފައެވެ. އަދި ޖަހައް ތަކުން އަޅުވެރިކަމުގައި، ބާރުގެ ހިތްކަމަށް ކިބާ ކަމުދަރުގައެވެ. ފަހެ، އުދުރުގެ ބޮޑު ޖެހިލުމާ ހިތާމަދު އުފެދިއްޖެ ކިބާ ކަންތައް ނުކުރަނީ ކިބޭގެން ހުއްޓެވެ.

އަދި އަހުރެމެން އިޚާން ވާހަކަ. ހަމަކަށަވަރުން އުއްވެސް ނުބައިކަމެއް الله ގެ ހަރުމަތުގެ ނިސްބަތްވެގެން ނުވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ރަސޫލުގެ ޙަދީޘްގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގައެވެ. ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ކުރެއްވި ދުޢާއެއްގައިވެއެވެ. ((وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ)) (رواه مسلم) "އޭ الله އެވެ! ނުބައި ކަން އުއްވެސް ނުބައިކަމެއް ނިސްބަތްވެގެން ނުވެއެވެ." ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ފައިސަލާގެ ޤަޟާގައި އުއްވެސް ނުބައިކަމެއް ނުވެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ފައިސަލާ ނިކަންނަށް ރަޙްމަތާއި ޙިކުމަތުން. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ނުބައިކަމެއްވެސްވާ ވަގު އެކަލާނގެ ފައިސަލާ ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގެ ކަމެއްގައެވެ. އެއީ ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ޤުނޫތުގެ ދުޢާގައި ކިޔަމުން ދިޔަ ދުޢާގައި އެކަލާނގެ ފަރުމާން ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތެވެ. ((وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ)) "އޭ الله އެވެ. ތިބާ الله ފައިސަލާ ކުރެއްވި ކަމެއްގެ ނުބައި ކަމުން މިއަޅާ ދިފާޢުކުރައްވާށެވެ." ފަހެ، ނުބައި ކަންތައް އެކަލާނގެ ބަދަލުކަމުގެ ކުރެއްވި އެކަލާނގެ ފައިސަލާ ކުރެއްވި ކަންތައްކަމެވެ. (ފައިސަލާގެ ޤަޟާކަން ނޫނެވެ.) އަދި މިކަން މިހެން ޢަމަލުކުރަނީ ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله ފައިސަލާ ކުރެއްވި ކަންތައްތަކުގައި ނުބައި ކަންތައް ހަމަކަށަވަރު މަޚްލޫޤުން ނުބައި ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ. އަދި ހެޔޮކަމާ އެކަންތައް ހުރީ މަޚްލޫޤުގައި އެއްޗެއްކަން ނުބައި ކަންތައްތަކެވެ. އަނެއްކާވެސް ރަނގަޅު ކަންތައްތަކެވެ. ނުވަތަ ހުރީ އެއްމަޚްލޫޤުގައި ނުބައިކަންތައްތަކެވެ. އަދި ހުރީ އަނެއް މަޚްލޫޤުގައި ރަނގަޅުކަންތައްތަކެވެ.

ފަހެ، ހިލޭ ހަނދާންކުރާށެވެ ބައްޔާއި ފަޤީރުކަމާއި ބިރުވެރިކަމާއި، މިކަންކަމުން ބޭނުމީ ފަސާދަވުމަށް ނުބައިކަމެކެވެ. އެކަމަކު އެހެން އެހެން މަޚްލޫޤެއްގައި ރަނގަޅު ކަމެކެވެ. الله

ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ ظَهَرَ ٱلْفَسَادُ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِى ٱلنَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾ (الروم 41) "މީސްތަކުން ކުރި ނުބައި ޢަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން އެއްގަމުގައްޔާއި ކަނޑުގައި ފަސާދަ ފާޅުވެ، ޢާއްމު ވެއްޖެއެވެ. (އެގޮތުން ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ފައިޞަލާ ކުރެއްވީ) އެބައިމީހުންނަށް، އެބައިމީހުންކުރި ބައެއް ޢަމަލުތަކުގެ ސަޒާ ދެއްވުމަށެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން (ޙައްޤަށް) އެނބުރި އާދޭތޯއެވެ."

އަދި ވައްކަން ކުރާ މީހާގެ އަތްކަނޑުމާއި، ޒިނާކުރާ މީހާ ރަޖަމު ކުރުމާއި، އަތްކަނޑުމާއި، ފުރާނަ ނެތިކޮށްލުމުގައި ވައްކަން ކުރާ މީހާއަށާއި، ޒިނާ ކުރާ މީހާއަށް ނިސްބަތުން ނުބައިކަންކަމެވެ. އެކަމަކު އެއީ އެހެން ބެލުމަކުން ރަނގަޅު ކަމެކެވެ. އެއީ އެބައިމީހުންނަށް އެކަން ކައްފާރާއަކަށްވުމުގެ ހައިޞިއްޔަތުންނެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުންނަށް ދުނިޔޭގެ ސަޢާދަ އާއި އާޚިރަތުގެ ސަޢާދައާއި ދުސަޢާދައާއި ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި އެހެން މަގުމަތީގައިވެސް އެއީ ރަނގަޅު ކަމެކެވެ. އެއީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަމުގައި މުދަލާއި، އަބުރާއި، ނަސަބުގެ ރައްކާތެރިކަން އެކުލެވިގެން ވެއެވެ.

فصل

الله އަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާތައް

މިބޮޑެތި އުޞޫލުތައް ހިމެނިގެންވާ މިމާތް ޢަޤީދާ، އެ ހިތްގައި ކަށަވަރުކުރާ މީހާއަށް
ބޮޑެތި ގިނަ ފައިދާތަކެއް ހާސިލުކުރެވެއެވެ.

ފަހެ ، الله އަށާއި އަދި އެކަލާނގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވުން ހާސިލުކޮށްދޭ ފައިދާއަކީ الله ދެކެ ލޯބިވުމާއި، އެކަލާނގެ ތަޢުޒީމްކުރުމެވެ. މިދެކަންތައް، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމާއި، އެކަލާނގެ ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން އެއްކިބާވުން ލާޒިމުކުރައްވައެވެ. އަދި الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމާއި، އެކަލާނގެ ނަހީން އެއްކިބާވުން ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ފުރިހަމަ ބާއްޖަވެރިކަން ހާސިލުކުރެވެއެވެ. އެއީ ފަރުދީ ގޮތުންނާއި އިޖުތިމާޢީ ގޮތުންނެވެ. ﴿ مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ ﴾ (النحل 97) "ފިރިހެނެއްވިޔަސް އަދި އަންހެނެއްވިޔަސް މުއުމިނެއްގެ ގޮތުގައި ހުރެ ހެޔޮ ޢަމަލެއްކޮށްފިމީހާ ދެއްވާނެއެވެ. ފަހެ ތިމަން الله އޭނާއަށް ހެޔޮ ދިރިއުޅުމެއް ދެއްވާހުށީމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް އުޖޫރަ ދެއްވާ ބަދަލުތަކުގެ ޖަޒާވެސް އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާހުށީމެވެ.

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާތައް

١- އެބޭކަލުން ހެއްދެވި الله ތަޢާލާގެ ބޮޑުކަމާއި، އެކަލާނގެބާރުފުޅުގެ ގަދަކަމާއި، އަދި އެކަލާނގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަން އެނގެން.

2- ﷲ ތަޢާލާ، އެކަލާނގެ އަޅުތަކުން ރައްކާތެރިކުރެއްވުމަށާއި، އެއަޅުތަކުންގެ ޙަދަލުޖަތް ލިޔުއްވުމާއި އަދި އަޅުތަކުންގެ އެދުން މަސްލަޙަތުތަކާ އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މުޅި ދުވަހަށް ކުރައްވާ، އެގޮތުން އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ބަރަކާތް އަރައްވާދެއްވުމަށް މައްޗަށް އެކަލާނގެއަށް ޝުކުރުވެރިވުން.

3- ﷲ ތަޢާލާއަށް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އަޅުކަންކުރުމާއި، އެކަލާނގެ ބަޔާންކުރެއްވުން މުއުމިނުންނަށް ގާތްކުރައްސަވައި ދެއްވުމަށް އެދުމާއި މިކަންކަމުގެ މައްޗަށް އެބޭކަލުންނަށް ފޮނުއްވުން.

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުން ލާޒިމު ބައެއް ދަލީލުތައް

1- ﷲ ތަޢާލާ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި އިބްރާހީމުނބިއްޔާއާއި މޫސާގެ ޞުޙުފާ ބާވައިލެއްވިކަން، އެގޮތުން އެކަލާނގެ ހެކިތެދުކަމުގެ ބައެއް އަރިހުން ޢިލްމުވެރިކަމާއި އެބޭކަލުން ކަމެއް.

2- އެފޮތްތަކުގައި، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ އެކަލާނގެ ކަލާމްތަކުގެ ޝަރީޢަތަށް، އަދި އެފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެފަހު ފޮތްކަމުގައި، ޤުރުއާނުގެ ދަރަޖަ ހުރިހާ ޖަމާޢަތްގައި އަދި ހުރިހާ ބަޔަކަށް ހުރިހާ ޒަމާނެއްގެ އެކަލާނގެ ދީނަށް ނިޢުމަތް ފުރިހަމަ ވާޖިބު ﷲ ތަޢާލާގެ ބިލަމަށްފަހު ފާޅުވުން.

3- އެކަލާނގެ މައްޗަށް ﷲ ތަޢާލާގެ ނިޢުމަތަށް ޝުކުރުވެރިވުން.

ރަސޫލުންނަށް އީމާންވުން ލާޒިމު ބައެއް ދަލީލުތައް

1- ﷲ ތަޢާލާ، މިސްރަކުންނަށް ހުރަސްކަން ގޮތުގައިވުމަށް، އިބްރާހީމުނބިއްޔާ އިރުޝާދު ދެއްވުމަށް އެ ރަސޫލުބޭކަލުން ފޮނުއްވާ، އެކަލާނގެ ކަލާމްތަކުގެ ޝަރީޢަތަށް އެދެނެވޭ އެބޭކަލުން ކަމެއް.

2- އެންމެ ބޮޑު މި ނިޢުމަތުގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެއަށް ޝުކުރުވެރިވުން.

3- ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް، އެބޭކަލުންނާ އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ލޯބިކުރުމާއި، އިޙްތިރާމްކުރުމާއި، ސަލާމްދިނުން، އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުންނަކީ ﷲ ތަޢާލާގެ ރަސޫލުންނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމުރުތަކުންގެ ހުކުމެވެ. ﷲ އަށް އަޅުކަން ކުރުމާއި، އެކަލާނގެ ރިސާލަތު މީސްތަކުންނަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމާއި، އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ނަޞޭޙަތް ދެއްވުމާއި، އެބަޔަކު ދީނުގެ ދަރުމަތަކަން ކުރުމާއި ﷲ އަށް ...

އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާތައް

1- އުޚުރަވީގެ ސަވާބަށް އެދި ހެޔޮ ﷲ އަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރުމުގެ މައްޗަށް ދަހިވެތިވުމާއި، އުޚުރަވީގެ ޢަޛާބަށް ބިރުވެތިވާ ގޮތުން އެކަލާނގެއަށް ނުކިޔަމަންތެރިވުމުން ދުރުހެލިވުން.

2- މުއުމިނުންނަށް ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތްތަކާއި ސަވާބު ބޮޑުގެ މައްޗަށް، އެބަހީމީހުން ... އެކަލާނގެ ނިޢުމަތްތަކާއި ސަވާބު އެބަހީމީހުންނަށް ...

މިންވަރަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާތައް

1- ސަބަބުތަކާއި ހިތް ހިނދު ﷲ ތަޢާލާގެ މައްޗަށް އިޢުތިމާދުކުރުން، އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ސަބަބާއި ސަބަބުގެ ދަރުން ވާކަންތަކާއި މިދިޔަކަންތައް ވަނީ ﷲ ތަޢާލާގެ ނިޔާއާއި އެކަލާނގެ މިންވަރުކުރެއްވުމުގެ ދަށުންނެވެ.

2- ނަފްސަށް އަރާމުކަން ލިބުމާއި، ހިތްހަމަޖެހުން، އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ނުރުހެވޭ ކަމެއް ދިމާވުމުން އެއީ ﷲ ގެ ނިޔާއިން ވިކަމެއްކަމާއި އަދި އެކަން ނުވެގެން ނުވާނެކަން އެނގޭ ހިނދު ނަފްސަށް އަރާމުކަން ލިބޭނެއެވެ. އަދި ހިތްހަމަޖެހޭނެއެވެ. ފަހެ މިންވަރަށް އީމާންވާ

މިހާރުވެސް، ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތުން އުފެދި އަދި ނަފްސުގެ ގޮތުން އަހަރު އަދި ހިތްހަމަޖެހުން ބޭނުން ހަމައެކަނި ނުވެއެވެ.

3- ތިމާގެ ފުރާދު ހަސަދުވާ ހިނދު ނަފްސުގެ ބޭނާކަން ދުރުކުރުން، އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަން ހާސިލުވުމަކީ ހުރީ ކަންތަކާއި ކާމިޔާބީގެ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ﷲ މިންވަރުކުރެއްވި ސަބަބުތަކުން އެކަލާނގެ ބަރަކާތުން ލިބުނު ނިޢުމަތެކެވެ. ފަހެ، އެކަމުގެ މައްޗަށް އޭނާ ﷲ އަށް ޝުކުރުކުރުމެވެ. އަދި ބާޒީވުން ދުރުކުރަންވާނެއެވެ.

4- ތިމާގެ ފުރާދު ހަސަދުކުރާ ކާމިޔާބުވެގެންދާ ހިނދު ނަފްސަށް ނުރުހުނު ކަމެއް ހާސިލުވާ ދަތިވުމާއި ހިތްދަތިވުން ދުރުކުރުން، އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަމަކީ، އުޖޫރާއި ބިލާގެ ވެރިކަން މިދުނިޔެވީ ﷲ ތަޤްދީރުގެ ނިޒާމުން ވިސްނާލާށެވެ. އަދި އެކަން ނުވެވުނުފަރާތެވެ. ފަހެ، އެކަމުގެ މައްޗަށް ޝާކިރުވުމެވެ. އަދި އަޅުތަކުގެ ޝުކުރު ކުރުމެވެ.

އަދި ﷲ ތަޢާލާ، އެކަލާނގެ އަންނަނިވި ބަސްފުޅުން މިކަމަށް އިޝާރާތް ކުރައްވައެވެ. ﴿

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِىٓ أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِى كِتَـٰبٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَآ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾ لِّكَيْلَا تَأْسَوْا۟ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا۟ بِمَآ ءَاتَىٰكُمْ ۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾ ﴾ (الحديد 22،23) "އެއްވެސް މުސީބާތެއް އެ މުސީބާތެއް ތިމަން ﷲ އީޖާދުކުރެއްވުމުގެ ކުރިން ލޫޙުއްމަޙްފޫޡުގައި (اللوح المحفوظ ގައި) ލިޔުއްވިފައިވާން ވެސްމެ ބިމުގައިވެސް އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުގައިވެސް އެއިން ނުޖެހޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައް ﷲ ތަޢާލާއަށް ފަސޭހަކަމެއްކަމުގައިވެއެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެއްލިގެންދާ ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ހިތާމަ ނުކުރުމަށްޓަކައި، އަދި އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކުގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ބޮޑާ ނުވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ﷲ ތަޢާލާ ބޮޑާވާ ފަޚުރުވެރިވާ ކޮންމެ މީހަކަށް ލޯބިވެވޮޑިނުގަންނަވައެވެ."

ފަހެ ﷲ ތަޢާލާގެ ބަރަކާތަކަށް އެދި ދަންނަވަނީ މިޢަޤީދާގެމަތީ އަޅުގަނޑު ސާބިތުކޮށް ދެއްވުމަށާއި އަދި އެ ޢަޤީދާގެ ފައިދާތައް އަޅުގަނޑުމެން ބަރަކާތް ދެއްވުމަށާއި އަދި އެކަލާނގެ

ދަރުމަވަންތަކަމުން އަޅުގަނޑަށް އިރުޝާދުދެއްވުމަށެވެ. އަދި އަޅުގަނޑަށް ރިޢާޔަތް ދެއްކެވުމަށްފަހުގައި އަޅުގަނޑާ ހިތްތަކާ ނުސީދާ ނުކުރެއްވުމަށާއި އަދި އުނަގަނޑާ ރަޙްމަތުން އަޅުގަނޑަށް ރަޙްމަތް ދެއްވުމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އުނަގަނޑާއި ދީނަށްޓަކައިން ދެއްވާ ރަޙްމަތް ދެއްވާވަޑައިގަންނަވާ. އަދި އެންމެ ރަނގަޅު ކުރިމަތިލުމާއި ގަނޑުވަރު އާލަތްތަކުގައެވެ ﷲ އަށެވެ.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه والتابعين لهم بإحسان.

* * * * *

ﷲ ގެ ރަޙްމަތާއި ދަރުމަވަންތަކަމުން فضيلة الشيخ محمد الصالح العثيمن– رحمه الله ގެ މިމާތް ރިސާލާ ތަރުޖަމާ ކުރެވުނީއެވެ. އެއަށް ފަހުގައި އަޅުގަނޑު މިރިސާލާގެ ފަހަތުން މި އިތުރުކުރަނީ މި موضوع އާ ގުޅުން ހުރި الشيخ العثيمن– رحمه الله ގެ އެހެން ރިސާލާއެއްގެ ތަރުޖަމާއެވެ. އެއީ ޤަޟާ ޤަދަރާ ބެހޭގޮތުން އުފެދިފައިވާ ރިސާލާއެކެވެ. އަދި މި موضوع ބޭނުން ފާހަގަކޮށް މިރިސާލާގެ އެންމެ ފަހު ދަރުސްގައި ވެސް ބަޔާންވެއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް موضوع އާއި ވަރަށް ގުޅިފައިވާ موضوع އަކަށް ވުމާއެކު އަދި މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ޝައްކުތަކާއި ޝުބުހަތައް އުފެދިދާ موضوع އަކަށް ވުމާއެކު އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ތަފްސީލީ ދަރުސްތައް އިތުރުކުރަން ގަސްދުކުރީއެވެ. ދުޢާއަކީ ﷲ ތަޢާލާ މިޢަމަލު ވިދާޅުވި ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށް ފައިދާކުރަނިވި ޢަމަލެއް ކަމުގައި ލައްވާށިއެވެ. އާމީން.

القضاءوالقدر

ﷲގެ ނިޔާ އާއި ޤަދަރާންގެ މިންވަރުތުގެ

القضاء والقدر

اللهގެ ނިޔާއާއި އެކަލާނގެ މިންވަރުފުޅު

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونتوب إليه ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له.

وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله، أرسله الله تعالى بين يدى الساعة بشيرا ونذيرا وداعيا إلى الله بإذنه وسراجا منيرا، فبلغ الرسالة وأدى الأمانة ونصح الأمة وجاهد في الله حق جهاده حتى أتاه اليقين فصلوات الله وسلامه عليه، وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين. أما بعد.

قضاء قدر އަކީ އެއަށާއި ބަހުސްކުރުން އުއްމަތުގެ ކުރީގެ މީހުންގެ ދުވަހާއި ފަހުގެ މީހުންގެ ދުވަހު ބަހުސްކުރެވުނު ދީނީކަމެއް ޢަޤީދާގައިވާ މުހިއްމު ކަމެކެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ތިމާވެށްޓަށްވެސްވެއެވެ. އެއްދުވަހަކު رسول الله صلى الله عليه وسلم އެކަލޭގެފާނުގެ ޞަޙާބީންގެ ތެރެއަށް ނިކުމެވަޑައިގަތް އިރު އެބޭކަލުން ތިއްބެވީ މިންވަރުފުޅާ ދޭތެރޭ ބަހުސް ކުރައްވަމުންދިޔައެވެ. ފަހެ، އެކަލޭގެފާނު އެބޭކަލުންނަށް އެކަން މަނާކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހަޤީޤަތް ދެއްކެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީސްތަކުން ހަލާކުވީ ސަބަބަކަށްވެސް ހަމަ މިބަހުސެވެ.

އެކަމަކު الله تعالى، ބަޔާއި ޙަދީޘްފުޅުގައި އެނގިވަޑައިގަތުމުގެ ސަބަބުން ކަމުގައިވާ އެކަލާނގެ މުޢުމިން އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް އެމަގުން ސާފުކޮށްދެއްވާ އަދިކުރައްވައިފައިވެއެވެ. އެބަހީ ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ގެ ނިޔާއާއި އެކަލާނގެ މިންވަރުފުޅު އެކަލާނގެ ހުވަފެނުންނަށް ހިތްހެޔޮވާގޮތުގެ އެކަލާނގެ ރުބޫބިއްޔަތުގެ ތެރެއިންނެވެ. ފަހެ، އިލާހުވެރިން الله تعالى ގެ توحيد ބައްސަވާފައިވާ ލިޔުން ބައިން ކުރެ އެއްބައިގެ ތެރެއަށް އެކަންވަދެއެވެ.

ފުރަތަމަ ބައި: توحيد الألوهية، އެބަހީ ޢަޅުކަމުގައި الله تعالى އެއްކައުވަންތަކުރުމެވެ.

ދެވަނަ ބައި: توحيد الربوبية، އެބައި ޚަލްޤުކުރެއްވުމާއި، ވެރިކަމާއި، ތަދުބީރުކުރުމުގައި الله تعالى އެއްކައުވަންތަކުރުމެވެ.

ތިންވަނަ ބައި: توحيد الأسماء والصفات، އެބައި الله تعالىގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކުގައި އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަކުރުމެވެ.

ފަހެ މިންވަރަށް އީމާންވުމަކީ الله تعالى ގެ ربوبية ގެ ތެރެއިން ހިމެނޭކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން الإمام أحمد رحمه الله ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "القدر قدرة الله" މިންވަރުފުޅަކީ اللهގެ ޤުދުރަތެވެ. أهـ. އެހެނީ ހުރިހާކަމެއް އެކަން ހިމެނޭ އެކަލާނގެ قدرة ގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި قدرة ގެ عمومގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން އެއީ ތަޤްދީރުކުރައްވާ الله تعالى ގެ ސިއްރެކެވެ. އެކަލާނގެ ޚަލްޤުތަކުގައި އެކަކަށްވެސް އެސިއްރެއް ނޭނގޭނެއެވެ. އެސިއްރުވަނީ اللوح المحفوظ ގައި ލިޔުއްވިފައެވެ. އެއީ ފޮރުވިފައިވާ ފޮތެކެވެ. އެއްވެސް މީހެއްގެ ފެނުން އެޔޮތުމަކީ ހަމައެކަން ނުފެނިގަނެވޭނެއެވެ. އަދި (ރަނގަޅު ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން) އަހުރެމެންނަށްޖެހޭކަމާއި ހެޔޮ (ނުބައި ކަންތައްތައްތަކުގެ ތެރެއިން) އަހުރެމެންގެ މައްޗަށް الله تعالى މިންވަރު ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތައް އަހުރެމެންނަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. ނުވަތަ އެކަލާނގެ މަޚްލޫޤުންނާ ދެމެދު އެކަލާނގެ މިންވަރުކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތައް، އެކަންތައްތައް ފޮނުއްވާފައިވަނީ ހުރި ނުވަތަ އެކަންތައްތައްކަމާ ބެހޭގޮތުން ތަޤްދީރުކުރި ހަމައެކަން ހުއްޓުވައި ދިނުމަކީ އަހުރެމެންނަށް ނުޖެހޭނެއެވެ.

ދެ އަޚުންނޫވެ! ހުރިހާކަމެއް އިސްތިސްނާކުރުމެއް މިންވަރުފުޅާ ބަހައްޓަވައިގެން ތިން ބައިތަކަކަށް ބަހިވެފައެވެ.

ا– މިންވަރުފުޅު ސާބިތުކުރުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ދިޔަމީހުން. މިބައިމީހުން އަޅާގެ ކިބައިން އޭނާގެ ކުޅަދާނަވެރިކަމާއި، އިޚްތިޔާރު ނަފީކުރެއެވެ. އަދި ބުނެއެވެ. ހުރިހާކަމެއް އަޅާއަށް އެއްވެސް ކުޅަދާނަކަމެއް އަދި އެއްވެސް އިޚްތިޔާރެއް ދެވިގެންނުވެއެވެ. އަދި ކިޔައެވެ! އޭނާއަކީ ވަޔަށް ބާރުކޮށްފައިވާ އިޚްތިޔާރެއް ދެވިގެންނުވާ ފަތެކެވެ. އޭގެ ހުރި ގަހެއް ފަތްފަދައިންނެވެ. މިބައިމީހުން، އަޅާ އަޅާގެ އިޚްތިޔާރުގައި ނޫނީ ކުރެވޭ ބަދަލާ ބާރުގެ އެއްވެސް ފަރަގެއް ނެތެވެ. އެއްވެސް ސަބަބެއްނެތެވެ. ހުރިހާކަމެއް މިބައިމީހުންނަށް މަޖުބޫރުކުރިކަމާ ބައެކެވެ. އެހެނީ ހުރިހާކަމެއް އެކަލާނގެ ދިން ޖަބުރު ހުރިހާކަމެއް އެބަޔާ ނޫނެކެވެ. އަދި ބުނެއެވެ

ގޮތުންނާއި، އާދީ ގޮތުންވެސް އެނގޭ ކަންތައްތަކެވެ. އެބަހީ އިންސާނާ، އިޚްތިޔާރީ އަމަލާއި،
މަޖުބޫރީ އަމަލާ ދެމެދު ފަރަގުކުރުމެވެ.

2– އަޤީދާގެ ކުޅެދުންތެރިކަމާއި، ޤާބިލުކަމާއި އިސްތިޠާޢަތު ސާބިތުވުމުގައި ބައެއްފިރުޤަތަކައި ދިޔައިރުން.
މިބައިމީހުން މިކަމުގައި ބައެއްފިރުޤަތަކައި ދިޔައީ، އެއްވެސް އިޚްތިލާފެއް ނުވަތަ އެއްވެސް
އިޚްތިޔާރެއް ނުވަތަ އަޅާކުރާ ކަމެއްގައި އެއްވެސް އިޙްސާން ކުރުމެއް الله تعالى އަށް ވާކަން
ނަފީކޮށްފައިވާ ދެންނެވެއެވެ. އަދި މި ބައިމީހުން ދަރުމަވާ ކުޅެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަދާ އިސްތިޠާޢަތު
އިޚްތިޔާރީ ކަމެއްގައި ފަރާތްތަކުގެ ދަރުމަވަޅު އެކަމާ ގުޅިގެންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އަށް
އަޅުވެރިން ކުރާކަންތައްތައް، އެކަންތައްތައް އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ވުޖޫދުވުމުގައި މާނަ
އެކިވެރިވެގެންނެވެ. މިބައިމީހުންވެސް އަޅާގެ ކުޅެދުންތެރިކަމާއި، ޤާބިލުކަމާއި އިސްތިޠާޢަތު
ސާބިތުކުރުމުގައި ބައެއްފިރުޤަތަކައި ދިޔައެވެ. އަދި މާބާޒީގެ އެއްކޮޅަކަށް ޖެހުނެވެ.

3– ފުރިހަމަ ބޮޑަށް އިމާންވެރިވުން، ފަހެ الله تعالى އެބައިމީހުންނަށް އިޚްތިޔާރު އެދުރިވެއްޖާ
ކަންތައްތަކުގައި ބައެއް ގޯސް ދެއްކުމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ أهل السنة والجماعة އެވެ.
އެބައިމީހުން އެކަމުގައި އިޚްތިޔާރުކުރި، ޝަރުޢީ ދަލީލާއި، ޢަޤްލީ ދަލީލުގެ މައްޗަށް
ޤާއިމުވެގެންވާ ގޮތުގައިންގެ މަގެކެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ބުނަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭނގެއި الله
تعالى އިޚްތިޔާރުކުރާ އަމަލުތަކަށް ބަރުގެންވެސް ދެބައިކަށެވެ.

- الله تعالى އެކަލާނގެ އަމަލުފުޅުން މަޚްލޫޤުންގެ ތެރޭގައި ހިންގަވާ ކަންތައްތަކެއް. ފަހެ
މިކަންތައްތަކުގައި އެއްވެސް މިހަކަށް އިޚްތިޔާރެއް ލިބިގެންނުވެއެވެ. މިސާލަކަށް،
ވާރޭވެހުމާއި، ގަސްގެހި ހެދުމާއި، ދިރުއްވުމާއި، މަރުއްވުމާއި،
ބަލިޖެހުމާއި، ސިއްހަތު ދެއްވުމާއި އަދިވެސް މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން ފެންނަ
ބައިވަރުކަންތައްތަކެވެ. އެއްވެސް ޝަރުޢީ އަމުރެއްނެތެވެ. މިއިން އެއްވެސް ކަމެއްގައި
އެއްވެސް މީހަކަށް އިޚްތިޔާރެއް އަދި އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންނުވެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި
މިކަންތައްތަކުގައި އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވަނީ ހަމައެކަނި އެއްކަލާނގެއަށް މަތިވެރި الله
އަށެވެ.

- އިޚްތިޔާރުކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ އުންމަތަކީ މަޚްލޫޤުން (އިންސީންނާއި ޖިންނިން) ކުރާ ކަންތައްތައް ވެސް، މިކަންތައްތަކަކީ އެކަންތައްތައް ކުރާމީހުންގެ އިޚްތިޔާރާއި، އިޚްތިޔާރައިން ވާކަންތައްތަކެވެ. އެހެނީ ހަމަކަނޑައަޅުއްވާން ﷲ تعالى އެދުކަންތައް އެބައިމީހުންނަށް ލިބިއެވެ. ﷲ تعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ﴾ (التكوير 28) "(ޤުރުއާން ނަސޭހަތެއް ކަމުގައިވަނީ) ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ސީދާވުމަށް އިޚްތިޔާރުކޮށްފި މީހަކަށެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ مِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلدُّنْيَا وَمِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلْأَخِرَةَ ﴾ (آل عمران 152) "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއްމީހުން ދުނިޔެއަށް އެދެތެވެ. އަދި ބައެއް މީހުން އާޚިރަތަށް އެދެތެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ فَمَن شَآءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَآءَ فَلْيَكْفُرْ ﴾ (الكهف 29) "ފަހެ، ބޭނުން މީހަކު އީމާންވާށެވެ. އަދި ބޭނުން މީހަކު ކާފަރުވާށެވެ." އާދެ! އިންސާނާ، އޭނާގެ ކިބައިން އޭނާގެ އިޚްތިޔާރުން ވާކަންތައްތަކާއި އޭނާގެ ކިބައިން މަޖުބޫރުން ވާކަންތައްތަކާ ދެމެދުވާ ފަރަގު ދަންނައެވެ. މިސާލަކަށް އިންސާނާ ފަންގިފިލާމަތިން ސިޑިއަކުން އިޚްތިޔާރާ އެކު ފައިބާއިރު މިދޫކޮށި ތިމާގެ އިޚްތިޔާރުންކަން އޭނާއަށް އެނގެއެވެ. އެކަމަކު އޭނާ ފަންގިފިލާ މަތިން ވެއްޓިއްޖެއްޔާ އެކަން އޭނާގެ އިޚްތިޔާރަކުން ނޫންކަން އޭނާއަށް އެނގެއެވެ. މިދެކަންތަކުގެ ދެމެދުގައިވާ ފަރަގު އޭނާއަށް ރަނގަޅަށް އެނގެއެވެ. އެހެނީ ފުރަތަމަ އިޚްތިޔާރީކަމެކެވެ. އަދި ދެވަނައީ މަޖުބޫރީ ކަމެކެވެ. ކޮންމެ އިންސާނަކުވެސް އެކަން ރަނގަޅަށް ދަންނައެވެ.

އަދި ހަމައެފަދައިން އިންސާނާ ދަންނައެވެ. ހަމަކަނޑައެޅުން އޭނާއަށް ކުޑަކަމުދާ ބަލިޖެހޭ ހިނދު ފަހެ އޭނާގެ އަތުވެސް އިޚްތިޔާރަކާނުލައި އޭނާއަށް ކުޑަކަމު ދެވިދާވި ހުރެއެވެ. އަދި އޭނާ އެބަލިން

ސަލާމަތްވެގެންވާނަމަ އޭނާއަށް ކުޑަކަމުދުވި އޭނާގެ އިޚްތިޔާރުންނެވެ. އަދި މި ދެކަންތަކުގެ ދުރުދުރުގައިވާ ފަރަގު އޭނާއަށް ނަހަރުގައެއް އެނގެއެވެ. އަދި އެއްވެސް މީހަކު އެދުމުދުރުގައިވާ ޖަހަދުކަން އިންކާރުކޮށް ނުކުރާނެއެވެ. އަދި އަލާގެ ކިބައިން ވާހިލާ ކަމެއްވެސް ހަމަ މިފަދައިންނެވެ. އާގެ ތުރައިން އޭނާގެ އިޚްތިޔާރުން ވާ ކަންތައްތަކާއި އިޚްތިޔާރެއްނެތި މަޖްބޫރުން ވާކަންތައްތަކާ ދުރުދުރުވާ ފަރަގު އޭނާއަށް އެނގެއެވެ. އަދި ކިޔުއްމަ! ޒަމަނުދުލުގެ ތެރެއިން އިޚްތިޔާރުއައިދު އަޅުކަރާ ބައެއްކަންތައްތަކަށް ﷲ تعالى ނިސްބަތްކުރުމީ އެކަލާނގެ رحمة ދޭވެ. މިސާލަކަށް އަހާއަށް ހަނދާންނެތި ހުރެ ކާންބޯކަމާއި، ނިދާފައި އުޅެ ކުރުވާ ކަންތަކެވެ. ކަހަފު ބާރީގެ މިސާލުތަކުގެ ވަހަކައިގައި ﷲ تعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ ٱلْيَمِينِ وَذَاتَ ٱلشِّمَالِ ۖ ﴾ (الكهف 18) "އަދި (އެބައިމީހުން ހޮހޮޅެއިގައި ނިދާފައި ތިބިއިރު) ތިމަން ﷲ، އެބައިމީހުން ކަނާތްފަރާތާއި ވާތްފަރާތަށް ފުރޮޅައި ގެންދެވީމެވެ." އަދި ފުރޮޅުވުނީ ބަޔަކުގެގައި އެބައިމީހުންނެވެ. އެކަމުކު ﷲ تعالى، އެކަންތައް އެކަލާނގެއަށް ނިސްބަތްކުރައްވާފައެވެ. އެހެނީ ހަމަކާކަށްވެސް ނިދާފައިވާ މީހާއަށް ބަދިގަތްމީގައި އިޚްތިޔާރެއްނުވެއެވެ. އަދި އެހާލުގައި އޭނާކުރާކަންތަކަކަށް ސަވާބު އެއްވެސް ނުލިބޭއެވެ. އެހެންކަމުން ﷲ تعالى، އޭނާގެ ބަދަލު އެކަލާނގެއަށް ނިސްބަތްކުރައްވާފައެވެ. އަދި رسول الله صلى الله عليه وسلم ހަދީޘްފުޅުގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللهُ وَسَقَاهُ" "ރޯދަގައި ހުރެ ހަނދާންނެތިގެން ކައިފިނަމަ ނުވަތަ ބޮއިފި މީހާ ދަންނަނަވެ. ފަހެ އެއީ، އޭނާގެ ރޯދަ ފުރިހަމަ ކުރާށެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަށް ކާންދިނީ އަދި ބޯންދިނީ ﷲއެވެ." ފަހެ މިކާން ދެއްވުމާއި އަދި ބޯންދެއްވުން އެކަލޭގެފާނު އެނިސްބަތްކުރެއްވީ ﷲ تعالى އަށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައް އޭނާގެ ކިބައިން ވި ހަރަކާތްކޮށްލެވެ. ފަހެ އޭނާގެ އިޚްތިޔާރަކާ ނުލައި އެކަންތައްވިފަދައެވެ. އަދި އިންސާނާ، އޭނާގެ އެއްވެސް އިޚްތިޔާރަކާނުލައި އިހުސާސް ކުރާ ވާނަކާއި ނުވަތަ އޭނާގެ އެއްވެސް އިޚްތިޔާރަކާ ނުލާ އޭނާގެ ނަފްސަކު އިހުސާސް ކުރާ ތުރިކަމާއި، އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުތައްވެސް އަންގާރަކަން ނުކުރެއެވެ. އަދި އަނގާ އަމިއްލައަށް ކުރިއަމަލުން އޭނާއަށް ލިބުން ވާނަކާއި ނުވަތަ އޭނާ އަމިއްލައަށް ކުރިއަމަލުން އޭނާއަށް ލިބުން އުފެދުމާއި މިކަންތަކުގެ ދުރުދުރުގައިވާ ފަރަގު އަޤުލުވެރިން އެންމެންނަށްވެސް އެނގޭއެވެ. އަދި މިއީ އެއްވެސް ކިބައިގެ ކަލާނގެ ނުވާ ޤާބިލް ބަޔާންވެގެންވާ މައްސަލަތަކެވެ. وﷲ الحمد.

އޭ އަޚުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ފުރަތަމަ ބައިގެ މީހުން އެބަހީ މިންވަރުކުރުމުގެ ސާބިތުކުރުމުގައި ބަޙުސްކުރަނީއެވެ. ދީނީ މީހުން ބުނެފައިވާ އަމުރުތަކުން ބުރުވިއަސް، شريعة ގެ އަސްލުތައް ބާޠިލު ހިނގައްޖައިހެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އަޅާގެ ތަފުސީލުގައި ޢާލާގެ އެއްވެސް އިލާހީއްޔާއެއް ނުވާކަން ބުނުން، ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުގެ މަޢްލޫމު ޠާޢަތްތެރިވުމާއި، ނުބައިކަމުގެ މަޢްލޫމު މާތްކަމު ނުކުތުމާއި މިކަންކަން ހުރިހާ ހުކުމްތަކެވެ. އެއީ އެކަން އާދޭގެ ކިބައިން އެއްވެސް އިލާހީއްޔާއި އެއްވެސް އިޚްތިޔާރާއި ނުފައިދާގެ ސަބަބުތަކެވެ. މިކަމުގެ މައްޗަން ނުކުންނަ ނަތީޖާއަކީ الله تعالى، އެކުރެއްވިއަށް، އާދޭގެ އެކުރެވުމަށް ބައިގެ ކިބައި ސަބަބު ދެއްވާފައިވާ އާދޭގެ މައްޗަން އަނިޔާވެރިވެ ވާޖިބުވެގެންނެވެ. އެކަން މަޢްނަ الله تعالى ހުސްޖެހިކުރެ ވާޖިބުވެއެވެ. އެހެން ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ބައްލަވާ އެދުއްވަ އަމަލުގައި އެއްވެސް އިލާހީއްޔާއި އެއްވެސް އިޚްތިޔާރާއްނުވަ މީހަކުވެ. ދަރި މީހާ ޝައިޠާނާއްނު ގާސިދުކުރީ ޢުޒުރުއްޔާއި ހިފާވެގެންވާ ކަމުނުވެ. الله تعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެވެ. ﴾ وَقَالَ

قَرِينُهُۥ هَـٰذَا مَا لَدَىَّ عَتِيدٌ ﴿٢٣﴾ أَلْقِيَا فِى جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾ مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ

مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهًا ءَاخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِى ٱلْعَذَابِ ٱلشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾ ۞

قَالَ قَرِينُهُۥ رَبَّنَا مَآ أَطْغَيْتُهُۥ وَلَـٰكِن كَانَ فِى ضَلَـٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا۟ لَدَىَّ

وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِٱلْوَعِيدِ ﴿٢٨﴾ مَا يُبَدَّلُ ٱلْقَوْلُ لَدَىَّ وَمَآ أَنَا۠ بِظَلَّـٰمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٢٩﴾ ﴿

(قٓ 23-29) "އަދި އޭނާއާއި އެކުގައިވި މަލާއިކާ (ފުރާމަތުދުވަހު الله ގެ ދަރުބާރުގައި

ދަންނަވާނެއެވެ. އަހުރެންގެ އަތުގައިވާ އެއްޗެއް (އެބައީ އޭނާގެ ޢަމަލުފޮތާ) މިއޮތީ ހާޒިރުވެ

ތައްޔާރަށެވެ. (الله تعالى މަލާއިކަތުންނަށް ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ.) ކޮންމެ ނުލަފާ ކާފިރަކު ނަރަކައަށް

އެއްލާލާށެވެ. އޭނާއަކީ ހެޔޮކަންތައްތައް މަނާކުރާ ހައްދުފަހަނަޅައިގަތާ ޝައްކުކުރާ މުޝުރިކުވެ. الله

ގެ އެކު އެހެން އިލާހަކު ޝަރީކު ކުރިމީހެކެވެ. ފަހެ، އޭނާ ގަދަފަދަ ޢަޛާބުގެ ތެރެއަށް އެއްލާލާށެވެ. އޭނާއާއި

އެކުގައިވި ޝައިޠާނާ ދަންނާނެއެވެ. އޭ ހަމަދަރާ ރަސްކަލާނގެ! އަހުރެން އޭނާ މަގު

ނުފުރައްދަމެވެ. އެކަމަކު އޭނާވި ދުރުވެގެންވާ މަގު ފުރެދުމެއްގައެވެ. الله تعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ތިމަން

ﷲ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ތިޔަބައިމީހުން އަރައިރުންތަކެއް ނުކުރާށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ﷲ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް (ރަސޫލުންނާއި ފޮތްތަކުގެ ޒަރީޢާއިން) وعيد ފޮނުއްވީމެވެ. ތިމަން ﷲގެ ހަޟްރަތުގައި (ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިންޒާރުދީފައިވާ وعيد ގެ) ބަސްފުޅު ބަދަލުވެގެންނުވާނެއެވެ. އަދި ތިމަން ﷲ އަޅުތަކުންނަށް އަނިޔާވެރިވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ނުވަމެވެ." ފަހެ، ﷲ تعالى އެބަޔާންކާތްތެރިއެވި އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން އޭނާއަށް ޖިބްރީލް އެކަލާނގެ ސަބަބުހުރިގޮތަށް އަނިޔާވެރިކަމުން ސާފުކަމެވެ. އަދި ކިޔާއްޔާ! އެއީ އެކަލާނގެ ޢަދުލުފުރިހަމަކަމެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އުފެއްދެވުމުގެ ގޮތަށް وعيد ފޮނުއްވީއެވެ. އަދި މިގޮތަށް ބަޔާންކުރައްވައިވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ބައްދަލުކުރެއްވުމުގައި ބާރުގަދަ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އެކަލާނގެ އެބައިމީހުން އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އިންޒާރުކުރި ބާރުގަދަ މަގުން ހިނގުމަށެވެ. ފަހެ، ﷲ تعالى ގެ ޙަޟްރަތުގައި އެއްވެސް ބައެއްގެ އުޒުރުވެރިވުން ބާކީ ނުވެއެވެ. އަދި ފަހަރަކު ބައިގެ މީހުން ބުނެފައިވާ ﷲ تعالى ގެ އަންނަނިވި ބަސްފުޅުވެސް ބާރުކޮށް ދެއްކިއެވެ. ﴿ رُّسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةٌۢ بَعْدَ ٱلرُّسُلِ ۚ ﴾ (النساء 165) "އެއީ (ތިމަން ﷲ ފޮނުއްވީ) ރަސޫލުންނެވެ. އެއީ އުފާވެރިކަމުން (މީސްތަކުންނަށް ސުވަރުގޭގެ) އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދެއްވުމަށާއި (މީސްތަކުންނަށް ނަރަކައިން) އިންޒާރު ދެއްވުމަށެވެ. އެއީ އެރަސޫލުންނަށް ފަހުގައި މީސްތަކުންނަށް ﷲ ގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ޙުއްޖަތެއް ނުވުމަށެވެ." ފަހެ، ﷲ تعالى، ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމުން ފަހުގައި މީސްތަކުންނަށް އެއްވެސް ޙުއްޖަތެއް ނެތިކުރެއްވިއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން އެބޭފުޅުން އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެކަމުން ޙުއްޖަތް ޤާއިމްކުރެއްވިއެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުންނަށް މިންވަރުކުރުމާ ޙުއްޖަތް ކަމުގައިވާނަމަ، ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމަށް ފަހުގައިވެސް އެ ޙުއްޖަތް ބާކީވާ އޮތީހެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ﷲ تعالى ގެ މިންވަރުގެ ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމުގެ ކުރިންވެސް ދެމިއޮތެވެ. އަދި ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމުގެ ފަހުންވެސް ދެމިއޮންނާނެއެވެ. އެހެން ކަމުން މިބަސް، ނަޤްލުކޮށްދޭކަމެއް، ޤަދަރިއްޔާ ހިނގަމުންދާ ކަންތައްތަކުގެ ބާރުކުރާށެވެ. އެއީ އިސްތިދުލާލު މިސާލުތަކުން އަހުލުވެރިން ބާރުކުރި ފަރާތްތަކެވެ.

ދެވަނަބައިގެ މީހުންގެ ބަސް ދަންނަވައެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުންގެ ބަސްފުޅު، ނަބިއްޔާއާއި ރަސޫލުން ހިނގާކަންތައްތައް ތަޤްދީރުކުރެއްވީއެވެ. އެބަހީ ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާގެ އިރާދަ الله تعالى ގެ އިރާދަފުޅާ ތަބާވެގެންވާކަމުން ނަބިއްޔާއާ ބަޔަކީކަމަށް އަހުލުސުންނަތުވެއެވެ. ﴿ لِمَن شَآءَ مِنكُمۡ أَن يَسۡتَقِيمَ ٢٨ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٢٩ ﴾ (التكوير 29-28) "(އެ ޤުރުއާން ނަސޭހަތެއް ކަމުގައިވާނީ) ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ސީދާވުމަށް އެދޭން ބޭނުންވާމީހަކަށެވެ. އަދި ޢާލަމީންގެ ވެރި الله އިރާދަކުރެއްވުމުން މެނުވީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ކަމެއްގެ އިރާދަކޮށް ނުކުރެވޭނެއެވެ." ﴿ وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ ﴾ (القصص 68) "އަދި ކަލާގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ އެއްޗެއް ހައްދަވައެވެ. އަދި އިރާދަކުރައްވާ އެއްޗެއް އިޚްތިޔާރު ކުރައްވައެވެ." ﴿ وَٱللَّهُ يَدۡعُوٓاْ إِلَىٰ دَارِ ٱلسَّلَٰمِ وَيَهۡدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٢٥ ﴾ (يونس 25) "އަދި الله تعالى ސަލާމަތްކަން ލިބިގެންވާ ގެވެށްޓަށް ދަޢުވަތު ދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ސީދާވެގެންވާ މަގަށް މަގު ދައްކަވައެވެ." އަދި އެބައިމީހުންނަކީ ހަޤީގަތުގައި ربوبية ގެ އެއްގޮތެއް ބާތިލްކުރާމީހުންނެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ޤަދަރިއްޔާ އެބައިމީހުންނަކީ، الله تعالى ގެ ކަސްބުކަންކުރުމުގައި އެބައިމީހުންގެ އިރާދަކުރެއްވުމާ ބޭނުންވެއްޖެ، އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުގެ ބާރާއި ބާރެއް ވާކަމުގައި ނުވާ ކުރާމީހުންނެވެ. ފަހެ الله تعالى އީ ހެދިން ކަމަކަށް އިރާދަކުރައްވާ ކަސްބުކުރާގޮތެވެ. އަދި ހެދިން އެއްޗެއް ރައްދަވާ ކަސްބުކުރާގޮތެވެ. ހެދިން އެއްޗެއް މިންވަރުކުރައްވާ ކަސްބުކުރާގޮތެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ޤަދަރިއްޔާ ކަނޑައެޅިގެން އެނގޭ ކަންތައްތަކެވެ ހިލާފުވާ މިންނުވެވެ. އެބަހީ ހަމަކަށަވަރުން ހެދިން ދަރުމަވެރިން، އެތަކެއްގެ ޚަލްޤުތަކާއި ސިފަތަކުގެ މިންވަރުކުރެއްވީ الله تعالى އެވެ. އެކަލާނގެއަށް އެތަކެއްޗަކީ މިންވަރުކުރައްވަވާ ސިފަތަކެއް ޚަބަރު ދެނެވޮޑި އެއްވެސް ފަރަތެއް ނެތެވެ. އަދި ޖަހުމިއްޔާ ތަކެއްޗާ ޖަހުމިއްޔާ (ވަލާއި، ޝާމާއި، ޚިލާފާއި، ޤަދަރިއްޔާ) ތަކެއްޗާއި ދެމުން އެއްވެސް ފަރަތެއް ނެތެވެ. އެހެންކަމުން ހެދިން އެތަކެއް މިންވަރުކުރެއްވީ الله تعالى އެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ކަސްބުކަންތައްތައް އެކަލާނގެ އިރާދަކުރުމުގެ ކަމެއް ވީމަ އެކަމެއްގެ ސަބަބަކީ ކަމެއްނުވެއެވެ. ދެން އަހުލުސުންނަތުގެ މައްޗަށް ބާރު ތަޢާލަމީ ހެދިން ކަމެއް الله تعالى ގެ އިރާދަފުޅަކަށް ޚުދުމުޚްތާރު އަދި ހެދިން ކަމެއް އެކަލާނގެ

އަޅުގަނޑުގެއިލާހު ދެން އިންސާނާއަށް ދެއްވި އިޚްތިޔާރަކީ ކޮބައި ހެއްދެވީ؟ އަދި އިންސާނާގެ މައްޗަށް އޭނާގެ މަގުފުރެދުމަށް އަދި އޭނާއަށް ހިދާޔަތް ނުލިބުމަށް الله تعالى މިންވަރު ކުރައްވާފައިވާނަމަ ފަހެ އޭނާއަށް އޮތް ހިޔާރަކީ ކޮބައި ހެއްދެވީ؟

ފަހެ އޭގެ ޖަވާބުގައި އަހުރެމެން ބުނަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ހިދާޔަތް ދެއްކެވި ހިދާޔަތަށް އަހުލުވެރި ކަމާއި صلاحية ކަން ހުރިމީހަކަށެވެ. އަދި އެކަލާނގެ މަގުފުރައްދަވައި މަގުފުރެދުމަށް އަހުލުވެރިކަމާއި صلاحية ކަންހުރި މީހަކަށެވެ. الله تعالى ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿فَلَمَّا زَاغُوٓاْ أَزَاغَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ﴾ (الصفّ 5) "ފަހެ އެބައިމީހުން ދުރު ނުސީދާވީ ހިނދު الله تعالى އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ނުސީދާކުރެއްވިއެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَـٰقَهُمْ لَعَنَّـٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَـٰسِيَةً ۖ يُحَرِّفُونَ ٱلْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِۦ ۙ وَنَسُواْ حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُواْ بِهِۦ ۚ﴾ (المائدة 13) "ފަހެ، އެބައިމީހުން، އެބައިމީހުންގެ ޢަހުދު ފުއްޕައިލުމުގެ ސަބަބުން ތިމަން الله އެބައިމީހުންނަށް ލަޢުނަތް ލެއްވީމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ހަރުކަށި ކުރެއްވީމެވެ. އެބައިމީހުން (ބަސްތައް) ކަލިމަތައް އޭގެ މަޤާމުން ބަދަލުކުރެތެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ދެވުނު ނަސޭހަތްތަކުން ބައެއް ބައި އެބައިމީހުން ހަނދާން ނައްތައިލިއެވެ." ފަހެ الله تعالى އެބައިމީހުންނަށް ކަނޑައެޅުއްވި ލަޢުނަތެވެ، އަޒާ މަގުފުރައްދަވައި އަޒާ އެކަލާނގެ އަދުލުގެ ނަފުސުން ކުރާ ކަލާމުގެ ސަބަބުން ކަމެވެ. އަދި ކުރިން އަހުލުވެރިން ބަޔާން ކުރިވަރަކުން ޢަޤާއިދުކަމެވެ، އެކަލާނގެ الله تعالى މިންވަރުކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގެ ނޫނެއެވެ. އެހެން ހަމަކަށަވަރުން މިންވަރު ކުރުވިފައިވާ ކަމުގެ ފަހަރު ފަހަރެއް ދެނަގަ އެކަލާނގެ މިންވަރުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނޫނެވެ. ފަހެ الله تعالى އެކަލާނގެ މިންވަރު ކުރައްވާފައިވާ އެއް މަގުފުރެދުމާއި ހިދާޔަތުގެ ތެރޭގައި ކަމުގެ ފަހަރު ކަމުގެ އެކަލާނގެ ނޫނެއެވެ. ދެން އެކަމުގެ ބާރު ފަހެ ކޮބައިހެއްދެވީ! ފުރެދުމުގެ މަގު އިޚްތިޔާރުކުރެއެވެ. ދެން ބުއްޖެހޭ ބާސިލުކުރާ ބާރު ބަހެއްވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިއީ الله تعالى އަހުލުވެރިންނާ ގުޅޭ އިންސާފުކުރެއްވުން ގޮތެވެ. ފަހެ އޭނާއަށް ހިދާޔަތުގެ މަގު އިޚްތިޔާރުކުރުމުގެ ދެން މިފަދައިން ބެހޭން

އުފެދިގެންދާ ހެއްދެވީ؟ ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އަހުރެމެންނަށް ސިފަވެގެންވާ މަގަން ހިފާއަތް ދައްކަވައިދިއެވެ.

ފަހެ ދެކުނު ވަގުތު މަޖުބޫރުވެފައިވާ މިހެންކަމުގައިވާނީ ކިޔަމަންތެރިވާ ފަގުތު ކަށަވަރުންތެރި މިހެންކަމުގައިވުން އޮންނަހަން އުކަރިގެންވެނި ހެއްދެވީ؟ ހަމަހިމާ އުހެންނުވާންއެވެ. އިންސާނާއަން، ފުރަތަ ހިނދުގާއި އުރަތުހިނދުގައި މަޖުބޫރުވެފައިވާ މިހެންކަމުގައިވުން އުކަރިގެންނުވެއެވެ. ފަހެ ފުރަތަ ހިނދު ނުވަތަ اللهއަން އުރަތު ހިނދު އަނާ ބޭނުއެވެ. މިއީ އަހުރެންގެ މަތްކަން ވިހާވެގެންވާ ނުވަތަ އަހުރެންގެ މަތްކަން މިންވަރު ކުރެވިގެންވާ ގޮތެވެ. އަދި الله تعالى ނިޔާކުރައްވާފައިވާ އަދި މިންވަރު ކުރައްވާފައިވާ ކަމަކަށް ނިކުމެން އަހުރެންނަށް ކުޅަދާނަވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފުރަތަމަ ގަޑިގައިވާނަމަ އަދި الله تعالى އާންމަން ކިޔަމަންތެރިކަމާއި، ހިފާއަތަން ތައުފީޤު ދެއްވައިފިނަމަ ދެއްވާ ކުރުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެއީ އާނގެ ކިބައިންވީ ކަމެކެވެ. ދޭން އުކަމުން الله تعالى ގެ މަތްކަން ކަލަ ގޮވައި ހަދައެވެ. އަދި ބޭނުއެވެ. މިއީ އަހަރުމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުން ހާސިލުކުރި ކަމެކެވެ. ފަހެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ފުރަތަމަ ގަޑިގައި ކުރުނޫމަށް ކަމުގައިވެއެވެ. އަދި އުރަހުތުގެ ފުރަތަމަ ގަޑިގައި މަޖުބޫރުވެފައިވާ މިހެންކަމުގައިވެއެވެ. މިއީ އެއްގޮތަކުން ވެސް އިންސާނަކަށް އުކަރިގެންވާ ގޮތްއަނބުވެވެ. ފަހެ ޖަހަޒުގަތުގައި އިންސާނާއަން ކުރުނޫމަށް ކަމުގައިވާ އިހްތިޔާރު ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި ހިފާއަތުގެ ދަރުބު، ރަނގެ ދަނގަނޑުގެ ދެކުނު ކަމަށްވެދާ އަދި އިތުރު ބާރަ ކުރުޅަކަށް ދަތުނުއެޅު ބެހޭ ފުރުމަތުގޮތެވެ. ފަހެ އަންގެންތައް މަސްދުރުވެގެންވާ ފަދައިން އިންސާނާއަން ރަޖު ދޭން މިންވަރުކުރެވިގެންވާ އެއްގޮތް ވެސް މިންވަރުކުރެވިފައެވެ. އަހަރުމެން ދެނެގަތުމަށް އަހާ ދަތުވެސް އާދޭގެ ދަރުނގަނޑުގައި ރައްދުބޮޅުގެ އެކި ދަރުދަރުގައި ރަޖުދާ ފިތުން އެހެނދާ ވެސް ފެންތާ ދަރުވެރިޔާއެވެ ބައިގޮތް މަސަތްކަށް ކުރުނުގައި މަސައްކަތް ކުރެއެވެ. ބައިގައި އިރިނދު އިނދު މިހެންނުބުނެއެވެ. އަހުރެންނަށް ރަޖު ދުވެއް މިންވަރު ކުރުވިފައިވާނަމަ އަރަޖު ދާ އަހުރެންގެ ބާވާން އަނބުގެންނެވެ. އަދި ރަސޫލާ! ރަޖު ދުގެ އަންގެހައި ވަސީލަތްތަކެއް ހުރުމުގައި އެއާ މަސައްކަތް ކުރެއެވެ. އެއީ ރަޖު ދު އެއްގެ ޖެހިގައި ޤައުމާއި ގުޅުވައިދާއި އެކުވެސްގަތެވެ. އެއީ މާތްالله ރަސޫލުންގެ ޙަދީޘް عبد الله بن مسعود، ރަޟިޔަ الله صلى الله عليه وسلم ގެ ޙަދީޘް ރިވާކުރެއްވި ހަދީޘްގެ ފަރާތުން ރިވާކުރައްވާ ފަދައިންނެވެ.
"إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِيْ بَطْنِ أُمِّهُ أَرْبَعِيْنَ يَوْمًا نُطْفَةً ثُمَّ يَكُوْنُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلكَ ثُمَّ يَكُوْنُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلكَ ثُمَّ يُبْعَثُ إِلَيْهِ الْمَــلَــكُ فَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ بِكَتْبِ رِزْقِهِ وَأَجْلِهِ وَعَمَلِهِ وَشَقِيٍّ أَمْ سَعِيْدٍ" (متفق عليه) "
ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މީހެއްގެ ހެދުމުގެ ކުރިއަށްދިޔުން އަންމާގެ ބަނޑުގައި ޖަމާވެއެވެ.

ސާފުވެސް ދުވަހު ނުޖެހޭއިރުގެ ގޮތުގައި އޮންނާނެއެވެ. ދުން ސާފުވެސް ދުވަސްވެދުން ގަނޑު ލޮބުވެތިކަން އޮންނާ ވެއެވެ. ދުން ސާފުވެސް ދުވަސް ވެދުން މަސްލޫލުކަން އޮންނާނެއެވެ. ދުން އޮންނާގޮތަށް މަލާއިކަތާ ޒުވާބުކޮށްފައެވެ. ފަހެ އުމަމާއިކަމާއަކަށް ހަމަޖެ ކަމަކަށް އަޅުޖެވޮވެގެން ވެއެވެ. އޮންނާގެ ރިޖުދު ތިބެއްވެމަހާރި، އޮންނާގެ އަޖައިބު ތިބެއްވެމަހާރި، އޮންނާގެ އިމާމު ތިބެއްވެމަހާރި، އަބޫޖަހުލުގެ ނަފްސު ތަރުގަވެރިޔާގެ ތިބެއްވެމަހާރިވެއެވެ." ފަހެ މި ރިޖުދުވެސް މިވަނީ ތިބެއްވެމަހާރިވެއެވެ. އެއީ އިބުލީސުގެ، ޝައިޠާނު އިބުލީސްގެ ނަފްސާ އިބުލީސް، ތިބެއްވެމަހާރިވާ ގޮތަށް ހިނގައެވެ. ފަހެ މިކަމުގެ ޔާރަބް ކަލާއިދުފަދަފަދަހުރިވެ؟ ދުނިޔާގެ ފަރާތްފަރާތުގައި މިބާ ދަތުރުކުރާނެއެވެ. ބޮޑުބޮޑު ސަރަހައްދު ކަނޑުތަށް ކަރައިގަނެވެ. ރިޖުދު ހުރިހާއެވެ. އެދި އާޚިރަތުގެ ރިޖުދޫއި ނިޢުމަތުގެ ގޮވާލީ ހުރިހާކަން މިބައެއްވެސް މަސައްކަތްކުރާ ނުކުރާނެއެވެ. ހަމަކަނޑައަޅާ ދަރަޖަގެ އެއްގޮތެވެ. އެހެންނަމަވެސް ފަހަރެއް ނުވެވެ. ހަމަކަނޑައަޅާ މިބާގެ ރިޖުދު ހުރިހާގޮތަކަށް، މިބާގެ ދަރަޖައެއްގޮތަށް ކުރާނެއެވެ. މިބާ މަސައްކަތްކުރާނެއެވެ. ފަހެ މިބާއަށް ބައެއްގެ ޖެހިއްޖެނަމަ، މިބާގެ ބައެއްގެ ފަރުވާތައް މާލި ޒާތަށް ކޮށްދޭ ހުރިހާ ދަރަޖަގެ އެކިކަން ކޮށްޓަށް މިބާ ދަރަޖަކުރާނެއެވެ. އެކަމަށް މިބާއެއް މަސައްކަތް ކުރަންޖެހޭ މިނިވަން އެދޭވާ.

އިޖުތިމާޢީ ނަފްސާނީ ކަންތަކެވެ. އެހެން އެކަމަށް އަރާމު އެކުވެރި އެކަމުގެ މަސައްކަތް މިބާ އިޖުތިމާޢީ ޙަރަކާތް މިހެން ނުބެއްލުމެވެ. އަހުލުވެރިން ވެރިޔާ ބަލާ ބަލިވެވުނު ގޮތުގައި ގޮތްގޮތް އިންސާނި އެވެ. އެދި الله تعالى އަހުލުވެރިންގެ އަޚުލާގު ދަރުމަވެރިކަމާއި ފަޟީލަތާއި ދަރުމަވެރިކަމާ ދަރުމަވެވެ. އެދި ޔާއައްޔާ! މުސްލިމުންނުށް الله تعالى ރަޙްމަތްތެރިވަނީ އެއްބަޔަކަށް މަސްވެރިކަމުގެ ސިފަ އެދޭތޯ ގޮތްތެރިން މިބާއަށް ފަރުވާ ގޮތުގެ ކަރުދާސް ހަދަން ދަރަޖަ ވަކި ގޮތެއްގައި މިބާއަށް ރަޙްމަތުން ދަރަޖަގެ އަހުލުވެރިންނަށް ފަހަރެއް ފަހަރުމެވެ. ފަހެ ދުނިޔާއަންނަކަމުގެ މިބާ ކުރު ބަދަލުގައި މިބާގެ ރަޙްމަތް ފަދައިން އެކިގޮތްތަކުގެ ގޮތުގައި ބާޠިލު ބަދަލުގައި މިބާގެ ބަދަލު ނުވެދާނެ ޔާއްލާ ހުރި ހެއްދެވި؟ އެދި އަހުލުވެރިންގެ ކުރިން ދަރުމަވެރިކަން. الله تعالى ގެ ނިޢުމަތާ ފުރިހަމަ ސިފައެވެ. އެހެނީ މިބާއަކީ އެކަމަކީ ސިފަކުރެވޭ. އެހެން ކަމުން މިބާ މިހާރު މިބާރުޚާ ދުނިޔާއަށް ފުދުންތަކެވެ. އެއްގަޑި ސަރަހައްދުތަކާއި، ކުރިއްޔާއި، ބައްޓަންކުރެވިކަމާއި، އިޖުތިމާޢީކަމާއި މިބާ ފަސޭހަތަކުގެ މަދުކަމެވެ. އެދި އަނެއްގޮތަކީ ހަމަކަމާއި، ހިތްވަރާއި، ނިކަމެތިކަމާއި މިބާ ފަސޭހަތަކުގެ މަދުކަމެވެ. އެދި މިބާ މިގޮތް މިހާރު އެހެންމެ ދުނިޔައިގެ މިބާގެ ބާވަތް ދޫކުރުމެވެ. ކަނޑަތުގެ މަތީ ހިނގާ މަދު ހިންގުން މަނާ ކުރުން މިހާރުގެ އާދަކަމީ އެގޮތް ފަދަ ހިނގުން މަނާ ކުރުން މިބާގެ ކުރިމަތިގައި ނުވެއެވެ. މިބާ

ބޭނުންނަމަ ކަނާތްފަރާތާ މަގާއި ދިމާވަންދާނެއެވެ. އަދި ބިދާ ބޭނުންނަމަ ވާތްފަރާތާ މަގާ ދިމާވަން ދާނެއެވެ. ދެން ބިދުޢަގެ ހާލަތު ފަދަ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ ވަތް ފަރާތުމަތީގެ ބިދުޢަ އިޢުތިޤާދު ކުރުމެވެ. ދެން ބިދުޢަތްތެރިއެވެ. މިއީ އަހުލުސްސުންނަތުގެ މަގާއި ޚިލާފު ކުރުމުގެ ގޮތެވެ. ފަދަ ކަނާތްފަރާތުމަތީގެ ބިދުޢަ އިޢުތިޤާދުކުރާ ދެން ބިދުޢަ މިފަދައިން ބުނުން ބިދުޢަތް އުސޫލީގެންނެވި ހައްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން މިއީ އަހުލުސްސުންނަތުގެ މަގާއި ޚިލާފު ކުރުވެނިގޮތެވެ. އަދި ބިދުޢަ ކަނޑުވެރިވެސް ތަރަހަކަށް ދަތުރުތައް ކުރަން އެދޭ ހިނދު، ބިދުޢަގެ ކުރިމަތީގައި ވަނީ ހަމައެކަނި ދެމެވެ. އެއީ ތެރެއިން އެއްމަގަކީ ފަސޭހަކުރަ އަމާން މަގެކެވެ. އަދި އަނެއްމަގަކީ އުނދަގޫ ދަތި ބިރުވެރި މަގެކެވެ. ހަމައަށްދެންނެވުމެވެ ބިދުޢަ އިޢުތިޤާދު ކުރުމީ ފަސޭހަ ކުރު އަމާން މަގުކަން އަހުލުސްސުންނަތު އެނގޭއެވެ. އަދި އަނެއްމަގަކީ އުނދަގޫ ދަތި ބިރުވެރިމަގެކެވެ. ހަމައަށް ދެންނެވުން ބިދުޢަ އިޢުތިޤާދު ކުރުމީ ފަސޭހަ، ކުރު، އަމާން މަގުކަން އަހުލުސްސުންނަތު އެނގޭއެވެ. އަދި އުނދަގޫ، ދަތި ބިރުވެރި މަގަކަން ބިދުޢަ ނުދަންނައެވެ. އާދެ މިއީ ހިތްސޭ ގޮތުންވާ މަގުގައި ހަމަޖެހި ނިކަމެތިގޮތެވެ. ފަދަ މަގުނަތީ ގޮތުން ވާ މަގުވެސް ވެދާނެ ގޮތުން އެއް އާދަ އެއްފަދައެވެ. އެއްގޮތަކަށްވެސް ތަފާތުއްނުވެނެވެ. އެކަމަކު ހަމަހަމަވެސް ބައެއް ފަހަރު ސިފަކުރުމުގައި ހަތަރުތަކެއްވެއެވެ. އަދި ސިފަތުގެ މައްޗަށް ވެރިވެގަންއެވެ. އަދި މުއްމިނުކަން އެކަކު ގެންވެސް އެއްގޮތް ސިފަކުރޭ އެއްގޮތަށްވުމުގެ މައްޗަށް ވެރިވެފައިވުމެވެ. އަދި އެއްގޮތް ސިފަކުރޭ އެއްގޮތަށްވުމުގެ މައްޗަށް ބުރަވުމް ކުރުމަށްޓަކައި ހަދައިދިނުމަ ބިޔަޑުގައި އަސިފަކުރޭ އެގޮތުގައި އެއްގޮތް ގެއްލުން ހުރިކަންތައްތަކެވެ ވިސްނައިދެއްވެ. އަދި އެއްގޮތް ނަފްސު ކަންތައްތަކާއި އެއް އެފްލާކް ދީނިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއަށް އެއް ވަދެއެވެ.

މިގޮތުން އަހުލުސްސުންނަތު ބަޔާންކުރެއްވި އެދިގެން އިންސާފު އެއްގޮތް ބިދުޢަތަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ހިނގަނީ ބިދުޢަތީ ހިނގުމަކުން ހުރިހާ ކަމެކެވެ. މުޖުތަމަޢު ހިނގުމަކުން ނުލާ ކަމެވެ. އަދި އެއް ދުނިޔޭގެ ބަޔަކުތަކައި ބިދުޢަތީ ހިނގުމަކުން ހިނގާ ފަދައިން އެއް ބައްޕުލިނަމަ އެއްގޮތް އިލްމުވެރި އާޚިރަތުގެ ބަޔަކުތަކައި ބިދުޢަތީ ހިނގުމަކުން ބަދަލުކުރު ލިބިދާނެއެވެ. އަދި ޔާއްލާހަ! އާޚިރަތުގެ މަގުތަކު ދުނިޔޭގެ މަގުތަކަށްވުރެ މާ ބައްޔަކަށް ބޮޑެވެ. އެހެން ހަމަކަށަވަރުން އާޚިރަތުގެ މަގުތަކު ބައްޔަކާއި ﷲ تعالىއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ފުރުޞަތެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ދީނުފުޅުގެ މަގުންނެވެ. އެހެން ކަމުން ސަލަފުއްޞާލިޙީން އާޚިރަތުގެ މަގުތަކު ދުނިޔޭގެ މަގުތަކަށްވުރެ ބައްޔަކަށް ބޮޑުވާނެއެވެ. އަދި އަލިކަން ގަދަވާނެއެވެ. އެކަން އެގޮތަށް އުޅުމާއި އެކުވެސް އިންސާފާ، ނަމާޒުގެ އެއްވެސް

ޙަޤީޤަތުގައިވާ ދީނީގޮތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހިންގެވުމެވެ. އަދި ޝަރުޢީ ޙަޤީޤަތްތަކާ އަދި ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކާއި ހުރިހާ ޢަމަލުތަކެވެ. އެއީ މުސްލިމުންނަށް ޙުކުމްކުރެވޭ ޝަރުޢީ ސަބަބުތަކުންނެވެ ﷲ تعالى ގެ ވަޙްދާނިއްޔަތުގެ ބާރުގެ ތެރެއިން ވާކަމެވެ. އަދި ﷲ تعالى ވަޙްދާނިއްޔާ ވުޖޫދުވެގެން ވާކަމެވެ.

އެއަށްފަހުގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަޔާންކުރާނީ. މިކަމުގައި أهل السنة والجماعة ގެ ޢަޤީދާއަކީ އަދި އެހެނިހެން ޢަޤީދާއާ مذهب އާއި، މިކަމުގައި އިންސާނާ ޢަމަލު ކުރަނީ އޭނާގެ އިޚްތިޔާރުންނެވެ. އަދި އޭނާ އިޚްތިޔާރު ކުރަނީ އޭނާ ބޭނުންވާގޮތަށެވެ. އެކަމަކު އޭނާގެ އިޚްތިޔާރާއި އޭނާގެ އިރާދަތަކީ، ﷲ تعالى ގެ އިޚްތިޔާރާއި مشيئة ގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭކަމެވެ. މިކަމުގައި أهل السنة والجماعة އިއްތިފާޤުވެއެވެ. މިކަމުގައި ﷲ تعالى ގެ مشيئة ހުރި، އެކަލާނގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމާ ގުޅިގެންނެވެ. އަދި މިކަމުގައި ﷲ تعالى ގެ مشيئة ތެރެއިން ހުރި އެއްވެސް ކަމެއް ނުވާނެއެވެ. مشيئة ތެރެއިން ނުވާނެއެވެ. އަދި ކޮންމެ އެއްޗަކީ އެކަލާނގެ مشيئة ތެރެއިން އެކަލާނގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމާ ގުޅިގެންނެވެ. مشيئة ތެރެއިންވެ. އެހެނީ މިކަމުގައި ﷲ تعالى ގެ އިސްމުތަކުގެ ތެރޭގައި "الحكيم" ގެ އިސްމު ހިމެނެއެވެ. އަދި الحكيم އަކީ ކަމެއް ޙުކުމްކުރައްވާ ބޭކަލާއި ޙުކުމް އަދި އެކަމަކު ޙުކުމްކުރައްވާ ބޭކަލާ ޙުކުމްގެ ހަޤީޤަތުގައި އެއްޗެއް އެކަށައެޅުމުގައި ޙިކުމަތްތެރިކަމާއެކު ކަންތައް ކުރެއްވުމެވެ. ﷲ تعالى އެކަލާނގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމުން ޚަލްޤުކުރެއްވި އެއްޗެއް މިންވަރުކުރެއްވި، ޚަލްޤުކުރެއްވި އެއީ އަދި އެހެންވެސް ޚަލްޤުކުރެއްވި ﷲ تعالى ދެނެވޮޑިގެންވާ އަދި އެކަލާނގެ ޙިކުމަތް ސަބަބުތަކާއި ގުޅޭގޮތުގައެވެ ކަމެއް ކުރައްވައެވެ. އަދި މިކަމުގައި މިންވަރުކުރެއްވި އެކަމެއް ނުވާ ކަމެއް ކުރައްވައެވެ. އެހެނީ އިންސާނާގެ ޢަމަލުތަކަކީ ޙިކުމަތްތެރިކަމުގެ ގޮތުގައި ހިނގާ ޙިކުމަތާއި ޙިކުމަތްތެރިކަމުގައި ކަމެއް ކުރައްވައެވެ. އެހެންވީމާ މިކަމުގައި ޚަލްޤުކުރެއްވި މިންވަރާ ގުޅިގެން ކަމެއް ކުރައްވާ ޙިކުމަތާ ﷲ تعالى ގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމުގެ އިންސާނާ ކުރާކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް ﷲ تعالى އެކަލާނގެ ކަމަކާ ޙަޤީޤަތުގައި އެކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ދަނެވެ. އަދި ކުރަން ބޭނުންވާ ކަމެއް ކުރައްވާ ކަމުގައިވާ އެއީ އަދި އެހެންނަމަވެސް ދަނެވެ. ﷲ تعالى ކުރައްވާ ކަމަކީ ކުރުވޭނޭ ކަމެއް. އެކަމަކު އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތި އެކަމަކަށް ޙިކުމަތެއް ނުވާނެ ކަމެއް ކަމުގައިވާ ކަމެއް ﷲ تعالى ގެ ޙިކުމަތްތެރިކަމާ ޚިލާފުވާ ކަމެކެވެ.

أهل السنة والجماعة ގެ ޢަޤީދާގައި ﷲ ގެ ނިޔާއާއި އިރާދަތަކީ މިންވަރުކުރެއްވި ކަމެއް މަރުތަބާއެވެ.

١- العلم ދެނެވޮޑިގެންވުން. އެހެނީ އިންސާނާ ކުރިމަތިވާ ކޮންމެ ކަމެއް.

މިކަމުގައި ﷲ تعالى އަށް ހުރިހާ އެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ޢިލްމެއްގައެވެ. އަދި

ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާހައި އެއްޗެއް إجمال ކޮށް އަދި تفصيل ކޮށް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ فعل ފުޅުން ވާއެއްޗެއް ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި މަޚްލޫޤުންގެ ބަޔަކުން ވާ އެއްޗެއް ކަމުގައިވިޔަސްވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިމުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް الله تعالىގެ މައްޗަށް ފޮރުވިފައިނުވެއެވެ.

2- الكتابة ލިޔުއްވުން. އެބަހީ الله تعالى އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި اللوح المحفوظ ގައި ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ މިންވަރު ވަނީ ލިޔުއްވާފައެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى މިދެމަޤާމު އެކަލާނގެ އަންނަނިވި ބަސްފުޅުގައި ޖަމާކުރައްވައެވެ.

﴿ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ فِى كِتَٰبٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾ ﴾ (الحج 70) " ހަމަކަށަވަރުން އުޑާއި ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗެއް الله تعالى ދެނެވޮޑިގެންވާކަން ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާ ހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން އެހުރިހާ އެއްޗެއް ވަނީ ފޮތެއްގައި (اللوح المحفوظ ގައި) ލިޔެވިފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެއީ الله تعالى އަށް ފަސޭހަކަމެކެވެ." ފަހެ، އެކަލާނގެ އެފޮތުގައި ލިޔުއްވިއެވެ. އަދި ވަޑައިގެންނެވި އެވެ. އެހުރިހާ އެއްޗެއް ވަނީ ފޮތެއްގައި ލިޔުއްވިފައެވެ. އެބަހީ اللوح المحفوظ ގައެވެ. އެއީ ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހުން ސާބިތުވެގެން އައިސްފައިވާ ޙަދީޘުންނެވެ. "إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللهُ الْــقَـــلَمَ قَالَ لَهُ اكْتُبْ قَالَ رَبِّ مَاذَا أَكْتُبُ؟ قَالَ اكْتُبْ مَا هُوَ كَائِنٌ فَجَرَى فِيْ تِلْكَ السَّاعَةِ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ" (رواه أحمد) "ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އެންމެ ފުރަތަމަ ހެއްދެވީ އެއްޗަކީ قلم އެވެ. އެ قلم އަށް އެކަލާނގެ ވިދާޅުވިއެވެ. ލިޔެބަލާށެވެ. ދެން ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ އަޅުގަނޑުގެ ރަސްކަލާނގެ! ލިޔަންވީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟ ވިދާޅުވިއެވެ. ޤިޔާމަތް ދުވަހާ ހަމައަށް ވާނޭ ކަމެއް ލިޔެބަލާށެވެ! ފަހެ، ހަމައެވަގުތު ޤިޔާމަތް ދުވަހާ ހަމައަށް ވާނޭ ކަމެއް ލިޔަން ފެށިއްޖެއެވެ." އަދި މިޙަދީޘް އަހުލުސުންނަތުގެ ބައެއް ޢިލްމުވެރިން ރަސޫލު الله صلى الله عليه وسلم ގެ ސުންނަތުން ސާބިތުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އަހަރެމެން މިކަން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭތޯއެވެ؟ ނަމަވެސް ފައިސާއެއް ނިމިފައިވާ އެއްޗެއް ބޭއްވެ. ހަމަޔަގީން ކުރައްވައެވެ. ފައިސާއެއް ނިމިފައިވާ އެއްޗެކެވެ. އަދިވެސް އެކަލާނގެ ސާބިތުކުރެއްވެ. އަހަރުމެން މިންވަރުފުޅަށް ބަރާބަރުކަން

ޢަމަލުކުރުން ދޫކޮށްލަންވީތޯ؟ ނަބިއްޔާގެ ކުރެއްވިއެވެ. ޢަމަލުކުރާށެވެ. ފަހެ ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް އޭނާ އުފައްދަވާފައިވާ ކަމަކަށް ފަސޭހަކޮށްދެވޭނެއެވެ.

ދެން އެކަލޭގެފާނު އަންނަނިވި އާޔަތްތައް ކިޔަވައި ދެއްވިއެވެ. ﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ۝٥ وَصَدَّقَ بِٱلْحُسْنَىٰ ۝٦ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ ۝٧ وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَٱسْتَغْنَىٰ ۝٨ وَكَذَّبَ بِٱلْحُسْنَىٰ ۝٩ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْعُسْرَىٰ ۝١٠ ﴾ (الليل 5–10) "ފަހެ (اللهގެ މަގުގައި) ދީ އަދި (الله އަށް ބިރުވެތިވެ، އަދި (އެކަލާނގެ) ހެޔޮ ޖަޒާ ގެންދެވުމަށް މިޔާ ތަސްދީގުކޮށް، ދެން الله ތަޢާލާ އެކަމަނާ ފަސޭހަތަކަށް ފަސޭހަކޮށްދެއްވާނެއެވެ. އަދި ބަޚީލުވެ، (އަޒުރާއި ސަވާބަށް) ބޭނުންނުވެ ހެޔޮ ޖަޒާ ދޮގުކުރާ މީހާ ދެން الله ތަޢާލާ ނުބައިމަގަށް ފަސޭހަކޮށްދެއްވާނެއެވެ."

3– المشيئة އިރާދަކުރެއްވުން. އެބަހީ ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ގެ އުޅެބަވާއި ބާރުގައި ވުޖޫދަށް އައިސްފައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކާއި ވުޖޫދަށް ނާންނަ ކޮންމެ އެއްޗަކީ އިރާދަކުރައްވާ ފަދަތޯއެވެ. ފަހެ، الله ގެ އިރާދަފުޅުން މެނުވީ ވުޖޫދުގައިވާ އެއްޗެއް ވުޖޫދަކަށް ނާދެއެވެ. އަދި الله تعالى ގެ އިރާދަފުޅުން މެނުވީ ވުޖޫދުގައިންނާ އެއްޗެއް ވުޖޫދަށް ނާންނާނެކަމުގައިންވެއެވެ. އަދި މިއީ ޝަރީޢަތުގައި ފާޅުކޮށް ބަޔާންވެގެންވާ ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އުފައްދަވައި ފިޔަވަޅުތަކުގައި އަޤީދަކުރާނެ ޢަމަލުތަކުގައި އުފައްދަވައި އިރާދަކުރެއްވުމާ ސާބިތުކުރެއްވިއެވެ. ފަހެ އުފައްދަވައި ޚަލްޤުކުރައްވާ ފަދައިވެއެވެ. ﴿ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ۝٢٨ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ۝٢٩ ﴾ (التكوير 28–29) (އެ ފުރުޞަތު ނަސޭހަތެއް ކަމުގައި ވަނީ) ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ސީދާވުމަށް އެދޭ މީހަކަށެވެ. އަދި ޚަލްޤުތަކުގެ ވެރި الله އިރާދަކުރެއްވުމުން މެނުވީ ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް އިރާދަކޮށް ނުކުރެވޭނެއެވެ." ﴿ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا فَعَلُوهُ ۖ ﴾ (الأنعام 137) "އަދި الله تعالى އިރާދަކުރެއްވިނަމަ އެބައިމީހުން އެކަންތައް ނުކުރީހެވެ." ﴿ وَلَوْ شَآءَ

اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾ (البقرة 253) "އަދި الله تعالى އިރާދަކުރެއްވިނަމަ އެބައިމީހުން އެކަކު އަނެކަކާ ހަނގުރާމަކޮށް ތަޅައިފޮޅައި ނުގަތީހެވެ. އެކަމަކު الله تعالى އިރާދަކުރައްވާ ކަންތައް ކަލާނގެ ކުރައްވައެވެ." ފަހެ الله تعالى އެބަޔަކުން ކޮންތާކުވެ ހަމަކަށަވަރުން މިސްކީނުންގެ ޖަމާޢަތަކީ އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުންކަމެވެ. ދެން އެކަލާނގެ ފިޔަވަޅު ބަހައްޓަވާން ދަންނަވައެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާ ފަރިވެއެވެ. ﴿ وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا ﴾ (السجدة 13) އަދި މިމަން الله އިރާދަކުރެއްވިނަމަ ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް ހިދާޔަތް ދެއްކެވީމުއެވެ." އަދި ވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާ ފަރިވެއެވެ. ﴿ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ﴾ (هود 118) "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވިނަމަ މިސްކީނުން އެއް އުއްމަތެއްކަމުގައި ލެއްވީހެވެ. (އެބައި ހުރިހާ މިސްކީނުން މުސްލިމުން ކަމުގައި ލެއްވީހެވެ.)" އަދިވެސް އެކަލާނގެ ފިޔަވަޅުތަކުގައި އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅު ސާބިތުކުރާ ބައިވަރު އާޔަތްތަކެއް އައިސްފައިވެއެވެ. ފަހެ މުއުމިނުގައިވާ ކަންތަށް އެއްޗެހިކަމާއި މުއުމިނުގައިނުވާ ކަންތަށް އެއްޗެހިކަން الله تعالىގެ އިރާދަފުޅާ އާއްމުވެގެންވާ ކަމަށް އަހުލުވެރިން އިމާންވެގެން ވެއެވެ. ދިނުވަތަށް އިމާންވުން ފުރިހަމަ ނުވާނެއެވެ. ފަހެ މުއުމިނުގައި ނުވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް، އަދި އެއްޗެހި މުއުމިނުގައި ނުވުމަކީ الله تعالى އިރާދަކުރައްވައިގެން މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި މުއުމިނުގައިވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް، އެއްއެއްޗެއް މުއުމިނުގައިވުމަކީ اللهتعالى އިރާދަކުރައްވައިގެން މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި الله تعالىގެ އިރާދަފުޅާއެކު މެނުވީ އުޅެމުކަމުގައިވެސް އަދި ބަލިމަކުގައިވެސް އެއްވެސް އެއްޗެއްވެސް އުފައްދާނުވެއެވެ.

4- الخلق ހެއްދެވުން. އެބައި އަރުކާނުން އިމާންވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى މީ ހުރިހާ އެއްޗެއް ހެއްދެވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ އުޅެމުކަމާއި ބަލިމަކުގައި މުއުމިނަށް އައިސްފައިވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް، އެއްއެއްޗެއް ހެއްދެވީ ފަރާތަކީ الله تعالى ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި އެއީ މަޚްލޫޤުގައި ވިސްނުމެވެ. އެ ހެއްދެވިވެސް الله تعالى އެވެ. އަދި އެއީ ދިރިހުރުން މުއުމިނުން

ދިރިއުޅުން ކަމުގައިވިޔަސް ވެއެވެ. ﷲ تعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ ﴾ (الملك 2) "އެކަލާނގެ މަރާއި ދިރުން ހެއްދެވީ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެންމެ ހެޔޮ ޢަމަލު ކުރަނީ ކާކުތޯ އިމްތިޙާނު ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ." ފަހެ، އުޅޭތަނެއް ބިމުގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ހެދުނުކުރެއްވި ފަރާތަކީ ﷲ تعالى އެވެ. ﷲ تعالى މެނުވީ ޚާލިޤަކު ނުވެއެވެ. އަދި އަޅުކަމަށް އެންމެ ޙައްޤުވަނީއެވެ. ހަމައެކަނިވެރިވެވޮޑިގެން ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ގެ ފުރިހަމަ ނަންފުޅުތަކާ ޚާއްޞަ އެއްކަމަށް އެކަލާނގެ މަތިވެރިކަމެވެ. ފަހެ، އުޅޭތަނެއް ބިމާއި ފަރުބަދަތަކާއި ކޮޅުތަކާއި އިރާއި ހަނދާއި، ތަރިތަކާއި ވަޔާއި އިންސާނުންނާއި، ޖިންނާއި މަލާއިކަތުންނާއި، މިހުރިހާ ތަކެއްޗަކީ ﷲ ގެ މަޚްލޫޤުންނެވެ. އަދި ހަމައެކަނިއެން މި މަޚްލޫޤުންގެ ރިޒްޤުގައި އެއްޗެހި ހުރިހާ އެއްޗެއް އެއީ ސިފަތެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އެކި ބާވަތްތަކަށް ބަދަލުވާތަކާ ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ޙާލަތެއް ކަމުގައިވިޔަސް މިހުރިހާ އެއްޗެއްވެސް ﷲ تعالى ގެ މަޚްލޫޤުންނެވެ. އެކަމަކު އަޅުކަމުގެ ޙައްޤު އިސްތިޙްޤާޤުވާން އަޅުކަމުގެ ޙައްޤުވާ ބަޔާ ބަންދެއްގެ ފަރާތް، ހަމައެކަނިވެރިވެވޮޑިގެން އެއީ ﷲ ތަޢާލާގެ މަޚްލޫޤުންނަށް ބަޔާން ބަޔާންކުރައްވާ ކޮންކަމެއް؟ މިއީ ބަޔަކު ފަހަރު އިންސާނާގެ ހިތަށް އުފެދޭ ކުރީ ސުވާލެކެވެ.

ފަހެ ދީގެ ޖަވާބަކީ އަޅުކަމުގެ ބަދަލުއެވެ. މާނައަކީ. އެގޮތަށް ބަޔާން ބަޔާންކުރެވެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނިވެރިވެވޮޑިގެން އަޅުކަމުގެ އިލާހުވާ ބަޔާންކުރަނީ ދެގަސްތަކުން ނިކަންނަ ނަތީޖާއެވެ.

1- ކަލޭދުންގެރިކަން.

2- އިޚްލާޞްތެރިކަން ނުވަތަ އެދުން.

ފަހެ އަޅުގެ ޖަވާބު ބާރުގެ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ކަލޭދުންގެރިކަމުން ހަމަޖެހިފައިވުން، ފަހެ އެއިޚްލާޞް ހެއްދެވީ ފަރާތަކީ އަދި އިންސާނާގެ ހިތް އިޚްލާޞްތެރިކަމަށް ހާޖަތު އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި ފުރުވި ފަރާތަކީ ﷲ تعالىއެވެ. އަދި ހަމައެކަނިވެރިން ބާރުގެ ކަލޭދުންގެރިކަން ފުރުވި ފަރާތަކީ ﷲ تعالىއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ފުރިހަމަ ސިފަތަށް ހެއްދެވިއެވެ. އެސަބަބުގެ

ޚަރީޖާއިންނާ ކާންފުކަމަކީ އެސަލަފުންގެ ނަޒަރިއްޔާއެވެ. އެހެންކަމުން އަހުލުސުންނަތުން ބޭނުމުއެވެ. ހަކަތަވަރުން ފުރިހަމަ ސަލަފުބ ހެއްދެވި ފުރާތަކީ އޭގެ ނަޒަރިއްޔާ ވެސް ހެއްދެވި ފުރާތެވެ. އެބަހީ އަސަރު ކުރާ ޖަރީޑާ ހެއްދެވި ފުރާތަކީ އަސަރުވެސް ހެއްދެވި ފުރާތެވެ. ފަހެ އަޅާގެ އިލާހު ﷲ تعالى ހެއްދެވި ކަމުގައި ވިސްނާތީ އަހުރެމެން ބުނަމެވެ. ހަމަކަހަލަވަރުން އަޅާގެ އިލާހީ ބަހަކީ ދެކަމުކަށް ނިކުންނަ ނަޒަރިއްޔާއެވެ.

1- އިރާދަ ކުރުން.

2- ކުދުރަތްތެރިކަން.

ފަހެ އިރާދަ ނުވިނަމަ އޭނާ އެއްޗެއް ކަމެއް ނުކުރެއެވެ. އަދި ކުދުރަތަކަން ނުވިނަމަވެސް އޭނާ އެއްޗެއްކަމެއް ނުކުރެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަހަލަވަރުން އޭނާ ކަމަކަށް ނުކުޅެދޭނެ ބާވަ އިރާދަކުރާ ހިނދު އެކާމެކަން ކަމެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެކަމަކަށް އޭނާ ކުރުދޭނެ ވިސްނަމެވެ. އެކަމަކަށް އޭނާ އިރާދަ ނުކުރާނަމަ ހިނދުކު އެކަމެއް ނުވާނެއެވެ. ފަހެ އަޅަމަކީ ހަރުދަނާ އިރާދައަކުންނާއި ފުރިހަމަ ކުދުރަތަކަމުކަން ނިކުންނަ ނަޒަރިއްޔާއެ ކަމުގައިވާ ހިނދު، ފަހެ އެހެރުދަނާ އިރާދައާއި ފުރިހަމަ ކުދުރަތަކަން ހެއްދެވި ފުރާތަކީ ﷲއެވެ. އަދި މިމަޢުރިފަތުން، ﷲ تعالىއީ އެކަލާނގެ އަޅާގެ އަމަލު ހެއްދެވި ފުރާތްކަމަށް ބޭނުން އެކަށީގެންވާ ކަނޑައެޅިފައިވާ އަހުރެމެންނަށް އެނގިގެންދެއެވެ. އެހެނަސް ބަޔަކަށްވެގެން އަމަލު ކުރުވިހަކީ ފަހެ އަޅާއެވެ. ފަހެ ޙަޤީޤަތުގައި ފުރިހަމަ ފުރާތެއް ކަމުގައިވަނީ އޭނާއެވެ. އަދި ނަމާދު ކުރުވާ މީހާއަކީ ނުހަ އޭނާއެވެ. އަދި ޖަހާދުކުރީ މީހާއަކީ ނުހަ އޭނާއެވެ. އަދި ރޯދަ ހިފާ މީހާއަކީ ނުހަ އޭނާއެވެ. އަދި ބަންގު ކުރުމީހާއަކީ ނުހަ އޭނާއެވެ. އަދި އަޅުކަމް ކުރާ މީހާ ނުހަ އޭނާއެވެ. އަދި އޭރުދުކުރީ ދިރުމީހާ އަކީ ނުހަ އޭނާއެވެ. އަދި ކާނަމަށް ބޭނުންކުރާ މީހާއަކީ ނުހަ އޭނާއެވެ. އެކަމަކު މިހެރިހާކަމެއް އަދި ފުޅުދަށުން ގަތި އިރާދައާއި، ކުދުރަތްތެރިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެއީ ﷲ تعالىގެ ދެ މަރުޙަމަތުންނެވެ. އެހެންކަމުން މަޢުލޫމާތު ލިބުން ބަޔާންވެ ފާހަގަކޮށް ލިބުނު މަޢުލޫމާތުގައެވެ.

و لله الحمد.

އިސްލާމީ ދީނުގެ ރޮނގުން ހަމަނަ ﷲ تعالىއަށް، ޝުކުރުކުރަން ވާޖިބުވޭއެވެ. އަދި މިޝުކުރު، އިރާދަދީގެ ޢަޤީދާގެ ފޮތްއިން އަޅުގަނޑުމެން ހޯދިއަން ފައިދާ ކުރާނަ ޝުކުރުކުރަމެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން ތިއީ އަހުރެމެން ބުނާފަދައިންނެވެ. އަލިފާން ދެއްކުމި އަނދާލާފައެވެ. އަދި އެއްވެސް ސަބަބެއްކަމެއްނެތެވެ. އެއަލިފާންގައި އަނދައިލުމުގެ ބާރު ލެއްވި ފަރާތަކީ ﷲ تعالیއެވެ. ފަހެ އެއަލިފާނަކީ އޭގެ އަމިއްލަޒާތުގައި އަނދައިލުމުގެ އެއްވެސް ބާރެއްލިބިގެންވާ އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އަދި ކިއެއްތަ! އެއަލިފާން އަނދައިލަނީ ﷲ تعالی އޭގައި އަނދުމުގެ ބާރުލައްވާފައިވާތީއެވެ. އެހެންކަމުން އެ އަލިފާނުގެ ތެރެއަށް އިބްރާހީމްގެފާނު އެއްލައިލެވުނު އަލިފާން، އަނދާނުލާ އެއްކޮށްކަމުގައި ނުވިއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ﷲ تعالی އެއަލިފާނަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰٓ إِبْرَاهِيمَ ﴾ (الأنبياء 69) "އޭއަލިފާނޭވެ! އިބްރާހީމްގެފާނުގެ މައްޗަށް ފިނި އަދި ސަލާމަތްތެރިކަންދޭ އެއްޗެއް ކަމުގައި ވާށެވެ." ފަހެ އެ އަލިފާން އިބްރާހީމްގެފާނުގެ މައްޗަށް ފިނި އަދި ސަލާމަތްތެރިކަންދޭ އެއްޗެއް ކަމުގައިވިއެވެ. އެހެންކަމުން އަލިފާން އޭގެ ޢާދަގައި އަނދައިނުލިއެވެ. އެކަމަކު އޭގައި އަނދައިލުމުގެ ބާރުލެއްވީ ﷲ تعالیއެވެ. އަދި އަލިފާނުގެ ހަމަލާގެ ކުރިމަތީގައި އަނދުމުގެ ބާރުވެސް އަލާގެ އިރާދައާއި އޭނާގެ ކުދުރަތްތެރިކަން ފަދައިންނެވެ. ފަހެ ޝަމްސު ވާކަށް ކަނަވަރި އިރާދައިންނާއި ކުދުރަތްތެރިކަމުންނެވެ. އަދި އަނދައިލިޔުން ވަކަން ކަނަވަރި އަލިފާންގައިވާ އަނދައިލުމުގެ މަޤުދާރިންނެވެ. ދިމާއި ދެއާ ދަރުބަދު އެއްވެސް ފަރަގެއްނެތެވެ. އެކަމަކު އަޅާއިން އިރާދަކުރާއި، ޝަރުޢީ، އިސްތިޢާރު މޮޅާއި އެކު ކަޔޫ ގުމުންސާއި ބަލާދި ގުމުން ބަރަޚު ނިސްބަތްވާގެންވެސް ޢާދައަށެވެ. ދިއެންކަމުން ޝަރީޢަތާ ހިލާފުވުމުން އެކަމުގެ މައްޗަށް ޢާދައަށް ސަބަބާއި އިޚްތިޔާރު ދެއްވާގެ ދެއްވައެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ޢާދާ ބަޔަކު ކުރަނިވެސް ފުރިހަމަ އިޚްތިޔާރުންނެވެ. އަދި ކަމެއް ދުކާތެރިވެސް ފުރިހަމަ އިޚްތިޔާރުންނެވެ.

އަދި ނިސްބަތްވުމުން ބަދަލުވެ. ﷲ تعالی، ޢަބްދުގެ ކަމުގައި ޢަމަލު ކުރުން ޚަލްޤު ކުރެއްވިއެވެ މައްކަށް ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އަދި ޢަބްދުވަންތަކަމުން އެކަމާ ޢަމަލު ފުރިހަމަވުމުގެ ތޯރާތުން ﷲގެ ނިޔާމަތާއި އެކަށާނގެ މިންވަރުދެއްވުން އެކަމާ އިޚްތިޔާރާއި، އަދި މިކަމުގައި، ބިރުކަވާ ހަމަޖެހިއާއި، އެޢަޖޫލް ހުދުމަތް މަސައްކަތްކުރާ ޢަޖާއި، އެއަޤީދާ ދުރުކުރާމަތް މަސައްކަތްކުރާ އަޤީދާއި މިތަކުދޭ ވަދުގައި އެއްވެސް ފަރަގެއް ނެތްކަންނަގައިވެސް ހިމެނެއެވެ. މިނިވަރާ އެއްޗެއްގެ ޤުދުރަ ހަމަހަމައެވެ. އަދި މިނިވަރާ އެއްޗެއްވެސް

ލިޔުއްވިގެންނެވެ. އަދި މުޅިހާ އެއްޗެއް ވަނީ މިންވަރު ކުރެވިގެންނެވެ. އަދި ކޮންމެ އިންސާނަކަށްވެސް އޭނާ އެކަމަކަށްޓަކައި ހެއްދެވުނު ކަމެއްވަނީ ފަހިވެގެންނެވެ.

الله تعالى ގެ ޙަޟްރަތަށް އެދިދަންނަވަނީ ތާއްޢަވެރިކަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ބަޔަކު ތަރިވި މިންގެތެރިން އަޅުގަނޑު ޖެއްސެވުމަށެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދުނިޔާއާއި އާޚިރަތުގައި އިސްތިޤާމަތުން ލިބިއްވައިދެއްވުމަށެވެ. و الحمد لله رب العالمين. وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين.

تمّ بحمد الله